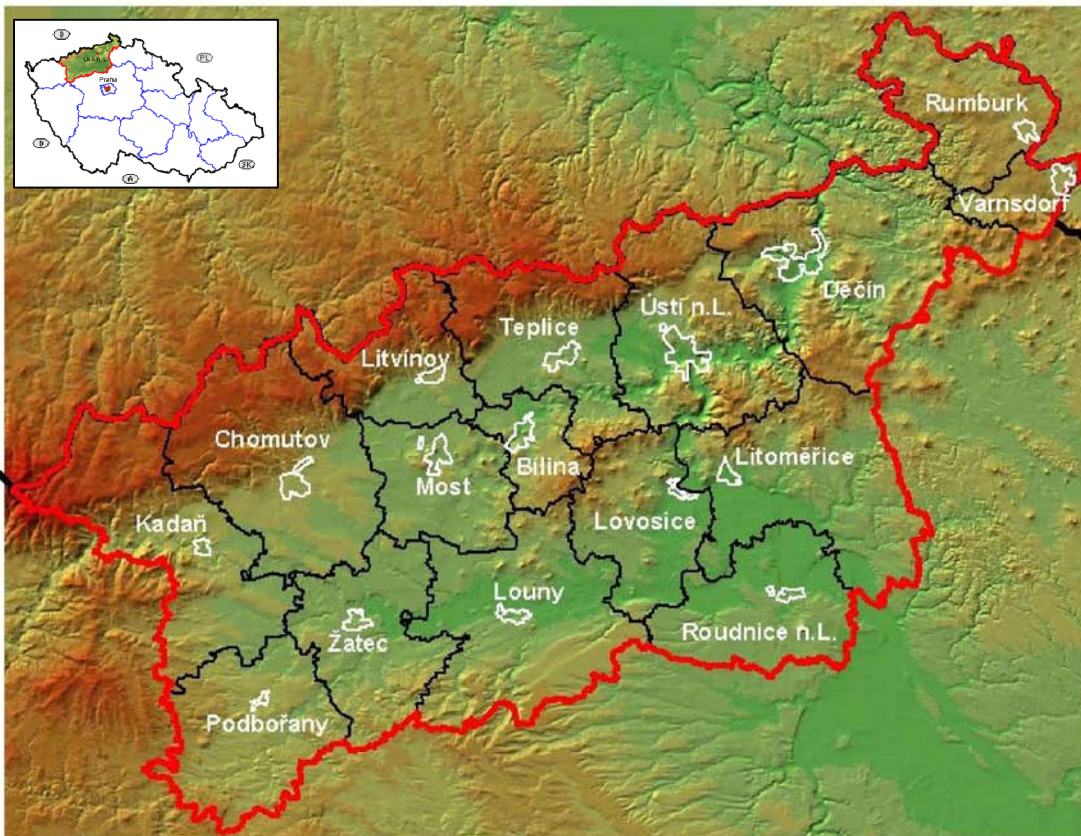

Ústecký kraj

Koncepce environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty v Ústeckém kraji

(analytická část)

Konsorcium zpracovatelů pod vedením:

Regionální rozvojová agentura
Ústeckého kraje, a.s.,
Budovatelů 2830, 434 37 Most
Tel.: 476 206 538, Fax: 476 706 331
e-mail: rra@rra.cz, www.rra.cz

Říjen 2003

Zpracovalo konsorcium ve složení:

Regionální rozvojová agentura Ústeckého kraje, a.s.
Budovatelů 2830, 434 37 Most

Středisko ekologické výchovy SEVER Litoměřice
1. ZŠ Na Valech 53, 412 01 Litoměřice

4. ZO ČSOP Tilia Krásná Lípa
Kyjovská 15a, 407 46 Krásná Lípa

Fakulta životního prostředí ÚJEP Ústí nad Labem
Králova výšina 7, 400 96 Ústí nad Labem

Schola Humanitas Litvínov
Ukrajinská 379, 436 64 Litvínov

Zvláštní poděkování patří:

MěÚ Podbořany, konkrétně pak vedoucí Odboru životního prostředí **Mgr. Zdeňce Lněničkové** za aktivní spolupráci a odbornou pomoc při zpracování koncepce.

Mgr. Markétě Peřinové z odboru ŽPZ KÚ ÚK za organizační pomoc a komunikaci se zadavatelem.

Řídícímu výboru Koncepce EVVO ÚK za věcné připomínky k průběžně předkládaným dílčím výstupům.

Členové řídicího výboru Koncepce EVVO Ústeckého kraje:

Jaroslav Foldyna	RNDr. Jan Horák
Josef Benda	Ing. Věra Kreníková
Ing. Pavel Kouda	Ing. arch. Jan Zadražil
Mgr. Luboš Motl	Ing. Štěpán Harašta
Vít Tejrovský	RNDr. Zuzana Kadlecová

Obsah – analytická část (svazek I)

1.	Shrnutí EVVO v ČR, východiska, struktura	4
1.1	Vymezení základních pojmů.....	4
1.1.1	<i>Definice environmentální výchovy</i>	<i>4</i>
1.1.2	<i>Udržitelný rozvoj (definice, principy).....</i>	<i>6</i>
1.1.3	<i>Životní prostředí (definice).....</i>	<i>6</i>
1.1.4	<i>Hlavní cílové skupiny.....</i>	<i>7</i>
1.2	Východiska.....	12
1.2.1	<i>Právní předpisy ve vztahu k EVVO</i>	<i>12</i>
1.2.2	<i>Vládní usnesení.....</i>	<i>14</i>
1.2.3	<i>Mezinárodní závazky, kterými je ČR ve vztahu k EVVO vázána.....</i>	<i>17</i>
1.2.4	<i>Program rozvoje územního obvodu ÚK.....</i>	<i>19</i>
1.2.5	<i>Jiné důležité programy na podporu EVVO.....</i>	<i>20</i>
1.3	Struktura zajištění EVVO v ČR	21
1.3.1	<i>Přehled kompetencí orgánů veřejné správy a institucí povinných zajišťovat EVVO.....</i>	<i>21</i>
1.3.2	<i>Povinnosti a možnosti financování EVVO v rámci ČR.....</i>	<i>23</i>
1.3.3	<i>Nestátní organizace zabývající se EVVO</i>	<i>24</i>
1.3.4	<i>Vytipování subjektů pro spolupráci se subjekty EVVO v rámci působnosti ÚK.....</i>	<i>25</i>
2.	Analýza EVVO v Ústeckém kraji	27
2.1	Dotazníkové šetření	27
2.1.1	<i>Školy a školská zařízení.....</i>	<i>27</i>
2.1.2	<i>Domy dětí a mládeže.....</i>	<i>32</i>
2.1.3	<i>Veřejná správa.....</i>	<i>34</i>
2.1.4	<i>Kulturní, společenská a sociální zařízení.....</i>	<i>37</i>
2.1.5	<i>Nevládní neziskové organizace.....</i>	<i>38</i>
2.1.6	<i>Ekocentra (SEV).....</i>	<i>40</i>
2.1.7	<i>Podniková sféra.....</i>	<i>43</i>
2.2	Místní agendy 21	47
2.3	Zmapování aktivit v rámci EVVO	48
2.3.1	<i>Přehled institucí s potenciálem pro EVVO.....</i>	<i>48</i>
2.3.2	<i>Příklady aktivit EVVO v jednotlivých městech kraje.....</i>	<i>50</i>
2.4	Analýza potřeb a problémů	54
2.4.1	<i>Průřezové problémy a potřeby.....</i>	<i>54</i>
2.4.2	<i>Problémy a potřeby v jednotlivých sektorech</i>	<i>55</i>
2.5	Analýza nejsilnějších a nejslabších článků EVVO, stávající tendence a potenciál	58
2.5.1	<i>Nejsilnější články EVVO</i>	<i>58</i>
2.5.2	<i>Nejslabší články EVVO</i>	<i>58</i>
2.5.3	<i>Tendence a rozvojový potenciál EVVO.....</i>	<i>58</i>
2.6	Analýza finančního krytí EVVO v kraji.....	60
2.6.1	<i>Analýza financování EVVO</i>	<i>60</i>
2.6.2	<i>Komplexní systém financování EVVO.....</i>	<i>62</i>
2.7	Začlenění EVVO do strategických a programových dokumentů ÚK.....	63
2.7.1	<i>Strategické rozvojové dokumenty ÚK.....</i>	<i>63</i>
2.7.2	<i>Související koncepční dokumenty ÚK.....</i>	<i>64</i>
2.7.3	<i>Způsob začlenění EVVO v rozvojových dokumentech ostatních krajů</i>	<i>65</i>
2.7.4	<i>Doporučení k zakotvení EVVO v programových a strategických dokumentech kraje.....</i>	<i>66</i>
3.	SWOT analýza.....	67

Obsah – návrhová část (svazek II)

4.	Stanovení cílů, priorit a opatření.....	73
4.1	Návrh a popis systému EVVO	73
4.1.1	Vize „Systém EVVO v kraji v roce 2010“.....	73
4.1.2	Popis optimálně fungujícího systému EVVO a principů jeho fungování	73
4.1.3	Stanovení hlavních cílů k vytvoření systému EVVO.....	74
4.1.4	Stanovení prioritních cílů v jednotlivých časových úsecích.....	75
4.1.5	Způsob a časový úsek vyhodnocení úrovně a funkčnosti systému EVVO v kraji.....	80
4.2	Management rozvoje EVVO v kraji.....	83
4.2.1	Stanovení kompetencí v rámci systému EVVO v kraji.....	83
4.2.2	Návrh vhodné formy prezentace významných aktivit EVVO.....	87
4.2.3	Návrh na zajištění aktualizace Koncepce EVVO Ústeckého kraje.....	88
4.3	Opatření k naplnění cílů.....	90
4.3.1	Priority a opatření.....	90
4.3.2	Návrh dotačního systému na podporu EVVO	115
4.3.3	Návrh tematických celků, které je nutné zpracovat do relevantních dokumentů ÚK.....	119
4.3.4	Návrh zpracování podpory do smluv Ústeckého kraje	121
4.3.5	Možnosti získání finančních prostředků na podporu EVVO v ÚK.....	122

Přílohy (svazek I):

Příloha č. 1 – Počet potenciálních příjemců EVVO v rámci školní a mimoškolní výchovy

Příloha č. 2 – Příklady Místních agend 21

Příloha č. 3 – Obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností - jejich význam v systému ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty (Návrh koncepčně metodického materiálu)

Příloha č. 4 – Databáze finančních zdrojů

Příloha č. 5 – Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2004 až 2006

Příloha č. 6 – Dotazníky využité pro zjištění stavu EVVO v Ústeckém kraji

Přehled zkratk

ZKRATKA	PLNÝ NÁZEV
ANOÚK	Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
DDM	Domy dětí a mládeže
EŠV	Ekologicky šetrná výroba
EV	Ekologická výchova
EVVO	Ekologická výchova, vzdělávání a osvěta
CHKO	Chráněná krajinná oblast (myšleno jen velkoplošná)
KRHO	Krajská rada humanitárních organizací
KÚ ÚK	Krajský úřad Ústeckého kraje
MA 21	Místní agenda 21
NNO	Nevládní neziskové organizace
NP	Národní park
OBCE III	Obce s rozšířenou působností výkonu státní správy
OKEČ	Oborová klasifikace ekonomických činností
PC	Pedagogická centra
PRK	Program rozvoje kraje
PRÚK	Program rozvoje Ústeckého kraje
ROP	Regionální operační program
SEV	Střediska ekologické výchovy
ÚKRDM	Ústecká krajská rada dětí a mládeže
UR	Udržitelný rozvoj

Úvod

Zpracování **Koncepce environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty Ústeckého kraje (dále jen EVVO)** zadal Odbor životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu Ústeckého kraje na základě usnesení Rady Ústeckého kraje č. 51/52/2003 ze dne 15.1.2003.

Zadání požadovalo vytvořit dokument, který bude zohledňovat požadavky platných právních norem ČR a mezinárodní závazky, kterými je ČR ve vztahu k EVVO vázána.

Touto koncepcí vznikl pro představitele Ústeckého kraje první souborný materiál, který podrobně mapuje aktuální stav v oblasti EVVO a s tím související aktivity v této oblasti na území kraje. Vznikal souběžně s podobnými dokumenty, které se zpracovávaly v ostatních krajích ČR, kde tým zpracovatelů čerpal zkušenosti.

Mimořádnost dokumentu spočívá v realizačním týmu pro jeho zpracování, který tvořilo konsorcium 5 subjektů z oblasti neziskového sektoru, školství (středního i vysokého) a Regionální rozvojové agentury Ústeckého kraje, a. s. jako vedoucího týmu. Tím došlo k využití znalostí a zkušeností značného potenciálu této poněkud opomíjené oblasti.

Základní obsah, který vyplynul ze zadání byl doplněn dalšími neopomenutelnými skutečностями a důležitými informacemi, které byly zjištěny během zpracování, zejména problematikou EVVO ve veřejné správě (příloha č.3 analytické části).

Koncepce obsahuje dvě hlavní části. **Analytická část** popisuje základní východiska EVVO, terminologii, strukturu zajištění v ČR a analýzu stavu v Ústeckém kraji. **Návrhová část** obsahuje návrh a popis systému v Ústeckém kraji (včetně popisu modelu optima fungování v kraji), management rozvoje EVVO v kraji a návrhu opatření k dosažení cílů.

Program je zpracován ve třech svazcích:

- analytická část a jejich 6 příloh:
 - odhad počtu potenciálních příjemců EVVO v Ústeckém kraji
 - příklady Místních agend 21
 - EVVO v Obcích s rozšířenou působností
 - databáze potenciálních finančních zdrojů
 - Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2004 až 2006 (součást implementace Směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí, která byla nahrazena Směrnicí č. 4/2003)
 - dotazníky využívané pro zjištění stavu EVVO v Ústeckém kraji (dotazníky pro školy, obce, ekocentra, NNO, DDM, CHKO+ZOO, kulturní a sociální zařízení a pro podnikatelský sektor)
- návrhová část je hlavní částí koncepce obsahuje zejména management EVVO v kraji, návrh programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v Ústeckého kraje jako dotačního titulu Ústeckého kraje, strategické cíle, priority a celkem 19 opatření k naplnění celkem 5 priorit. Každé opatření je rozvedeno až do úrovně konkrétních podporovaných aktivit, předpokládaných dopadů a cílových skupin.
- stručný souhrn je zkráceným výstupem všech 4 kapitol dokumentu určený pro schválení koncepce v Radě Ústeckého kraje a v Zastupitelstvu Ústeckého kraje.

Tento materiál je důležitým nástrojem pro zahájení **systematické práce** v různých oborech lidské činnosti, které souvisí s EVVO. Může zároveň posloužit jako informace pro veřejnost, které je Ústecký kraj, jako orgán územní samosprávy, povinen o své činnosti poskytovat dle zákona č.106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

1. Shrnutí environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (dále jen EVVO) v ČR, východiska, struktura

Základní znalosti o současném stavu životního prostředí v globálním měřítku Země i v regionálním a v lokálním „mikroprostoru“ patří v ČR již k všeobecnému vzdělání značné části obyvatel. Přitom ekologické vzdělání a ekologická výchova není totéž. Jde spíše o navazující články řetězu, či o spojité nádoby. Jestliže cílem ekologického vzdělávání je osvojování si co nejširšího souboru poznatků a vědomostí o stavu životního prostředí, o příčinách narušení jeho základních složek a o možnostech a formách řešení, pak cílem ekologické výchovy je uplatňování znalostí v praxi, vědomé dodržování základních principů ekologického myšlení a chování, osvojení si praktických návyků ve vztahu k přírodě a ke společnosti.

V takto vymezeném a pojatém obsahu ekologické výchovy mohou a musí sehrát v ČR a Ústeckém kraji zvláště významnou úlohu rodina, škola, mediální prostředky a v neposlední řadě i obce, jejich orgány a představitelé. Jde především o vytváření příznivého společenského mikroklimatu k ochraně životního prostředí, o informování žáků, studentů, občanů o všech významných otázkách, o ekologickou výchovu formou konkrétních činů a činností. Jde o hledání cest k žádoucí harmonii vztahů mezi člověkem a přírodou a mezi lidmi navzájem, jak to stručně a pregnantně vyjádřil Erazim Kohák: „Žít harmonicky s přírodou a jeden s druhým“.

Podrobněji formuloval pojem ekologické výchovy náš první a současně poslední federální ministr životního prostředí Josef Vavroušek: „Ekologové se dnes již nesoustředí jen na ochranu přírody a na boj proti projektům nebezpečným životnímu prostředí. Předkládají pozitivní alternativní ideu „trvale udržitelného života“, která respektuje ideály humanismu, úcty k životu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou i práva budoucích generací“.

1.1 Vymezení základních pojmů (terminologie)

1.1.1 Definice environmentální výchovy

Pod pojmem environmentální výchova v nejširším slova smyslu je nutno chápat veškeré výchovně vzdělávací působení, jehož cílem je zvyšovat spoluodpovědnost za současný i budoucí stav přírody a životního prostředí.

Cílem je rovněž utváření ekologicky příznivé hodnotové orientace, které na základě přirozené vstřícnosti a citlivosti lidí, kladou důraz na dobrovolnou střídmost, na nekonzumní, duchovní kvality života. Jedná se o dosažení vyváženého souladu nezbytných odborných ekologických poznatků s citovými a smyslovými prožitky, které pomáhají nalézat lásku k přírodě, rozvíjet úctu ke všemu živému včetně zkvalitňování mezilidských vztahů.

Pro správné pochopení pojmu environmentální výchova je nezbytné v krátkosti zmínit proces vývoje, jehož počátek lze hledat nejen v základním charakteru vztahu člověka k přírodě v historických dobách, ale i v následujících obdobích vývoje lidské společnosti.

Pojem **environmentální výchova** je odvozen z anglického „environmental education“, což lze přeložit jako „**ekologická výchova**“. Možno také hovořit o pojmu „výchova k péči o životní prostředí“.

Doporučujeme užívat pojmu ekologická výchova a vzdělávání, protože se jedná o výchovu zdůrazňující všestranné poznávání a respektování zákonitostí ve vztazích člověka a prostředí, a na globální úrovni člověka a biosféry. **Pojem ekologická výchova a vzdělávání je uváděn i v zákonu č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny** (§ 77 a, písmeno u, dále viz. kap. 1.2 Východiska). V této souvislosti se také hovoří o tzv. ekologické gramotnosti.

Základním předpokladem je připravenost člověka aplikovat vědomosti a dovednosti na základě ekologického přístupu ve všech pracovních oblastech a v celém způsobu života. Komplexní ovlivňování všech stránek lidské osobnosti a syntetický pohled na vztahy člověka a jeho prostředí bylo zdůrazňováno ve výchově k péči o životní prostředí především v 80. letech minulého století. Termín ekologická výchova v sobě zahrnoval jak požadavky vzdělávání (ovlivňování racionální stránky osobnosti), tak i požadavky výchovy v užším smyslu slova (ovlivňování citové a volně aktivní stránky osobnosti).

Zásadní oporou pro záměry ekologické výchovy koncem 80. let byla zpráva Mezinárodní komise OSN pro životní prostředí „Naše společná budoucnost“ („Our common future“) vypracovaná v letech 1983 - 1987 pod vedením norské předsedkyně Gro Harlem Brundtlandové. V úvodu této zprávy stojí:

Naše poselství je napsáno pro všechny lidi, jejichž spokojený život je cílem snah o řešení problémů životního prostředí a rozvoje. Nebudeme-li schopni zasáhnout mysl a srdce všech lidí, nedosáhneme velkých sociálních změn, které jsou potřebné pro setrvalý (trvale udržitelný) rozvoj.

Základní myšlenky ekologické výchovy vzhledem k udržitelnému rozvoji lze shrnout do těchto bodů:

- 1) Vést nejen k poznání, ale především k pochopení ekologických zákonitostí, nebezpečí porušování a nerespektování ekologických principů,
- 2) Učit myslet v souvislostech - v souvislostech časových i prostorových, tj. chápat důležitost prevence negativních vlivů na prostředí v souvislostech lokálních, regionálních a globálních problémů,
- 3) Uvědomovat si komplexně hodnoty prostředí pro život a další vývoj člověka, usilovat o soulad ekonomického a sociálního rozvoje s ekologickými principy,
- 4) Posilovat a rozvíjet citové vztahy k přírodě, úctu k životu, k Zemi, zdůrazňovat etické aspekty vztahů k prostředí, lidskou sounáležitost a rovnoprávnost,
- 5) Uvědomovat si sociální dimenzi, řešení ekologické problematiky - z hlediska uplatňování vědecko technických informací, ekonomických a právních stimulací, z hledisek lidské spolupráce,
- 6) Chápat relativnost lidského poznání v čase, nezbytnost obezřetnosti v jednání a přijímání rozhodnutí,
- 7) Uvědomovat si význam rozmanitosti (diverzity), nejen v přírodě, ale i v kulturní a civilizační oblasti, umožňující vzájemné obohacování přístupů důležitých pro spolupráci v zajišťování udržitelného rozvoje,
- 8) Vnímat spoluodpovědnost za vztahy k prostředí, za zachování podmínek existence budoucích generací, za úsilí o harmonii vývoje lidské společnosti a biosféry,
- 9) Osvojovat si a rozvíjet tvořivé aktivní přístupy k řešení problémů, schopnost spolupráce, uvědomování si priority kvality proti kvantitě - zejména v oblasti spotřeby a životních cílů,
- 10) Prosazovat ekologické aspekty do životního stylu, do pracovních aktivit, pokládat je za etický imperativ demokracie.

1.1.2 Udržitelný rozvoj (definice, principy)

V současné době se zejména ve vyspělých zemích zaměřuje zvýšená pozornost na *kvalitativní stránku rozvoje* a v této souvislosti se vyjadřuje potřeba dosáhnout jeho **trvalé udržitelnosti**. Evropský parlament nově formuluje udržitelný rozvoj takto:

Udržitelný rozvoj (UR) znamená zlepšování životní úrovně a blahobytu lidí v mezích kapacity ekosystémů při zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro současné a příští generace.

Úkoly definující udržitelný rozvoj jsou popsány ve stěžejních programových dokumentech světového i evropského významu a byly předmětem jednání řady mezinárodních konferencí, z nichž stěžejní význam měla konference v Rio de Janeiro v roce 1992. Na nich, stejně jako v následné legislativě a odborných dokumentech jednotlivých zemí se objevují termíny *setrvalý rozvoj*, *trvale udržitelný rozvoj*, *udržitelný rozvoj* a *trvale udržitelný život*.

V souvislosti s těmito mezinárodními konferencemi a jednáním se objevují termíny **setrvalý rozvoj**, **trvale udržitelný rozvoj**, **udržitelný rozvoj**.

Udržitelný rozvoj je v současnosti definován třemi pilíři: **environmentálním, ekonomickým a sociálním**. Jednotlivé segmenty jsou založeny na specifických disciplínách a odpovídajících relevantních nástrojích. Koncepce udržitelného rozvoje však do těchto disciplín vnáší nové aspekty. Především integraci různých oborů lidské činnosti ve smyslu společenského kontextu a zdůraznění komplexnosti. Druhým aspektem je vyváženost. Všechny tři pilíře by měly být v rovnováze, ve vzájemném flexibilním ovlivňování, ve směru k udržitelnému rozvoji.

Mezi takové texty patří **Miléniová deklarace**, dokument zpracovaný OSN s vytyčenými „Miléniovými“ cíli. V osmi cílech, kterých má být dosaženo do roku 2015, je také „zajištění trvalé udržitelnosti pro životní prostředí“. Miléniové cíle jsou orientovány především na oblast rozvojové pomoci a jejich zaměření bylo podpořeno i závěry Světového summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v září 2002. **Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji** zdůraznila kolektivní odpovědnost za „povznesení a posílení vzájemně souvisejících pilířů udržitelného rozvoje - ekonomického rozvoje, sociálního rozvoje a ochrany životního prostředí na místní, celostátní, regionální a celosvětové úrovni.

Johannesburgská konference navázala na závěry přijaté jednoznačně 180 zeměmi světa v Rio de Janeiro na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji, konané v červnu 1992. Celosvětově akceptovaným dokumentem z tohoto jednání, který rozpracoval téma udržitelného rozvoje, je Agenda 21.

1.1.3 Životní prostředí (definice)

(Helsinky 1967, Mezinárodní konference OSN)

„Životní prostředí je ta část světa, s kterou je člověk v interakci, tj. kterou používá, ovlivňuje a které se přizpůsobuje. Přitom interakci je nutno chápat jako vztahy vzájemného působení“.

Životní prostředí tedy chápeme jako soubor veškerých činitelů, se kterými přichází do styku živý subjekt (organismus, člověk, lidská společnost) a podmínek, kterými je obklopen, tj. vše, co na sebe přímo i nepřímo působí. Obsah pojmu životní prostředí se velmi často a nesprávně zužuje na životní prostředí člověka a lidské společnosti. Z medicínského hlediska chápeme

životní prostředí jako „souhrn fyzikálních, biologických a sociálních jevů a procesů, které mají, ať přímo nebo nepřímo, vliv na zdraví a pohodu lidí, jednotlivců a populací“ (Kotulán, 1992).

Tato definice doznala pro svou názornost značného rozšíření, nicméně jí bylo časem vytýkáno, že dostatečně nepostihuje jak prostředí umělé, tj. prostředí zcela člověkem vytvořené, tak i prostředí sociální, tj. vazby mezi sledovanými jedinci navzájem.

V roce 1979 na konferenci v Tbilisi byla proto přijata nová, **tzv. tbiliská definice**, která dosud nebyla překonána. Podle ní je „**životní prostředí považováno za systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou anebo mohou být s uvažovaným objektem ve stálé interakci**“. Pod pojmem přírodní složky jsou míněny ty složky, které vznikly bez zásahu člověka. Patří sem všechny živé organismy a všechny prvky a sloučeniny původně se v přírodě vyskytující. Nepatří sem však organismy vzniklé genovými manipulacemi a uměle vyrobené, v přírodě původně neexistující látky, např. freony, polyuretany apod. Tyto organismy a další uměle vyrobené látky, spolu s ostatními člověkem vyrobenými objekty, tzv. fondy (např. domy, továrny, apod.) řadíme pod pojem umělé složky. Pod pojmem sociální složky rozumíme pak vztahy, které vznikají mezi jedinci v určitém společenství.

Význam tbiliské definice spočívá v tom, že přistupuje k životnímu prostředí jako k systému, tzn. že životní prostředí chápe jako celek, skládající se z různých složek (prvků systému), které jsou spolu propojeny nejrůznějšími vzájemnými vazbami, takže změna kvantity nebo kvality jednoho prvku přináší vždy i změnu v kvalitě (kvantitě) prvku jiného. Systémový přístup také dovoluje měnit velikost (rozsah) zkoumaného životního prostředí, aniž by tím byly ovlivněny poznané zákonitosti.

1.1.4 Hlavní cílové skupiny

Prohloubení vzdělání je zcela základní podmínkou pro uplatnění koncepce udržitelného rozvoje. Koncepce vzdělávání pro udržitelný rozvoj musí uvážit celý systém výchovy a vzdělávání od výchovy rodinné přes všechny stupně škol včetně vysokých až po instituce neformálního vzdělávání. Musí jít o vzdělání založené na širokém horizontu chápání rozměru budoucnosti. Je třeba rozvinout holistický přístup a správně uplatnit princip předběžné opatrnosti.

Za hlavní cílové skupiny můžeme považovat:

- mateřské, základní a střední školy,
- děti a mládež ve volném čase,
- pedagogické pracovníky a studenty učitelství,
- dospělou populaci,
- odborníky pro péči o životní prostředí,
- zaměstnance veřejné správy,
- podnikovou sféru.

Nejdůležitější společenskou skupinou jsou děti a mládež. Jedná se o nastupující generaci, která bude mít rozhodující úlohu nejen při prosazování konceptu udržitelného rozvoje, ale zejména při jeho naplnění. Myšlenka udržitelného rozvoje je jedním z konceptů, které budou vytvářet podobu tohoto století. Je to koncept, který výrazně ovlivní charakter příštích

desetiletí. Úspěch prosazení a naplnění myšlenek udržitelného rozvoje je nemyslitelný bez toho, aniž by dnešní mladí a nejmladší pochopili a vzali za své principy udržitelného rozvoje.

Úloha rodin, pedagogů a celého systému výchovy a vzdělávání je v této souvislosti naprosto klíčová.

Samostatnou cílovou skupinou jsou učitelé, kteří jsou předpokladem a garantem úspěšného vzdělávání (školství základní, střední a vysoké školy). Příprava občana pro odpovědný, trvale udržitelný způsob života by měla probíhat v rovině všeobecné (diferencovaná podle úrovně dosaženého vzdělání) a v rovině odborné (podle profesní příslušnosti).

V současnosti preferujeme v ekologické výchově tyto principy :

- *komplexní pojetí vztahů člověka k přírodě* - tj. jeho vztahů k přírodě, k prostředí umělému i mezilidským vztahům, a to ve vzájemných souvislostech,
- *komplexní pojetí vzdělávání a výchovy* - tj. vzájemnou závislost ovlivňování racionální stránky osobnosti a působení na její stránku citovou a volně aktivní (se zvláštním důrazem na utváření etických norem a na rozvíjení samostatnosti a tvořivosti),
- *všeobecnou potřebu ekologického vzdělávání a osvěty* - tj. její zaměřenost nikoliv pouze na skupiny dětí a mládeže ochotné a schopné přijímat ekologickou výchovu, ale na všechny - tedy na tu část populace, která nejeví o vztahy k prostředí žádný zájem, a to s ohledem na možnosti školy, která jako jediná výchovně vzdělávací instituce může působit na celou populaci dlouhodobě, systematicky a s potřebným zaměřením,
- *systémové řešení struktury ekologické výchovy ve školství* - tj. uvědomování si jednotlivých prvků důležitých pro ekologickou výchovu a jejich vzájemných vztahů, horizontální mezipředmětové souvislosti a vertikální návaznosti jednotlivých stupňů školské soustavy,
- *využívání vztahů k ekologické výchově mimo vyučování* - tj. k celkovým aktivitám školy, k působení různých zájmových organizací a dalších výchovně vzdělávacích institucí i k vlivům kvality okolního prostředí,
- *chápaní prvořadého významu učitelů pro realizaci ekologického vzdělávání a výchovy ve škole* a v této souvislosti i nezbytnosti zvyšování jejich kvalifikace,
- *potřeby vytváření podmínek pro ekologickou výchovu* - tj. podmínek organizačních, prostorových, vydávání potřebných pomůcek a v neposlední řadě pochopení závažnosti ekologické výchovy z pozice vedoucích pracovníků.

Role vzdělávání a výchovy byla zdůrazněna na Mezinárodní konferenci o životním prostředí (UNCED) v červnu 1992 v Rio de Janeiru. V Deklaraci o životním prostředí (tzv. Agendě 21) je kromě jiného zdůrazněna role vzdělávání a výchovy. O významu ekologické výchovy svědčí i to, že jako první akce po tomto summitu následovala v r. 1993 v Torontu mezinárodní konference UNESCO / UNEO „ECOEDUC“ (Ecological Education), které se zúčastnilo několik set pedagogů z celého světa.

Působení na dospělou veřejnost – na občany

Působení na **dospělou veřejnost** je po mnoha stránkách těžší, než ovlivňování dětí a mládeže. Měnit zafixované názory a postoje dospělých je daleko obtížnější – až nemožné, jak o tom svědčí každodenní skutečnost. Mnozí se z lhostejnosti, nebo zcela programově vyhýbají informacím, které by je mohly přesvědčit o nezbytnosti udržitelného rozvoje, anebo jim prostě nevěří a jsou přesvědčeni o vlastní neomylnosti, což je samozřejmě to nejjednodušší. Navíc

některé formy příliš radikálních protestů proti globálním problémům světa i některé lokální akce zcela přirozeně odpuzují část veřejnosti natolik, že se „s vaničkou vylévá i dítě“.

V prvé řadě nelze podceňovat zvýšení „ekologické gramotnosti“ **všech občanů**. Vždyť v demokratické společnosti představují **voliče**, kteří rozhodují o svých zástupcích v řízení společnosti a tím vlastně určují základní přístupy společnosti k udržitelnému rozvoji. Všichni vystupují v roli **spotřebitelů**, v níž dávají přednost tomu či onomu výrobku, dopravě atd. a tím či oným způsobem nakládají s komunálními odpady, všichni jsou **obyvateli určitého prostředí**, chovají se správně či nesprávně v krajině, v sídle, citlivě či necitlivě vůči přírodě a v neposlední řadě většinou **vychovávají budoucí generaci**. Naznačené funkce dospělých je třeba promyšleně promítat do obsahu i metod EV dospělých.

Důležité je, aby EV vždy poskytovala jednak poznatky, které umožňují **poznávat a chápat problémy** (ekologické principy, globální problémy, možnosti řešení, atd.) a které mohou přispět k potřebnému **přesvědčení a k hodnotovým změnám**, jednak informace důležité **pro konkrétní jednání**, pro získání potřebných dovedností a návyků, pro uplatňování práva, pro způsoby chování a jednání v prostředí (např. o ekologické vhodnosti výrobků, o zacházení s odpady, o chování v přírodě, o šetření přírodními zdroji, u využívání obnovitelných zdrojů energie, o souvislostech mezi ekonomickou a ekologickou výhodností, atd.)

Obrovská moc je samozřejmě v rukou **sdělovacích prostředků**. Ne vždy však sehrávají žádoucí roli. Převážně (snad i přirozeně v souladu se svým posláním) věnují pozornost různým aktualitám, a provokativním, mediálně přitažlivým problémům a názorům (bohužel často i odborně nepodloženým). Naopak soustavné dozdělávání v této oblasti, objasňování podstaty problémů, jejich širších souvislostí a zdůrazňování změn důležitých pro udržitelnost rozvoje představuje spíše vzácné výjimky.

Otázkám, které souvisejí se vztahy člověka a naší civilizace k biosféře, věnuje pozornost čím dále častěji odborná a krásná literatura, filmová tvorba a různé kulturní a vzdělávací **instituce**. Spolu s rozvíjením **demokratických principů** by v EV dospělé veřejnosti mohla významnější roli sehrát **různá občanská sdružení**, jako je např. Česká společnost pro životní prostředí, ČSOP a další organizace. Zdá se, že doba totality, bohužel, mnohé odnaučila občanské aktivitě, takže možnosti vlivů občanských sdružení nejsou zatím příliš rozsáhlé.

Vedle vzdělávání a osvěty mají nezastupitelný vliv na vztahy občanů k prostředí i restriktivní opatření. Na mnohé je možno (a je třeba) působit prostřednictvím odpovídajících **společenských a právních norem** a důsledně vymáhat jejich dodržování.

Mimořádný význam pak mají **životní zkušenosti**. Je například nesporné, že prožití povodně hluboce ovlivní vztah člověka ke krajině, ukáže její zranitelnost, umožní uvědomit si problematičnost lidských činností i mohutnost a nevladatelnost přírodních sil a může vést k pochopení principu předběžné opatrnosti. Ale i každodenně všední nikoliv tragické zkušenosti formují vztahy lidí k prostředí a ovlivňují jejich názory na udržitelnost rozvoje a na aktivity v tomto smyslu – při nakládání s odpady, šetření energií a materiály, využívání obnovitelných přírodních zdrojů, na žádoucí chování v přírodě atd.

Každý dospělý jedinec má určité vztahy k prostředí, související také s jeho **společenským postavením a s jeho profesním zaměřením**. Je samozřejmé, že např. podnikatelé, politici, pracovníci v různých nevládních institucích a organizacích a podobně **angažovaní občané** by měli mít nejen možnost, ale i pocit povinnosti seznámit se hlouběji se současnými ekologickými problémy a s principy udržitelnosti rozvoje.

Zvláště postoje politické sféry k udržitelnosti rozvoje mohou někdy zcela rozhodujícím způsobem ovlivňovat vztahy celé společnosti a vize v tomto směru. Občané by proto měli

vyžadovat náležitou odbornou i morální připravenost politiků pro udržitelný rozvoj, která by se neprojevovala pouze v předvolebních obdobích, ale trvale.

Ruku v ruce s rozvíjením lidských práv by měl být rozvíjen i pocit občanské odpovědnosti za budoucnost.

Příprava odborníků pro péči o životní prostředí a udržitelný rozvoj

Je také naprosto nutné, aby se ekologické aspekty staly zcela přirozenou součástí **odborných profesních přístupů**, aby pronikly do celé oblasti výroby, obchodu i spotřeby a do řízení společnosti, aby se staly vůdčími prioritami vědy a výzkumu, technického a technologického pokroku. Potřebné znalosti a dovednosti proto musí být nejen součástí přípravy pro všechny obory lidských činností, ale musí se postupně rozvíjet a inovovat v procesu celoživotního vzdělávání. Samozřejmě, že čím vyšší úroveň odborné přípravy, tím i vyšší požadavek na úroveň připravenosti a odpovědnosti pro respektování aspektů udržitelného rozvoje.

U některých profesí, které různým způsobem přispívají k řízení společnosti, jako jsou např. pracovníci veřejné správy či soudci má význam nejen určitá základní odborná připravenost, ale zejména občanské přesvědčení o nezbytnosti změn ve smyslu udržitelného rozvoje, které je důležité k důslednému prosazování žádoucích přístupů do praxe.

Počáteční odbornou přípravu pro všechny obory lidských činností obvykle zajišťují střední a vysoké školy a v průběhu celého života ji pak zdokonalují nebo zcela přestavují různé systémy **dalšího profesního vzdělávání**. Nejde přitom jen o soustavné individuální nebo řízené získávání a prohlubování odbornosti, ale také o profesní a odborné občanské sdružování, které směřuje k předávání aktuálních informací, k výměně zkušeností, k rozšiřování mezioborových kontaktů atd.

Zvláštní požadavky na připravenost k udržitelnému rozvoji musí být kladeny na **odborníky**, kteří se přímo věnují **otázkám životního prostředí a udržitelného rozvoje** – ať se jedná o otázky technologické, ekonomické nebo sociální, včetně řídicí sféry ve společnosti.

Je možno říci, že příprava těchto odborníků pokročila nejdále, že tato oblast EV je z řady hledisek zajišťována nejlépe. Týká se relativně omezené skupiny lidí, i když s velkým dosahem a závažností jejich vlivů. Působení takových odborníků může být jednak přímé, tj. v souvislosti s jejich zaměstnáním, jednak nepřímé, tj. prostřednictvím jejich vlivu na jiné osoby, zejména na podnikatele a politiky.

Ve starší generaci se odborníci pro péči o životní prostředí i udržitelnost rozvoje rekrutovali postupně z různých oborů tak, jak se tyto otázky rozvíjely, a odbornost si doplňovali převážně samostudiem a stykem s praxí. Mladší generace odborníků má již speciální přípravu na úrovni středních škol a zejména na úrovni vysokých škol. Přípravování jsou odborníci různého zaměření, které je možno rozlišit v podstatě do dvou základních skupin – na odborníky již řadu let označované termínem **generalisté** (tj. odborníci pro celkové otázky, většinou s komplexními znalostmi a potřebným rozhledem, k němuž dospívají i na základě praktických zkušeností) a na odborníky **pro určitá odvětví a pro určité problémy** (odborníci oborová a odvětvová, např. pro vodu, odpady, legislativu, pro organické zemědělství, péči o krajinu, energetické zdroje, chemické problémy, ekotoxikologii, apod.)

V žádné přípravě odborníků (a v současné době běžné rekvalifikaci) pro péči o životní prostředí a udržitelný rozvoj nesmějí chybět základní informace o souvislostech v biosféře, o vztazích člověka a jeho životního prostředí, o sociálních aspektech, a o principech udržitelnosti rozvoje a podmínek života. Právě tyto informace spolu s procvičováním rétoriky jsou mimořádně důležité pro rozvíjení schopnosti **oslovovat ostatní** „angažované občany“

(politiky, podnikatele) i všechny spoluobčany v zájmu naznačených změn v technicko – ekonomickém rozvoji i v každodenním jednání. Právě tyto informace mají význam pro uvědomování si rozsáhlosti a mnohostranné propojenosti dané problematiky a tudíž i nezbytnosti **týmového řešení** problémů. Na ně je pak důležité navázat speciální orientaci k vybraným otázkám péče o životní prostředí a udržitelnosti rozvoje a postupné zvyšování odborné kvalifikace v určité oblasti.

Složitost a komplexnost problémů souvisejících s cestou k udržitelnosti rozvoje vyžaduje odbornou účast všech profesí, a to nikoliv pouze chaotickou a náhodnou, ale promyšleně koordinovanou.

V roce 1992 vznikla v Litvínově Střední odborná škola pro ochranu a obnovu životního prostředí, Schola Humanitas. Studium čtyřletého studijního oboru Ochrana a obnova životního prostředí je ukončeno maturitou. Škola se zabývá výchovou generalistů, všichni žáci absolvují odborné předměty různých oborů (odpady, hygiena a toxikologie, rekultivace, základy práv v životním prostředí a další). Specializovat se mohou např. v rámci souvisejících odborných praxí a stáží.

K výraznému pozitivnímu posunu (v přípravě odborníků) došlo **na vysokých školách všech typů**, v nichž je zajišťována výuka ochrany a tvorby ŽP jako doplňkový předmět jejich hlavního studijního oboru. To se týká především vysokých škol přírodovědného typu, ale i vysokých škol technického zaměření. Současně vznikly samostatné fakulty vysokých škol, kde je tvorba a ochrana životního prostředí vyučována jako hlavní obor: **Fakulta životního prostředí v rámci Univerzity J. E. Purkyně Ústí nad Labem, Ústav životního prostředí při Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy Praha.**

Fakulta životního prostředí je svým komplexním zaměřením studia na ochranu a tvorbu životního prostředí jediná v České republice. Byla zřízena jako součást nově koncipované Univerzity J. E. Purkyně v Ústí n.L. v roce 1991. Od té doby prošla dynamickým vývojem jak v počtu studentů a pedagogů, tak v technické, prostorové a knižní vybavenosti a dalších aktivitách. Celkový počet studentů FŽP v posledních letech se pohybuje kolem 600 studentů a za 11 let její působnosti (do roku 2002) ji absolvovalo 235 tříletých absolventů – bakalářů a 194 pětiletých inženýrů, celkem tedy 429 absolventů.

Fakulta životního prostředí je zaměřena na výzkum a vzdělávání v široké oblasti ekologie a životního prostředí. Klade důraz na studium příčin narušení základních složek životního prostředí, na možnosti a způsoby jejich ozdravení. Z této ekologicky postižené oblasti se také rekrutuje značná část studentů a lze tudíž předpokládat, že po absolvování studia budou mít v tomto regionu převážné uplatnění. Tím fakulta významnou měrou přispívá ke zvýšení vzdělanosti a tzv. „ekologické gramotnosti“ zdejších obyvatel.

Na Fakultě životního prostředí se vyučuje přímo předmět Ekologická výchova. Stejnou pozornost by si jistě zasloužili i studenti Pedagogické fakulty, pro něž je výchova a vzdělávání stěžejní.

1.2 Východiska

1.2.1 Právní předpisy ve vztahu k EVVO

Ústava ČR (ústavní zákon č.1/1993 Sb.) a Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992)

Čl. 7 Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.

Čl. 35 (1) Každý má právo na příznivé životní prostředí

(2) Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů

(3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody, kulturní památky nad míru stanovenou zákonem

Zákon o životním prostředí č. 17/ 1992 Sb. ze dne 5. prosince 1991

§ 1 Účel zákona

Zákon vymezuje základní pojmy a stanoví základní zásady ochrany životního prostředí a povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a při využívání přírodních zdrojů; vychází přitom z principu trvale udržitelného rozvoje.

§ 6 Trvale udržitelný rozvoj

Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.

§ 16 Výchova k životnímu prostředí

Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách.

Zákon o právu na informace o životním prostředí č. 123 / 1998 Sb. ze dne 13. května 1998

§ 13 Osvěta, vzdělávání a výchova v oblasti životního prostředí

1. Kraj v samostatné působnosti ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a dalšími ústředními orgány je povinen podporovat osvětu, výchovu a vzdělávání široké veřejnosti v oblasti ochrany životního prostředí se zvláštním zaměřením na výchovu dětí a mládeže.

2. Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy usiluje zejména o to, aby byly vytvořeny podmínky pro rozvoj osvěty, výchovy a vzdělávání v oblasti životního prostředí v mezích působnosti úřadů veřejné správy.

3. Kraj v samostatné působnosti usiluje o to, aby

a) byl vytvořen a využíván systém osvojování základních poznatků o životním prostředí a jeho ochraně vycházející z principů udržitelného rozvoje a z aktivních forem výchovy, osvěty a získávání informací, zajišťovaný prostřednictvím státních i nestátních organizací,

b) orgány byly veřejnosti účinně nápomocny při zajišťování přístupu k informacím o životním prostředí.

**Zákon České národní rady o Státním fondu životního prostředí České republiky
č. 388/1991 Sb., ze dne 10. září 1991**

§3 Využití prostředků fondu

odstavec 1) Prostředky fondu lze využít

písmeno f) na podporu výchovných akcí a rozšiřování informací o životním prostředí

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění zákonů č. 188/1988 Sb., 171/1990 Sb., 522/1990 Sb., 134/1993 Sb., 190/1993 Sb., 331/1993 Sb., 49/1994 Sb., 256/1994 Sb. a 138/1995 Sb., (úplné znění č. 258/1996 Sb.), zákona č. 306/1999 Sb., zákona č. 19/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., a zákona č. 284/2002 Sb.

Část druhá

Základní škola

§5

(1) Základní škola poskytuje základní vzdělání; zabezpečuje rozumovou výchovu ve smyslu vědeckého poznání a v souladu se zásadami vlastenectví, humanity a demokracie a poskytuje mravní, estetickou, pracovní, zdravotní tělesnou výchovu a ekologickou výchovu žáků; umožňuje též náboženskou výchovu.

Část třetí

Střední školy

§7

(2) Střední školy uplatňují jednotu výchovy a vzdělávání, spojení školy se životem a usilují o všestranný harmonický rozvoj osobnosti mladého člověka; vychovávají jej ve smyslu vědeckého poznání a v souladu se zásadami vlastenectví, humanity a demokracie, formují jeho intelektuální a mravní rozvoj, připravují jej na tvořivou práci a odbornou činnost v povolání a poskytují výchovu estetickou, zdravotní, tělesnou a výchovu ekologickou; umožňují též náboženskou výchovu.

Zákon ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění zákonného opatření předsednictva ČNR č. 347/1992 Sb. a zákona č. 289/1995 Sb.

§15

Národní parky

(2)

Veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením.

(3)

Návštěvní řád obsahuje ustanovení o výchovném a osvětovém využívání národního parku

§ 77 a, odstavec (3)

Krajské úřady ve svém správním obvodu, nejde-li o území národního parku nebo chráněné krajinné oblasti nebo jejich ochranného pásma, písmeno (u) spolupracují s ostatními správními úřady a orgány na zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání.

§ 79

Působnost ministerstva životního prostředí

(2) Ministerstvo životního prostředí

c) spolupracuje s ministerstvem školství České republiky v zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání

Zákon ČNR č. 483/1991Sb., o České televizi, ve znění zákonů č. 36/1993 Sb., 253/1994 Sb. a 301/1995 Sb.

§2

Česká televize poskytuje službu veřejnosti České republiky a šířením televizních programů na celém území České republiky. Jejím posláním je poskytovat objektivní, ověřené, všestranné a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů, rozvíjet kulturní identitu českého národa a národnostních a etnických menšin v České republice, zprostředkovávat ekologické informace, sloužit vzdělávání, výchově mladé generace a přispívat k zábavě diváků.

Zákon ČNR č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění zákonů č. 36/1993 Sb., 253/1994 Sb. a 301/1995 Sb.

§2

Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti České republiky tvorbou a šířením rozhlasových programů na celém území České republiky. Jeho posláním je poskytovat objektivní, ověřené, všestranné a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů, rozvíjet kulturní identitu českého národa a národnostních a etnických menšin v České republice, zprostředkovávat ekologické informace, sloužit vzdělávání a přispívat k zábavě posluchačů.

Nařízení vlády ze dne 4. června 2003 č. 197 / 2003 Sb. o Plánu odpadového hospodářství České republiky.

V Příloze k nařízení vlády č. 197 / 2003 o Plánu odpadového hospodářství ČR, v závazné části se uvádí :

1. Opatření k předcházení vzniku odpadů, omezování jejich množství a nebezpečných vlastností

j) naplňovat program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty pro oblast odpadového hospodářství včetně přístupu veřejnosti k informacím o stavu odpadového hospodářství

Opatření č. 111/27 947/1996 ministerstva financí ze dne 17. května 1996 o rozpočtové skladbě

skupina 3: Služby pro obyvatelstvo

3792 - Ekologická výchova a osvěta

Požadavky na potřebné vzdělání jsou zpracovány především v **usnesení vlády ze dne 23. října 2000 č. 1048 + P o Státním programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice a v Akčním plánu Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2001 - 2003**

1.2.2 Vládní usnesení

Dominantní postavení v platných právních předpisech ČR ve vztahu k EVVO je **Usnesení vlády České republiky ze dne 23. října 2000 č. 1048+P o Státním programu environmentálního vzdělávání v České republice:**

V l á d a

I. s c h v a l u j e

1. Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice obsažený v části III předloženého materiálu jako součást implementace směrnice č. 90/313/EHS, o svobodě přístupu k informacím o životním prostředí (dále jen „Státní program“),
2. Akční plán Státního programu na léta 2001 až 2003 uvedený v příloze tohoto usnesení

III. p o v ě ř u j e

1. Ministerstvo životního prostředí, funkcí gestora a koordinátora Státního programu,
2. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy funkcí gestora odpovědného za environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu Státního programu v souladu s kompetencemi,

IV. u k l á d á

1. členům vlády zabezpečit podle možností státního rozpočtu finanční prostředky investičního i neinvestičního charakteru na realizaci úkolů vyplývajících z Akčního plánu Státního programu na léta 2001 až 2003 uvedených v bodě I/2 tohoto usnesení v systému veřejné správy a veřejnoprávních institucí,
2. ministrům životního prostředí a školství, mládeže a tělovýchovy vyhodnocovat plnění Státního programu a aktualizovat Akční plán Státního programu na následující 3 roky, a to k 30. září 2003 a následně každé 3 roky,
3. a) ustavit při Ministerstvu životního prostředí do 31. ledna 2001 stálou meziresortní pracovní skupinu pro environmentální vzdělávání, výchovu, osvětu a informování veřejnosti v záležitostech životního prostředí s tím, že předsedou této skupiny bude ministr životního prostředí, který jmenuje členy skupiny ze zástupců resortů, nižších článků veřejné správy a významných nestátních subjektů činných ve Státním programu,
b) seznámit přednosity okresních úřadů, primátora hlavního města Prahy, starosty měst a obcí a primátory statutárních měst se Státním programem,
4. ministru vnitra
 - a) zabezpečit vzdělávání a doškolování pracovníků v oblasti Státního programu v souladu s koncepcí přípravy pracovníků veřejné správy (usnesení vlády z 16. června 1999 č. 601, k Návrhu koncepce přípravy pracovníků veřejné správy),
 - b) vytvořit organizační podmínky pro strukturu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na všech úrovních veřejné správy a napomáhat vytváření podmínek pro jeho realizaci.
5. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních orgánů státní správy spolupracovat s gestory a koordinátorem Státního programu uvedenými v bodě III tohoto usnesení a realizovat Státní program,

6. přednostům okresních úřadů

- a) podporovat Státní program v obvodu své působnosti ve spolupráci se školami, centry a středisky ekologické výchovy a dalšími organizacemi a zařízeními zabývající se environmentálním vzděláváním, výchovou a osvětou,
- b) seznámit s tímto usnesením starosty měst a obcí v obvodu své působnosti,

V. d o p o r u č u j e primátorovi hlavního města Prahy, starostům měst a obcí a primátorům statutárních měst podporovat

1. aktivity environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a vytváření vzdělávacích a informačních center v obcích a městech s organizacemi a zařízeními činnými ve Státním programu,
2. podnikatelskou činnost v oblasti životního prostředí včetně zavádění environmentálních standardů, norem a šetrného hospodaření v návaznosti na Státní program

Provedou :

členové vlády
vedoucí ostatních ústředních orgánů státní správy,
přednostové okresních úřadů

Na vědomí :

primátoři měst
Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové,
Pardubice, Jihlava, Zlín, Olomouc, Ostrava, Opava, Havířovo, Most.

Zcela aktuální je pak **Usnesení vlády ČR ze dne 8. října 2003 č. 991 + P k plnění usnesení vlády ze dne 23. října 2000 č. 1048, o Státním programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice**

V l á d a

I. b e r e n a v ě d o m í Zprávu o plnění usnesení vlády ze dne 23. října 2000 č. 1048, o Státním programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice, a jeho přílohy - Akčního plánu Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2001 až 2003, obsaženou v části III materiálu č.j. 1266/03;

II. s c h v a l u j e **Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2004 až 2006**, uvedený v příloze tohoto usnesení (dále jen „Akční plán“);

III. u k l á d á

1. ministru životního prostředí a ministryni školství, mládeže a tělovýchovy

a) spolupracovat při podpoře činností nestátních neziskových organizací v oblasti environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice,

b) metodicky ovlivňovat krajské systémy environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty

v České republice,

2. členům vlády

a) zabezpečit v rámci rozpočtových kapitol resortů finanční prostředky investičního a neinvestičního charakteru na realizaci úkolů vyplývajících z Akčního plánu,

b) metodicky ovlivňovat činnost krajských úřadů ve smyslu Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice,

c) personálně zabezpečit plnění úkolů Akčního plánu,

3. ministru životního prostředí zajistit zveřejnění tohoto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí;

IV. d o p o r u č u j e hejtmanům, primátorovi hlavního města Prahy, primátorům statutárních měst a starostům obcí s pověřenými obecními úřady aktivně podporovat a realizovat krajské systémy environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice.

Provedou:

členové vlády a vedoucí ostatních ústředních orgánů státní správy

Na vědomí:

hejtmani, primátoři statutárních měst

Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice na léta 2004 až 2006 je uveden v Příloze č. 5 Koncepce EVVO ÚK.

1.2.3 Mezinárodní závazky, kterými je ČR ve vztahu k EVVO vázána

- **Bernská úmluva (1977, v platnost vstoupila v r. 1979)** o ochraně evropských planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a přírodních stanovišť.
Článek 3
odstavec 3 „ Každá smluvní strana bude podporovat vzdělávání a šířit informace o potřebě zachování druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů a jejich stanovišť“
- **Úmluva o biologické rozmanitosti (1992, v platnost vstoupila v r. 1993)**
Článek 13 Veřejné vzdělávání a uvědomění
Smluvní strany :
budou podporovat a stimulovat pochopení významu ochrany biodiverzity a potřebná opatření s tím související; budou také podporovat ochranu biodiverzity prostřednictvím sdělovacích prostředků a podporovat zařazení těchto otázek do vzdělávacích programů a budou spolupracovat odpovídajícím způsobem s ostatními státy a mezinárodními organizacemi při tvorbě programů vzdělávání a veřejné osvěty, týkajících se ochrany a trvale udržitelného využívání biodiverzity.
- **Smlouva o perzistentních organických polutantech (Stockholmská smlouva, 2001)**
Článek 10

odstavec c) „Každá smluvní strana bude provozovat vývoj a realizaci programů výchovy a uvědomování veřejnosti, které se týkají POP's (perzistentní organické polutanty), jakož i jejich vlivů na zdraví a životní prostředí a jejich alternativ, zvláště se zaměřením na ženy, děti a méně vzdělané“

f) vývoj a výměnu materiálů týkajících se výchovy a uvědomění veřejnosti na národní a mezinárodní úrovni

g) vývoj a implementaci výchovných a školících programů na národních a mezinárodních úrovních

- **Konference OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiro (1992)**, uveřejnila základní dokument pod názvem AGENDA 21. Agenda 21 (nebo v rozpracování tzv. Lokální (místní) agenda 21), je proces, v němž místní úřady a samospráva spolupracují s veřejností a reprezentanty všech zájmových skupin obce na sestavení plánu akcí, kterými hodlají podpořit zavádění principů udržitelného rozvoje do činnosti obce (dále viz. kapitola 2.3).

- **Kjótský protokol k Rámcové úmluvě o změně klimatu (1997)**

Článek 6 Vzdělání, výchova a občanské vědomí

Při realizaci svých závazků podle Článku 4, odstavce 1 (i) by strany měly :

(a) Na národní a tam kde je to vhodné na subregionální a regionální úrovni, v souladu s národními zákony a nařízeními a v rámci jejich odpovídajících možností, podporovat a usnadňovat :

(i) rozvíjení a uskutečňování programů vzdělávání a občanské výchovy se zaměřením na změnu klimatu a její důsledky,

(ii) přístup veřejnosti k informacím, které se týkají změny klimatu a jejich důsledků,

(iii) účast veřejnosti v akcích zaměřených na změnu klimatu a její důsledky a při vyvíjení odpovídajících opatření, a

(iv) výchovu vědeckého, technického a řídicího personálu.

(b) Na mezinárodní úrovni, při vzájemné spolupráci a tam, kde je to vhodné, s využitím existujících orgánů, podporovat :

(i) rozvoj a výměnu materiálů o výchově a občanském vědomí v oblasti změny klimatu a jejich důsledků, a

(ii) rozvoj a uskutečňování vzdělávacích a výchovných programů, včetně posilování národních institucí, a výměny nebo přidělování pracovníků pro výuku expertů v této oblasti, zvláště pro rozvojové země.

Článek 10, písmeno (e) na mezinárodní úrovni a tam, kde je to vhodné, s využitím stávajících útvarů spolupracovat a podporovat rozvoj, uskutečňování programů výuky a výcviku, včetně posilování vytváření národních personálních kapacit, zejména personálních a institucionálních, výměnu a výchovu odborníků v tomto oboru zejména pro rozvojové země, a na národní úrovni podporovat výchovu obyvatelstva a přístup veřejnosti k informacím o změně klimatu. Bude třeba vypracovat vhodné přístupy k uskutečňování těchto aktivit pomocí příslušných orgánů Úmluvy, s uvážením čl. 6 Úmluvy.

- **Kartagenský protokol o biologické bezpečnosti k úmluvě o biologické rozmanitosti (2000, platný od 11.zář 2003)**

Článek 23

1. Smluvní strany budou :

- a) podporovat a usnadňovat informovanost, vzdělávání a účast veřejnosti, týkající se bezpečného transferu, manipulace a využívání živých modifikovaných organismů, v souvislosti se zachováním a udržitelným využíváním biologické rozmanitosti při současném zohlednění rizik pro lidské zdraví. Při tom budou v případě potřeby spolupracovat s ostatními státy a mezinárodními orgány,
- b) usilovat o to, aby informovanost a vzdělávání veřejnosti zahrnovaly přístup k informacím o živých modifikovaných organismech, jež jsou předmětem tohoto protokolu a které mohou být dováženy.

2. V souladu se svými příslušnými zákony a nařízeními budou smluvní strany konzultovat veřejnost v rozhodovacím procesu týkajícím se živých modifikovaných organismů a výsledky takových rozhodnutí zpřístupní veřejnosti při současném respektování důvěrných informací v souladu s článkem 21.

3. Každá smluvní strana bude usilovat o to, aby její veřejnost byla informována o způsobech veřejného přístupu k Informačnímu systému pro biologickou bezpečnost.

1.2.4 Program rozvoje územního obvodu Ústeckého kraje

Program rozvoje Ústeckého kraje navazuje na řadu strategických koncepčních a programových dokumentů, které byly v posledních letech v České republice vytvořeny s cílem poskytnout rámec pro čerpání finančních prostředků ze Strukturálních fondů Evropské unie, či stanovit rámec a mechanismus financování rozvoje ČR, regionu či jednotlivých obcí.

Z těchto dokumentů lze jmenovat především:

- Strategie regionálního rozvoje České republiky (1999);
- Strategie rozvoje Ústeckého kraje (1999);
- Regionální operační program NUTS-II Severozápad (1999, aktualizovaný v roce 2001).

Program rozvoje územního obvodu Ústeckého kraje se EVVO příliš konkrétně nezabývá, a to jak v původní, tak ani v aktualizované verzi programu z roku 2001. Vzdáleně je možné určitou vazbu hledat v rámci priority č. 3 „Revitalizace a ochrana ŽP a rozvoj infrastruktury a konkrétně v Opatření 3.4 – Ochrana a obnova přírodních území a prvků v krajině. V rámci priority č. 2 - Lidské zdroje žádné související opatření nenajdeme.

Začlenění problematiky EVVO v ostatních souvisejících koncepčních dokumentech Ústeckého kraje je uvedeno v kapitole 2.7.

1.2.5 Jiné důležité programy na podporu EVVO

- **Sokrates** - mezinárodní program do něhož se mohou zapojit všechny školy registrované MŠMT ČR od mateřských škol až po školy vysoké.

- **Mládež** - program zaměřený na neformální volnočasovou výchovu mládeže.
- **Leonardo** - program zabývající se odborným vzděláváním s užším zaměřením na rozvoj lidských zdrojů a specifitější profese.
- **Podpora při financování projektů v oblasti příhraniční ochrany ŽP** – Přeshraniční podpora životního prostředí a ochrana klimatu v Polsku a v ČR s dopadem na ochranu životního prostředí v SRN.
- **Státní program na využívání obnovitelných zdrojů energie pro rok 2003**
 - 10.A – Slunce do škol
 - 1.B – Podpora vzdělávání, propagace, osvěty a poradenství v rámci celostátní strategické kampaně na využívání obnovitelných zdrojů energie
 - 2.B – Podpora vydávání knižních publikací
- **Program podpory environmentálního vzdělávání, osvěty a MA 21**
 - 8.1 – Program neinvestiční podpory environmentálního vzdělávání, osvěty a místní agendy
 - 8.2 – Program investiční podpory environmentálního vzdělávání a osvěty

1.3 Struktura zajištění EVVO v ČR

1.3.1 Přehled kompetencí jednotlivých orgánů veřejné správy a institucí povinných zajišťovat EVVO včetně jejich specializovaných složek

Všeobecné povinnosti vyplývají zejména ze zákona č.17/1992 - z tohoto zákona vyplývá, že každý, kdo provádí výchovnou, osvětovou a vzdělávací činnost, je povinen činit tak, aby tato činnost vedla k ekologicky odpovědnému jednání (§ 16: „Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách“)

Kompetence a povinnosti ústředních orgánů státní správy

MŽP - vyplývají zejména ze zákona č. 123/1998 a ze Státního programu EVVO. MŽP je hlavním koordinátorem a gestorem EVVO z hlediska ústřední státní správy.

MŠMT - v oblasti EVVO jsou v současné době dány zejména následujícími právními předpisy:

- zákonem č. 29/1984 Sb. o soustavě základních škol, středních škol a vyšších škol (= školským zákonem) ve znění pozdějších předpisů: povinnost škol zajišťovat EVVO
- zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí v platném znění (§ 13 odst. 1: „kraj v samostatné působnosti ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a dalšími ústředními orgány je povinen podporovat osvětu, výchovu a vzdělávání široké veřejnosti v oblasti ochrany životního prostředí se zvláštním zaměřením na výchovu dětí a mládeže“)

Další – podrobnější – kompetence a povinnosti vyplývají ze Státního programu EVVO a jeho Akčního plánu na léta 2001 – 2003 přijatého Usnesením Vlády ČR č. 1048/2000 (ve třetím čtvrtletí 2003 bude vládním usnesením schválen nový Akční plán na léta 2004-2006).

Mezi svými cíli Státní program uvádí celou řadu cílů, které spadají do kompetencí MŠMT (např. systematická a komplexní implementace ekologických aspektů do vzdělávacích programů na všech úrovních školství, podpora spolupráce škol s mimoškolní oblastí – s rodinou, s obcí, s podniky, s NNO, s SEV, s osvětovými a kulturně vzdělávacími zařízeními, se sdělovacími prostředky, příprava učebních dokumentů, metodických námětů a doporučení a učebních pomůcek, ovlivňování prostředí škol a jejich okolí a zabezpečení provozu škol šetrného k životnímu prostředí, zvyšování kvalifikace učitelů a ostatních pedagogických pracovníků pro EVVO, rozšíření využití programů a projektů CEV/SEV)

Akční plán EVVO 2001-2003 – citace vybraných úkolů týkajících se MŠMT z částí "Veřejná správa" a "Děti, mládež, pedagogičtí a odborní pracovníci":

1. Vyhlášovat programy na podporu projektů zaměřených k EVVO pro školní i mimoškolní činnost.
T: každoročně
Zodpovědnost: příslušná ministerstva, především MŽP, **MŠMT**
Spolupráce: státní fondy, příslušné orgány veřejné správy
2. Začlenit cíle a úkoly environmentálního vzdělávání a výchovy do rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.
T: od 31. 12. 2000 trvale
Zodpovědnost: **MŠMT**
Spolupráce: nižší články řízení v resortu školství
3. Začleňovat aspekty environmentálního vzdělávání a výchovy ve smyslu (trvale) udržitelného rozvoje do všech nově vznikajících rámcových vzdělávacích programů.
T: trvale
Zodpovědnost: **MŠMT**, MZe, MO, MV

Spolupráce: MŽP, organizace řízené zodpovědnými resorty

4. Připravit návrh pro práci metodiků EVVO z řad stávajících pedagogů a jejich další vzdělávání.

T: 31. 12. 2002

Zodpovědnost: MŠMT

Další ústřední orgány státní správy - vyplývají zejména ze Státního programu EVVO a jeho Akčního plánu na léta 2001 – 2003 přijatého Usnesením Vlády ČR č. 1048/2000 (resp. připravovaného Akčního plánu na léta 2004 - 2006).

Kompetence a povinnosti kraje (přenesená a samostatná působnost)

jsou z hlediska krajské koncepce EVVO nejdůležitější a proto jsou uvedeny nejpodrobněji. V současné době jsou dány následujícími právními předpisy:

- Zákonem č. 29/1984 Sb. o soustavě základních škol, středních škol a vyšších škol (= školským zákonem) ve znění pozdějších předpisů: povinnost škol zajišťovat EVVO se dotýká kraje jako zřizovatele středních škol, speciálních škol a některých školských zařízení
- Zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění § 79 a odst. 2 písm. a) orgán kraje v přenesené působnosti spolupracuje s ostatními správními úřady na zajišťování ekologické výchovy a vzdělávání
- Zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí v platném znění:
 - § 13 odst. 1 : kraj v samostatné působnosti ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a dalšími ústředními orgány je povinen podporovat osvětu, výchovu a vzdělávání široké veřejnosti v oblasti ochrany životního prostředí se zvláštním zaměřením na výchovu dětí a mládeže.
 - § 13 odst. 3 : kraj v samostatné působnosti usiluje o to, aby
 - a) byl vytvořen a využíván systém osvojování základních poznatků o životním prostředí a jeho ochraně vycházející z principů udržitelného rozvoje a aktivních forem výchovy, osvěty a získávání informací, zajišťovaný prostřednictvím státních i nestátních organizací.
- Zákonem č. 29/1984 Sb. o soustavě základních škol, středních škol a vyšších škol (= školským zákonem) ve znění pozdějších předpisů (vzhledem k jejich zřizovatelské funkci ve vztahu ke školám)

Státní program EVVO a jeho Akční plán na léta 2001 – 2003 přijaté Usnesením Vlády ČR č. 1048/2000 vymezují dosud nejpodrobněji cíle, aktivity a úkoly v oblasti EVVO. Usnesení má závazný charakter vůči státní správě a doporučující charakter vůči samosprávě. Po novelizaci v roce 2002 ukládá úkoly v EVVO také ředitelům krajských úřadů.

Nejvýznamnějším úkolem Akčního plánu, který je konkretizací Státního programu EVVO na léta 2001 – 2003, zaměřeným na úroveň krajů a obcí je úkol č. 4, tj. „Iniciovat vznik funkčních regionálních a místních systémů EVVO v úzké spolupráci pracovníků veřejné správy, škol, center a středisek ekologické výchovy, neziskových nevládních organizací a dalších partnerů činných v EVVO“.

Kompetence a povinnosti dalších orgánů a institucí působících na území kraje

Kompetence a povinnosti správ NP a CHKO – zákon 114/1992, SPEVVO a Akční plány SPEVVO.

Kompetence a povinnosti měst a obcí – zákon 17/1992, 29/1984 (vzhledem k jejich zřizovatelské funkci ve vztahu ke školám) a doporučení SPEVVO a Akční plány SPEVVO.

Kompetence a povinnosti mateřských, základních a středních škol a školských zařízení - zákon 29/1984 (školský zákon), Národní program rozvoje vzdělávání, metodický pokyn MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR vydalo 14. prosince 2001 pod č.j.: 32 338/2000-22 Metodický pokyn k environmentálnímu vzdělávání, výchově a osvětě ve školách a školských zařízeních) – zejména povinnost ustavení koordinátora EVVO + zpracování programu EVVO

1.3.2 Povinnost a možnosti financování EVVO v rámci ČR

- Celkový přehled potenciálních finančních zdrojů pro EVVO:
 - granty a zakázky veřejné správy:
 - a) státní správy: MŽP, MŠMT, MK, MZe
 - b) krajů
 - c) měst a obcí
 - státní fondy - SFŽP
 - fondy EU – zejména Evropský sociální fond (ve vazbě na Sektorový operační program Rozvoj lidských zdrojů, který zahrnuje i opatření k EVVO), vzhledem k poloze kraje i fondy pro přeshraniční spolupráci (PHARE CBC, INTERREG)
 - příjmy z vlastní činnosti organizací (platby za služby v EVVO)
 - firemní sponzoring a individuální dárci
 - granty nadací, nadačních fondů apod.
- Povinnosti a možnosti financování EVVO ze strany veřejné správy:
 - mezi dílčí cíle Státní program EVVO uvádí mj.: Zajistit potřebné finanční prostředky v rozpočtech veřejné správy na všech úrovních nejméně ve výši 0,05 % HDP České republiky.
 - Ústřední orgány státní správy a státní fondy v roce 2002 financovaly EVVO takto:
 - MŽP, jím řízené organizace a SFŽP odhadují 64 785 000,- Kč. Celková částka nelze vyčíslit, protože jednotlivé odbory MŽP a odborné organizace vydávají vlastní vzdělávací a osvětové materiály, které nejsou zahrnuty. Z toho:
 - a) Dotační podpora NNO 7 725 500,- Kč.
 - b) Plnění vybraných úkolů AP SP EVVO ČR prostřednictvím veřejné zakázky 3 600 000,- Kč. Do projektu bylo zapojeno více než 55 NNO.
 - c) Státní fond životního prostředí ČR poskytl či rezervoval pro pozdější poskytnutí 18 milionů Kč. Dále přidělil 322 základním, středním

a vysokým školám v rámci programu Slunce do škol 27 milionů Kč.

- MŠMT odhaduje 10 274 000,- Kč (v tom Program na podporu občanských sdružení působících v oblasti regionálního školství, Program na podporu aktivit občanských sdružení ve prospěch dětí a mládeže, Program dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a projekt GLOBE)
- Ostatní ústřední orgány státní správy nesledují prostředky na EVVO odděleně, jsou schopny vykázat max. celkové náklady na environmentální aktivity (např. MZe přes 19 milionů Kč)
- Územní rozpočty dle Ministerstva financí:
 - o Dle rozpočtové skladby na § 3792 – Ekologická výchova vykazují následující částky skutečného čerpání:

Okresní úřady	872 tis. Kč
Krajské úřady (celkem 13, bez KÚ Praha*)	11 056 tis. Kč
Obce (včetně magistrátů)	19 434 tis. Kč
Celkem územní rozpočty za rok 2002	31 362 tis. Kč
- Možnosti firemního sponzoringu a individuálního dárcovství:
 - o Současně platný zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, poskytuje zejména podnikatelům určité daňové výhody v případech investování do vzdělávání (vlastního i zaměstnanců). Umožňuje při splnění zákonem stanovených podmínek mj. např.:
 - uplatnit nezdánitelnou část základu daně, tzv. sponzorský dar na ekologické účely,
 - uplatnit výdaje (náklady) na rozšíření vzdělání nutného k provozování podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti pro podnikatele i jeho zaměstnance, a to i ve vztahu ke vzdělávání podle Akčního plánu.
 - o Zákon o daních z příjmů definuje daňové zvýhodnění investic do vzdělání v obecné rovině, neomezuje se jen na vzdělávání v oboru životního prostředí, což umožňuje jeho využití širšímu okruhu poplatníků. Jako příklad lze uvést následující typy daňových úlev:
 - osvobození od daně z příjmů fyzických osob
 - u nepeněžních plnění poskytovaných zaměstnancům jejich zaměstnavatelem ve formě možnosti použití vzdělávacích zařízení a závodní knihovny (financované z FKSP, ze sociálního fondu, ze zisku po zdanění a u zaměstnavatelů, kteří nevytvořili zisk, na vrub daňově neuznatelných nákladů) - viz. § 6 odst. 9 písm. d) zákona.
 - položka odpočitatelná od základu daně z příjmů právnických i fyzických osob
 - hodnota darů poskytnutých za podmínek stanovených v zákoně obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám a dalším subjektům se sídlem na území ČR mimo jiné na financování vědy, vzdělávání, školství, výzkumných, vývojových a ekologických účelů - viz. § 15 odst. 8 zákona a dále § 20 odst. 8 zákona.
 - zákonná možnost snížit základ daně až o 1 000 000,- Kč

- u poplatníků, kteří nejsou založeni za účelem podnikání, použijí-li takto získané prostředky v následujícím zdaňovacím období ke krytí nákladů na vzdělávací, vědecké, výzkumné nebo vývojové činnosti v souladu se zákonnými podmínkami - viz. § 20 odst. 7 zákona.

1.3.3 Nestátní organizace zabývající se EVVO, přehled nejvýznamnějších organizací, zaměřených na EVVO, kontakty

Do kraje zasahuje svou působností řada významných celostátních organizací, zabývajících se EVVO buď jako hlavním předmětem své činnosti nebo jako jednou z aktivit.

- a) Asociace, v nichž se sdružilo více samostatných organizací na základě společného předmětu činnosti s působností v celé ČR:
 - **SSEV Pavučina** – sdružení 30 středisek ekologické výchovy v ČR, zaměřených především na školní ekologickou výchovu, koordinuje celostátní projekt M.R.K.E.V., v kraji působí jedno členské středisko - SEVER Litoměřice, služby dalších středisek školy v kraji využívají - Rezekvítek, SEVER Horní Maršov, EC Toulcův Dvůr)
 - **Sdružení ekologických poraden STEP** – sdružení ekologických poraden (v kraji působí jedna členská organizace – SEVER Litoměřice, služby některých dalších – např. Ekologický právní servis, Veronika, Rosa - mají nadregionální charakter a je možné a vhodné je v kraji využívat)
 - **Zelený kruh** – asociace ekologických nevládních organizací, několik členských organizací působí v kraji (STUŽ, Arnika, SEVER, Hnutí Duha). Kromě toho Zelený kruh koordinuje i oborovou platformu, v níž jsou zapojeny další ekologické nevládní organizace
- b) Organizace s celostátní působností a základními organizacemi či pobočkami v kraji:
 - **Český svaz ochránců přírody - ČSOP** – ekologická nevládní organizace s nejpočetnější členskou základnou, v jejímž rámci funguje mj. síť ekocenter – z nich 3 ekocentra (Tilia, Ciconia a Netopýr) působí přímo v Ústeckém kraji
 - **Společnost pro trvale udržitelný život – STUŽ** – expertní organizace, v kraji je aktivní její chomutovská pobočka
 - **Hnutí Brontosaurus** – celostátní ekologická organizace zaměřená hlavně na práci s mládeží
 - **Asociace Brontosaura** – celostátní ekologická organizace zaměřená hlavně na práci s mládeží, v kraji působí jako její regionální centrum EC Meluzína v Děčíně
 - **Arnika** – celostátní ekologická organizace, vede několik celostátních kampaní, významných pro ekologickou výchovu - např. šetrné papírování, Natura 2000
 - **Děti Země** - celostátní ekologická organizace, fungující obdobně jako Arnika (mají společný původ)
 - **Hnutí Duha** – celostátní ekologická organizace, vede několik celostátních kampaní

c) Další organizace jejichž působnost zasahuje na území kraje:

- **Klub ekologické výchovy** – sdružení pro učitele zabývající se ekologickou výchovou
- **Sdružení pro ekologickou výchovu Tereza** – koordinuje několik celostátních školních ekologických projektů, jeden z nejvýznamnějších partnerů škol v EVVO
- **Svaz ProBio** – sdružuje ekologické zemědělce, propaguje ekologické zemědělství, věnuje se osvětě spotřebitelů
- **Pedagogické asociace:** např. SKAV, PAU, Kritické myšlení, APZŠ...
- **Nadace podporující ekologické projekty:** zejména Nadace Partnerství
- **Organizace dětí a mládeže:** Skaut - Český Junák, Pionýr, YMCA, SDM Tilia, ATOM aj.
- **Česká společnost pro životní prostředí** – ČSŽP – celonárodní dobrovolné, nevládní, nepolitické a veřejně prospěšné vědeckotechnicky zaměřené občanské sdružení, jehož cílem je podílet se svou činností na stálém zlepšování životního prostředí a přispívat svou činností k prosazení zásad trvale udržitelného rozvoje.

1.3.4 Vytipování subjektů pro spolupráci se subjekty EVVO v rámci působnosti Ústeckého kraje

Významnými partnery jsou zejména:

- a) Specializované celostátní sítě (= sdružení různých samostatných organizací) zaměřené přímo na EVVO
 - SSEV Pavučina (EV dětí a mládeže)
 - STEP (ekologické poradenství)
- b) Celostátní sítě nesespecializované na EVVO, ale s vlivem na tuto oblast:
 - Zelený kruh a oborová platforma
- c) Významné organizace s celostátními aktivitami v oblasti EVVO:
 - Český svaz ochránců přírody a jeho síť ekocenter ČSOP
 - Klub ekologické výchovy
 - Tereza

2. Analýza EVVO v Ústeckém kraji

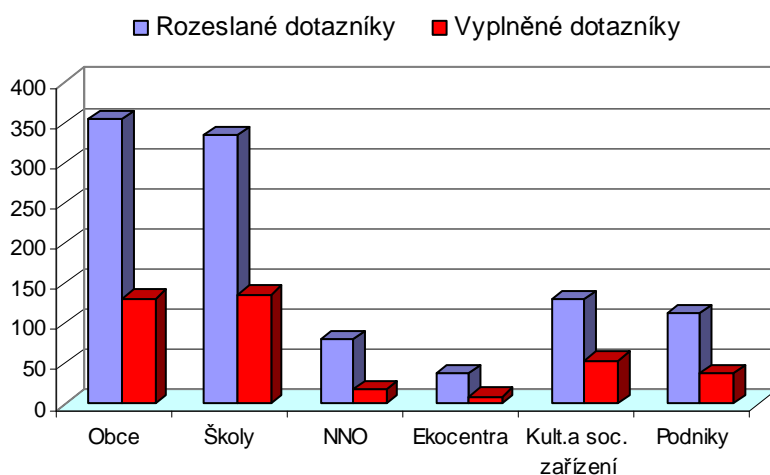
2.1 Dotazníkové šetření

Pro potřeby analýzy stavu EVVO v Ústeckém kraji bylo provedeno dotazníkové šetření, v rámci kterého bylo osloveno **1 050 subjektů**, které by měly dle zkušeností zpracovatele či

na základě zákonných povinností v oblasti EVVO určité aktivity realizovat. Šetření bylo zaměřeno na sedm skupin (problémových okruhů):

- Školy a školská zařízení
- Domy dětí a mládeže
- Nestátní neziskové organizace
- Centra ekologické výchovy
- Kulturní a sociální zařízení
- Instituce veřejné správy a samosprávy (obce)
- Podnikatelské subjekty

Graf 2/1 - Množství rozeslaných dotazníků a úspěšnost návratnosti

Cílem šetření bylo získat dostatek informací nutných pro vytvoření **objektivní charakteristiky současného stavu ekologické výchovy v Ústeckém kraji** a vytvořit tak základní podkladový materiál pro stanovení strategických cílů koncepce a pro výběr opatření, které zajistí efektivní naplnění takto stanovených cílů.

Specifickými cíli šetření bylo nalézt partnery pro krajský systém EVVO, identifikovat potřeby a hlavní problémové oblasti, které realizaci EVVO v rámci každé dotazované skupiny omezují a zmapovat aktivity EVVO, které se na území Ústeckého kraje pravidelně realizují.

2.1.1 Školy a školská zařízení

Systém školství je jediným prostředkem, který může v určitém časovém období oslovit každého jedince české populace a ovlivnit jeho myšlení, jednání a chování. Škola přitom působí jak svým vzdělávacím programem, tak svým celkovým fungováním (skryté kurikulum). To platí také pro oblast ekologického vzdělávání a výchovy.

Cílovou skupinou jsou děti z mateřských škol, žáci základních škol, studenti středních škol (gymnázií, středních odborných škol a učilišť), učitelé a další pedagogičtí pracovníci, včetně ředitelů škol a pracovníků školských zařízení. Zprostředkovaně škola ovlivňuje i další cílové skupiny – rodiče, místní veřejnost. Jeden ze současných trendů je např. vnímání školy jako komunitního centra.

Školy a školská zařízení patří k základním pilířům systému EVVO v Ústeckém kraji. Vzhledem ke specifickým (věková skupina, zřizovatelé, podmínky, obsah vzdělávání) je účelné věnovat se odděleně těmto typům škol a školských zařízení:

- Mateřské školy
- Základní a speciální školy
 - Základní školy
 - § Úplné
 - § Neúplné
 - Zvláštní a pomocné školy
 - Základní umělecké školy
- Střední školy
 - Gymnázia
 - Střední odborné školy
 - Střední odborná učiliště a učiliště
- Školská zařízení
 - Centra volného času/ Domy dětí a mládeže

V Ústeckém kraji bylo ve školním roce 2000/2001 **410 mateřských škol s 22 069 žáky, 264 základních škol s 74 960 žáky a 42 speciálních základních škol**. V kraji bylo dále ve školním roce 2000/2001 **182 středních škol s počtem studentů 41 072 a speciálních středních škol je 14 a mají 487 studentů**.

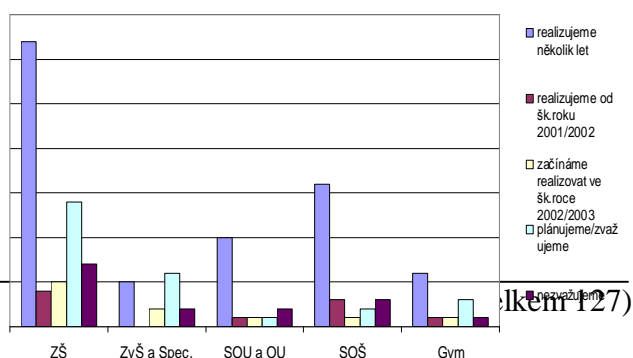
Celkem bylo prostřednictvím rozeslaných dotazníků osloveno 334 škol, z toho bylo 20 mateřských škol, 172 základních škol, 17 zvláštních škol, 62 středních škol, 29 SOU a OU, 11 speciálních škol a 23 základních uměleckých škol. Dále byly mezi oslovené školy zařazeny také všechny školy zapojené v sítích škol zajímajících se o ekologickou výchovu (sítě M.R.K.E.V. a KEV).

Výsledky dotazníkového šetření

Celkem bylo vráceno k vyhodnocení **136 dotazníků ze škol Ústeckého kraje, tj. 41 % z celkem rozeslaných dotazníků**. Z toho bylo 68 dotazníků ze Základních škol (návratnost 22 %), 8 ze Zvláštních škol (návratnost 47 %), 48 ze Středních škol a učilišť (návratnost 52 %), 8 ze Speciálních škol (návratnost 73 %), 3 ze Základních uměleckých škol (návratnost 13 %) a jeden dotazník z Mateřské školy (návratnost 5 %). Největší počet škol byl z okresů Chomutov, Litoměřice a Teplice, nejméně z okresu Děčín.

Je nutno zdůraznit, že jde o vzorek škol, který neilustruje průměrný stav EVVO na školách. Ve většině případů se ozvaly školy, které se **ekologickou výchovou zabývají, buď již řadu let (50 % ZŠ, 66 % SOU, 64 % SOŠ, 50 % gymnázií ...)** a **nebo alespoň v několika posledních letech**. Další velká část plánuje

Graf 2/2 – Realizace EVVO na školách

ekologickou výchovu ve školách realizovat. Jen minimum dotazníků (12 %) se vrátilo ze škol, které ekologickou výchovu neplánují realizovat. Lze předpokládat, že ekologickou výchovu neplánuje také většina škol, které dotazníky vůbec nevrátily (tj. 59 % rozeslaných dotazníků). Toto zjištění je důležité ve vztahu k faktu, že dle Metodického pokynu MŠMT k EVVO z prosince 2001, má mít každá škola a školské zařízení zpracovaný plán EVVO a ustaveného koordinátora EVVO! Provádět ekologickou výchovu jsou školy povinny dokonce ze zákona – přesto část škol odpovídá, že ji na škole nerealizují ani o jejím zavedení neuvažují!

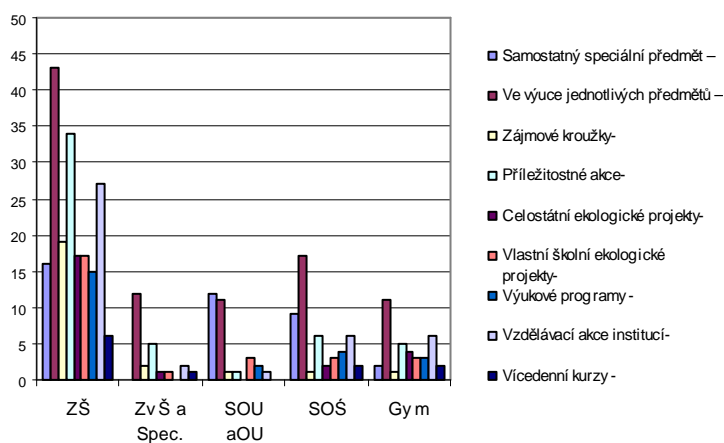
Školy, které se EVVO již několik let zabývají, mají pro její realizaci **přípraven plán**, který je však většinou součástí některých dalších dokumentů školy (Plán školy, Vzdělávací koncepce školy, Tematické plány...). Pouze v 16 % případů se jedná o samostatný dokument věnovaný realizaci EVVO ve škole. Pokud škola takový dokument již má, byl schválen vedením školy a většinou je připraven na období jednoho školního roku. Jen v několika málo případech (v 10) se jedná o plán dlouhodobější – rámcově do 4 až 5 let. To zcela neodpovídá zmiňovanému metodickému pokynu, podle něž by měla mít škola i dlouhodobý program. Dotazníkovým šetřením nebylo možno vyhodnotit kvalitu zpracování plánů, ze zkušenosti z jiných projektů víme, že jejich zpracování je zatím spíše v počátečním stádiu a na řadě škol mají i formální charakter.

Financování EVVO není na školách většinou sledováno. Případné vynaložené prostředky jsou skryty v rámci obecných položek školy (financování ITC či sportu by školy zřejmě uměly vyjádřit přesněji). Pokud jsou školy finance na EVVO schopny odhadnout, jde řádově pouze o tisíce korun. Peníze jsou převážně určeny na nákup pomůcek, literatury a vybavení učeben či ekoareálů. Činnost v EVVO školy financují převážně z rozpočtů přidělených zřizovatelem. Existují i zkušenosti s využíváním grantových programů (např. projekt Škola pro udržitelný život) a sponzorů.

K pracovnímu času (**pracovnímu úvazku**), který je na škole EVVO věnován, většina škol uvedla, že nelze odhadnout, neboť EV je zařazována ve většině předmětů. Část škol, která úvazek uvedla, se většinou pohybovala v hodnotách od 0,1 do 0,3. Většinou se jednalo o školy, které mají do výuky zařazen volitelný předmět či kroužek zaměřený na životní prostředí. Potom šlo tuto hodnotu snáze určit.

Školy, které uváděly celý jeden úvazek, sčítaly několik úvazků učitelů dohromady. To znamená, že na školách zatím není člověk, který by se EV zabýval v celém či polovině svého pracovního úvazku.

Graf 2/3 – Akce EVVO na ZŠ a SŠ

Aktivity, které na školách v rámci EVVO probíhají se liší podle stupně a typu školy. **Největší možnosti se objevují u ZŠ.** Největší procento aktivit probíhá v jednotlivých předmětech (nejčastěji jsou uváděny: Př/Bi, Che, Fy, Ov, jazyky...), dále základní školy hojně využívají vzdělávacích akcí dalších institucí (zoo, muzeí, CHKO...) a ve stejné

míře pořádají vlastní příležitostné akce (oslavy Dne Země, projektové dny...).

Ačkoli další možné varianty se už v tak velké míře neobjevují, přesto otázku celostátních projektů, vlastních projektů a výukových programů lze zaznamenat hlavně v ZŠ. Je to hlavně proto, že také nabídka těchto aktivit je určena převážně jim. Žádoucí je však ještě větší rozšíření těchto intenzivnějších forem EVVO (včetně zvláštního předmětu a vícedenních kurzů).

Také **zvláštní školy** nejčastěji zařazují aktivity EV do jednotlivých předmětů a pořádají příležitostné akce. Ve větší míře by však uvítaly možnost zúčastnit se výukových programů jim věnovaných či projektů. Nevyužívají tedy těchto možností, protože nabídka není tak dostupná.

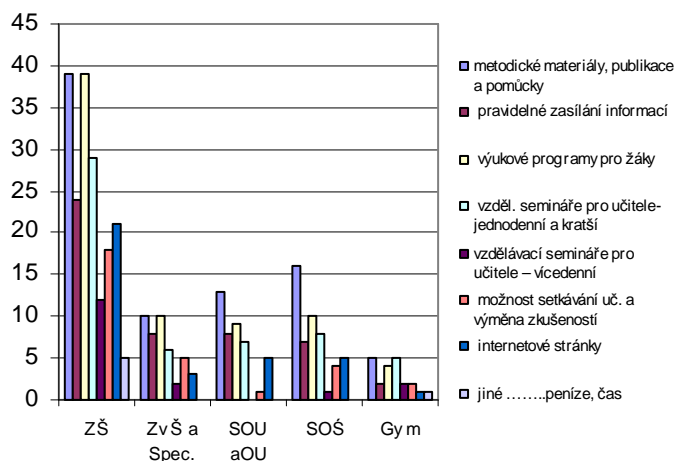
Zajímavá situace je u **středních odborných učilišť a učilišť**. Přestože předpokládáme, že v tak malém vzorku se opravdu hlavně objevily školy se zájmem o EV, je zajímavé, že právě u nich se nejvíce objevuje výuka samostatného předmětu (Základy Ekologie, Ekologie...).

U **středních odborných škol a gymnázií** se kromě nejčastější výuky v jednotlivých předmětech a příležitostných akcí opět objevuje celá škála dalších možností (projekty, výukové programy...), i když v menší míře než u základních škol.

Znamená to tedy, že většina aktivit EVVO připravovaných do škol je věnována hlavně školám základním a středním s maturitou. Nabídka pro nematuritní středoškolské obory je podstatně menší.

Pokud se jedná o snahu **ekologizovat provoz škol**, je zatím vnímána hlavně jako třídění odpadů a práce na školních pozemcích. Jen u několika případů se objevily další možnosti – solární kolektory, čistící prostředky, atd.

Graf 2/4 - Potřeby ZŠ a SŠ v EVVO

Zdroj: dotazníkové šetření – 6/2003

Zajímavý je i **přínos škol pro EVVO dalších cílových skupin než vlastních žáků**. Jen zhruba 15 % dotazovaných škol poskytuje v rámci EVVO **služby navenek** (jiným osobám než vlastním žákům). U ZŠ tyto služby poskytují ekologicky orientované školy, které mají šanci předávat metodiku EVVO dál, pořádat vlastní akce pro veřejnost, či provádět zájemce v ekoareálech nebo pronajímat prostory ekoareálů. Více však navenek působí střední školství, vzhledem k věku studentů - vedou kroužky, tábory, provádějí průvodcovskou činnost, realizují projekty na školách i v obcích. Odborná učiliště se zabývají ekozemědělstvím, využíváním metod přátelštějších životnímu prostředí. Mají možnost své výrobky prezentovat, ale také distribuovat.

Z hlediska pomoci, kterou školy potřebují je na prvním místě **poptávka po metodické pomoci, informacích, pomůckách**. Jako druhá vítaná pomoc je vedení **výukových programů pro žáky externím lektorem** s tím, že zejména zvláštní školy a učiliště by stály o rozšíření nabídky programů pro ně. Třetí vítanou pomocí jsou **vzdělávací kurzy pro učitele**

– **krátkodobé.** To vyznívá zajímavě ve srovnání s malým aktuálním využíváním vzdělávacích akcí EVVO pro učitele (viz otázka č.7) a může to znamenat, že zájem o takové akce je, ale nabídka je zatím nedostatečná.

Pokud se zaměříme na spolupráci škol s ostatními subjekty, je zajímavé, že s největším množstvím organizací a institucí spolupracují opět hlavně ZŠ a střední školy s maturitou. Přitom i školy s nematuritními obory hledají možnosti a spolupracující organizace. Z konkrétních partnerů nejvíce škol uvedlo spolupráci se SEVERem (27x, tj. 20 %, v nejvyšší míře ZŠ a SOŠ), další je Tereza (v 16 případech). Všechny ostatní organizace byly jmenovány jednou až třikrát. Ve většině případů mezi nimi školy uváděly MěÚ, DDM a CHKO či ZOO. Z hlediska sítí a projektů, do nichž jsou školy zapojeny, se několikrát objevil odkaz na síť škol M.R.K.E.V., následovaný na druhém místě projektem Globe.

Největší problémy vidí školy v **nedostatku financí pro EV** (není možné realizovat projekty, výukové programy atd.), dalším souvisejícím problémem je nedostatek možností **získat finance z grantů**. Další častá připomínka se týká **chování společnosti**, která velmi těžko umožňuje předávat hodnoty udržitelného způsobu života dětem, když realita je naprosto jiná (bezohlednost lidí, nezájem, vandalismus, životní styl společnosti). Společnost zároveň ovlivňuje i zájem žáků o problematiku EV.

Shrnutí současného stavu

Jakým způsobem se liší současný stav od optimálního, v čem jsou rozdíly v jejich současných aktivitách v EVVO oproti teoretickým možnostem:

- Jen 114 škol z celkem 334 oslovených jednoznačně deklaruje, že EVVO realizuje nebo se jí hodlá věnovat. Část škol dokonce odpovídá, že EVVO na škole nerealizují ani o jejím zavedení neuvažují! Přitom by tak dle závazných dokumentů měly činit všechny školy!
- Největší problémy vidí školy v **nedostatku financí pro EV** (není možné realizovat projekty, výukové programy atd.), dalším souvisejícím problémem je nedostatek možností **získat finance z grantů** (v porovnání se situací v jiných krajích, kde existují grantové programy EVVO dostupné pro školy)
- Nedostatečný je oproti poptávce servis pro školy - zejména nabídka vzdělávacích akcí pro pedagogické pracovníky, a dále programů a materiálů pro nematuritní středoškolské obory
- Nedaří se příliš ekologizovat provoz škol, resp. je většinou redukován na třídění odpadů

Potřeby škol:

- trvalá a systematická metodická pomoc, informace, pomůcky k EVVO
- vzdělávací akce pro pedagogické pracovníky (poptávka je zejména po krátkodobých, organizovaných v různých částech kraje, ne jen v krajském městě)
- výukové programy vedené externími lektory – obecně a zejména pak zvýšit nabídku pro nematuritní středoškolské obory
- pomůcky, vzdělávací materiály – obecně a zejména pak zvýšit nabídku pro nematuritní středoškolské obory
- přístup k financím z grantů na EVVO

Tendence a rozvojový potenciál EVVO ve školách:

- Přibývá škol věnujících se EVVO
- Síťování, vzájemná výměna zkušeností mezi školami
- Podpůrná a poradenská střediska EVVO v jednotlivých regionech kraje – cca 1 na 50 škol
- Školy poskytující služby jiným školám a vznik středisek EV při školách (viz ZŠ Jirkov, SZeŠ Meluzína, ZŠ Na Valech Litoměřice, Schola Humanitas v Litvínově)

Způsob pomoci školám v rámci krajské samosprávy:

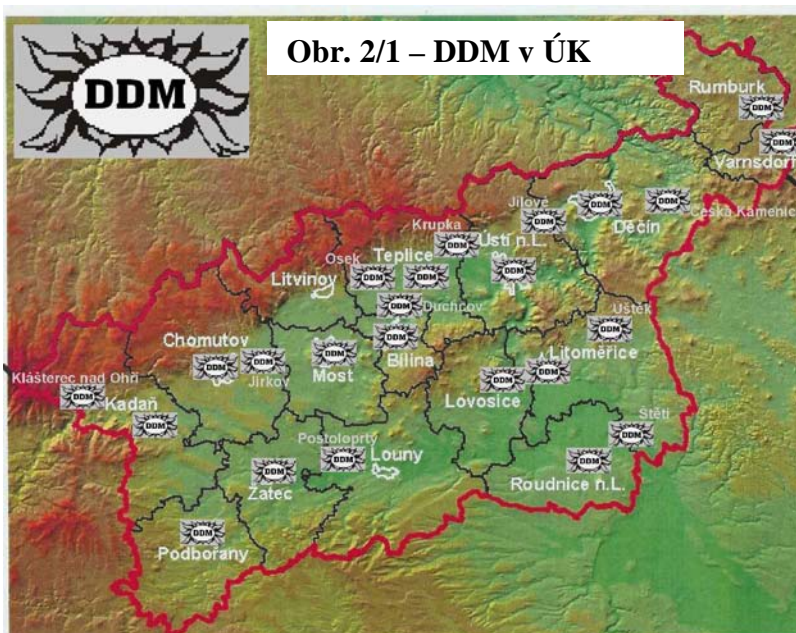
- Trvalá podpora síťování, vzájemné výměny zkušeností mezi školami
- Vytvoření grantových programů EVVO dostupných školám
- Iniciale a trvalá podpory sítě podpůrných a poradenských středisek EVVO v jednotlivých regionech kraje (včetně škol poskytujících služby jiným školám) – cca jednoho na 50 škol
- Systém ohodnocení škol nadstandardně se věnujícím EVVO - (viz Pardubický kraj – kritérium úrovně zajištění EVVO jako složka odměňování ředitelů)
- Systematická podpora dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v EVVO, zejména „decentralizovaných“ akcí v jednotlivých regionech a na jednotlivých školách.
- Podpora rozšíření intenzivních forem EVVO na školách (účasti v celostátních projektech, vlastní projekty škol, výukové programy středisek ekologické výchovy, zvláštní předmět a vícedenní kurzy).

2.1.2 Domy dětí a mládeže

Domy dětí a mládeže jsou školská zařízení pro volný čas dětí a mládeže, zřizovaná obcemi nebo Ústeckým krajem. Hospodaří zpravidla příspěvkovou formou a většina z nich má právní subjektivitu. **V Ústeckém kraji existuje síť DDM – středisek volného času dětí a mládeže, kterou tvoří 28 těchto zařízení** (viz. obrázek 2/1).

Domy dětí a mládeže, kromě dalších činností, organizují pravidelnou zájmovou a příležitostnou činnost s dětmi a mládeží i s rodiči. Pořádají soutěže, prázdninové pobyty, víkendové pobyty. Organizují školení, kurzy a semináře.

DDM vycházejí především z poptávky dětí a mládeže po činnosti. Věnují se zájmovému vzdělávání. Jejich úloha v EVVO je v oblasti volnočasových činností velmi významná. DDM nabízejí řadu přírodovědných kroužků, či útvarů, které s ochranou

přírody a životního prostředí úzce souvisejí.

DDM mohou účinně rozvíjet talentované děti a mládež v oblasti přírodních věd (např. soutěže – olympiády, středoškolská odborná činnost). Některé DDM vhodně doplňují a v některých oblastech i nahrazují práce ekocenter. Je to v případech, kdy mají dobře fungující přírodovědné oddělení s dobrým zázemím (DDM Teplice, DDM Postoloprty, DDM Ústí nad Labem a další).

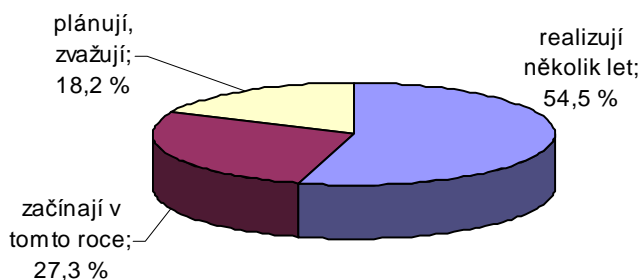
V mimoškolní oblasti sehraávají DDM pro EVVO významnou roli společně s dětskými a mládežnickými organizacemi. Stávající střediska volného času dětí a mládeže existují bez hierarchie. Většina z nich je zřizována městy. Zřizovatelem 10 SVČ je Ústecký kraj. V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno celkem 25 SVČ v Ústeckém kraji.

Výsledky dotazníkového šetření

Z celkového počtu 28 zařízení pro volný čas dětí a mládeže bylo oslovených **25 DDM** v Ústeckém kraji. Odpověď na dotazník zaslalo celkem **11 DDM tj. 44 %**. Nižší procento odpovědí je nutné přičíst nevhodnému termínu rozesílky, protože tato zařízení před prázdninami připravují letní táboremovou činnost a v době prázdnin na tábory vyjíždějí. I přesto je možné **z odpovědí vyvodit následující poznatky:**

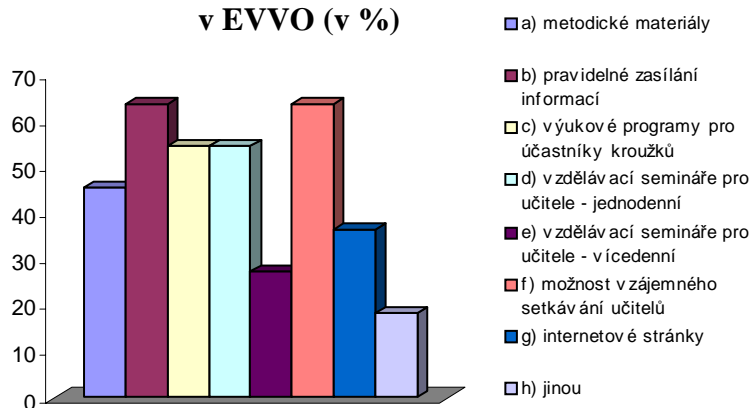
- Střediska volného času dětí a mládeže se zabývají EVVO již několik let, každý DDM má své oddělení či úsek zaměřený na přírodovědu či problematiku životního prostředí a praktické EVVO s dětmi a mládeží se věnuje (významná pracoviště přírodovědy či EVVO – DDM Ústí n.L., DDM Teplice, DDM Most, DDM Postoloprty a další).
- Velmi málo se v této oblasti zaměřují na plánování, spíše vycházejí z poptávky dětí a mládeže v oblasti volného času (v posledních několika letech není velký zájem o přírodovědné obory a také nižší zájem je o turistiku a pobyt v přírodě).
- Z hlediska potřeb mají DDM zájem především o pravidelné zasílání informací, o jednodenní výměnu zkušeností mezi pedagogy, o výukové programy pro zájmové kroužky a o metodické materiály.
- V oblasti EVVO nejčastěji DDM spolupracují s organizacemi PRO EKO, Tilia Krásná Lípa, Správa NP České Švýcarsko, ZOO Děčín, Sever Litoměřice a další.
- Jako největší problém v rámci realizace EVVO je spatřován malý zájem veřejnosti, nedostatek

Graf 2/5 – Realizace EVVO v DDM

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

Graf 2/6 – Potřeby DDM v EVVO (v %)

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

informací a nedostatek finančních prostředků.

- Činnost středisek volného času dětí a mládeže je zpravidla financována Ústeckým krajem (mzdy, odvody, část provozních prostředků) a obcemi (provoz a akce).

Shrnutí současného stavu

- DDM by jistě mohly více provádět EVVO, ale vycházejí především ze zájmu dětí a mládeže, který v posledních několika letech není v této oblasti příliš velký.
- K optimálnímu zajištění EVVO v DDM chybí především finanční prostředky a často i proškolení pedagogové (existují limity pracovníků, které se nemohou překročit, v DDM je málo proškolených lidí pro oblast EVVO).
- Oblast přírodovědy je v posledních několika letech na okraji zájmu dětí a mládeže, přesto mohou DDM sehrát významnou roli v naplňování EVVO v Ústeckém kraji. Jejich největší význam je v materiálně-technickém zázemí, které je stabilizované, a v jejich síti, která pokrývá celý Ústecký kraj.
- Střediskům volného času dětí a mládeže je potřebné pomoci především metodicky a finančně.

2.1.3 Veřejná správa

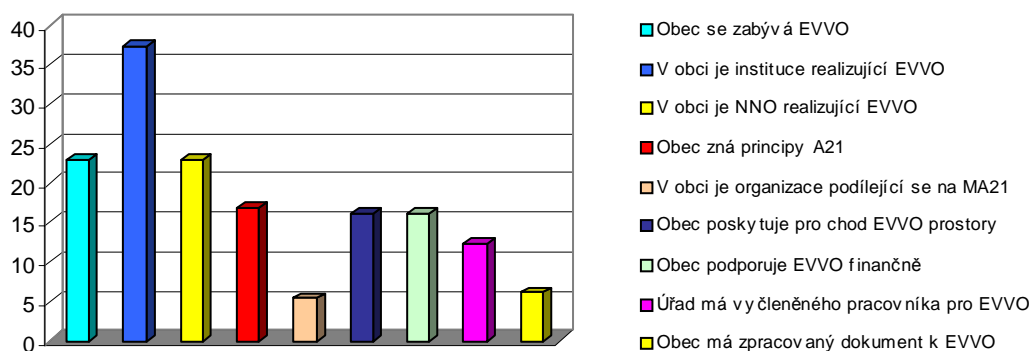
V Ústeckém kraji je evidováno **354 obcí a měst**. Jedná se o jeden z rozhodujících článků systému, který může sehrát v rozvoji a v oblasti podpory EVVO významnou úlohu. Obce a města mají možnost vyčlenit na EVVO vhodné prostory a také finanční prostředky na provoz subjektům, které se EVVO budou zabývat. Větší města by měla mít vyčleněna i vlastní pracovníky, kteří budou EVVO v daném spádovém území koordinovat a budou se věnovat MA 21.

Každá obec může svým postojem, prostory, materiální, technickou i finanční pomocí podporovat EVVO. Z celkem 354 obcí a měst v Ústeckém kraji zřejmě není možné počítat s aktivní pomocí malých obcí, i když existují příklady dobré práce malých obcí v oblasti EVVO či MA 21 – např. Markvartice, Doubice apod. Totéž se dá konstatovat i u menších měst – dobrým příkladem je město Krásná Lípa. Větší možnosti v oblasti EVVO mají např. obce s rozšířenou působností, kterých je v Ústeckém kraji celkem 16.

Výsledky dotazníkového šetření

Z oslovených 354 obcí v Ústeckém kraji se aktivně zapojila téměř třetina tj. **131 (27 %)**. Z výsledků vyplývá, že **více jak pětina z nich se nějakým způsobem zabývá EVVO**. Přes 35 % obcí má ve svém katastru zařízení či organizaci, která EVVO realizuje. U pětiny obcí navíc funguje NNO, pro kterou je EVVO jedna z oblastí její působnosti. Cca 16 % obcí ví, co je Agenda 21 a 5 % obcí se na MA 21 sama podílí. V 15 % poskytují obce své prostory pro EVVO a v přibližně stejném množství EVVO finančně podporují. **Více než 10 % obcí a měst má na svém úřadu pracovníka vyčleněného na EVVO**. Asi 5 % obcí má zpracovaný dokument k EVVO.

Graf 2/7 – Výsledky dotazníkového šetření v obcích v %

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Aktivity v oblasti EVVO v obcích provozují především kulturní a školská zařízení, občanská sdružení, knihovny apod.
- Mezi nejvýznamnější partnery v oblasti EVVO, se kterými obce spolupracují, patří především školy a muzea, a dále specializované organizace jako Sever Litoměřice, NP České Švýcarsko, CHKO, EKO KOM, PRO-EKO, 4. ZO ČSOP Tilia Krásná Lípa, Arnika Děčín a další.
- Jako největší problém se z hlediska zajišťování EVVO v obcích jeví nedostatek finančních prostředků, informací a také osob, kteří by byly schopné a ochotné EVVO v obci realizovat.

Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo následně možné sestavit **tabulkový přehled všech institucí, se kterými obce v EVVO spolupracují** a sumárně znázornit, jakými formami jednotlivé instituce EVVO realizují. (Čísla před institucemi označují, v kolika obcích je daná instituce k dispozici, údaje ve sloupcích – v kolika obcích zmíněná instituce danou aktivitu provozuje).

		přednášky	semináře	besedy	filmy	výstavy	zájmové kroužky	soutěže	info na panelech	inform. tiskoviny	slavnosti	diapozitiv	ekomuzeum	internet	kabelová TV	divadlo	výuk. programy	koncerty
19	☐ kulturní dům	5	2	8		6	6	3										
11	☐ kino			1	9	2										1		
43	☐ knihovna	7	1	9		8	3	6				1		1	1			
9	☐ muzeum	7		3		8	1									1		1
11	☐ Dům dětí a mládeže	5	3	4	2	4	9	6				1					1	
2	☐ Zoologická zahrada	2		2	1	1	2	2										
1	☐ Botanická zahrada	1		1														
13	☐ cyklostezka		2	1				2										
8	☐ naučná stezka	1						1	1	1								
15	☐ park					3	2	6			1							
2	☐ arboretum																	
2	☐ Ekocentrum MěÚ	1	1	1	2	1		1										
1	☐ KaSS Děčín	1		1			1											
2	☐ OÚ / MÚ / radnice	1		2				2		1					1	1		
1	☐ Přírodní park							1	1									
1	☐ SSLA					1							1					
1	☐ Chráněná území																	
4	☐ ZŠ a MŠ u ZUŠ			2		1	2	3							1			1
1	☐ Divadlo																	
1	☐ Správa NPČŠ	1	1	1		1		1										
1	☐ o. p. s. Česká Šv.	1	1	1		1		1										
1	☐ ČSOP	1	1	1		1	1	1										
1	☐ OS Český granát	1		1						1								
1	☐ Sbor dobr. hasičů						1	1										
1	☐ Sportovní klub							1										
1	☐ kulturní komise			1				1										
1	☐ nedostavěný chrám		1															
1	☐ rybářský svaz						1	1										
1	☐ kynologický klub					1	1	1										
1	☐ klub důchodců-OÚ					1		1										
1	☐ infocentrum			1		1												

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

Shrnutí současného stavu

- Obce a města mají poměrně rozsáhlé možnosti a i příslušné nástroje, jak pomoci EVVO ve svých místech. Tyto možnosti však využívají zpravidla velmi málo a souvisí to především s malou informovaností, často nedůvěrou v práci NNO, ale i s malým zájmem o danou problematiku. Ten často vyplývá z faktu, že ve skutečnosti musejí plnit řadu tíživých problémů a EVVO považují za okrajovou záležitost.
- Obcím chybějí zpravidla informace, metodické materiály, podporující dopisy a doporučení z regionální či celostátní úrovně, legislativa, která by EVVO ukládala jako povinnost, u některých také finanční prostředky.
- V současné době existuje řada materiálů pro obce a města. Zaměstnanci úřadů se mohou účastnit školení. Některé obce se zapojují do aktivit MA 21. To vše jistě přináší řadu pozitivních impulsů i pro EVVO.
- Krajská samospráva by měla obce vhodně motivovat (např. ekonomicky), pokud budou ve svém působení podporovat EVVO, propagovat a doporučovat EVVO a MA 21 mezi obcemi a městy, koordinovat některé postupy a aktivity, a podílet se na proškolení vedoucích pracovníků městské samosprávy i na pořádání osvětových seminářů pro zastupitele.

2.1.4 Kulturní, společenská a sociální zařízení

Kulturní, společenská a sociální zařízení v Ústeckém kraji mají v oblasti osvěty k trvale udržitelnému rozvoji své místo. Při řadě těchto zařízení fungují zájmové kroužky především pro dospělé či seniory, pořádají se v nich kurzy a osvětové akce. Svým působením mohou významným způsobem ovlivnit ekologické cítění obyvatelstva.

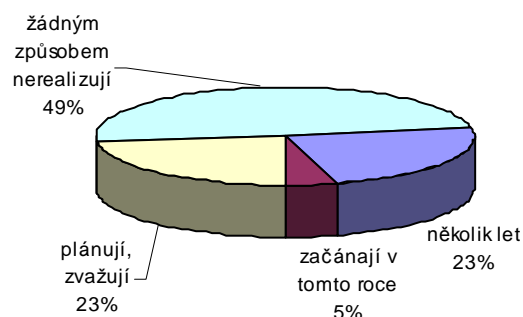
Mezi kulturní a společenská zařízení můžeme zařadit například kulturní domy, muzea, knihovny, divadla apod.. Jedná se tedy zpravidla o instituce, jejichž zřizovatelem je obec, město či kraj. Do sociálních zařízení počítáme domovy důchodců, ústavy sociální péče, dětské domovy apod.

Zařízení jsou orientována na služby obyvatelstvu v oblasti kulturních a společenských aktivit a dále na sociální a výchovné činnosti (především péče o staré občany). Pro potřeby průzkumu bylo provedeno pomocné rozdělení na kulturní a společenská zařízení a na zařízení sociální. V současné době však mezi těmito zařízeními neexistuje žádná hierarchie. V rámci šetření bylo osloveno všech **147 zařízení** vyskytujících nebo realizujících výše uvedené aktivity v Ústeckém kraji.

Výsledky dotazníkového šetření

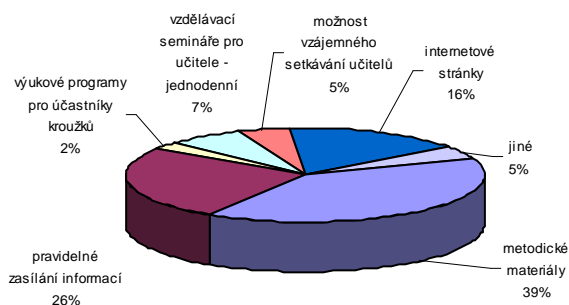
Ze 147 oslovených zařízení se jich **aktivně do šetření zapojilo 43**, tj. téměř třetina dotázaných (**29 %**). Z nich téměř čtvrtina označilo ve svém dotazníku odpověď, že EVVO realizují nějakou formou již několik let. Zhruba 5 % organizací začíná v tomto roce a další téměř čtvrtina by ráda začala v nejbližších letech. **Téměř polovina (49 %) však nic v oblasti EVVO nerealizuje.**

Graf 2/8 – Realizace EVVO v kult. a soc. zařízeních

Zdroj: dotazníkové šetření – 6/2003

Graf 2/9 – Potřeby v EVVO

Zdroj: dotazníkové šetření – 6/2003

- K pomoci využívají především MŽP a jejich pracoviště, AV, UJEP a školy.
- Největší problémy vidí ve lhůzích a ve špatných příkladech.
- Pro realizaci EVVO nejvíce chybějí metodické materiály a informace.

Shrnutí současného stavu

- O optimálním stavu EVVO v kulturních a sociálních zařízeních se jistě nedá hovořit. Zkoumaná zařízení se teprve a často letmo seznamují s problematikou EVVO a navíc tato činnost logicky není jejich prioritou. Dobré věci by jistě přispěla větší informovanost

pracovníků takto zaměřených institucí, dodávání metodických materiálů a také finanční podpora vybraných aktivit.

- Oblast EVVO je nutné v kulturních a společenských zařízeních více propagovat a koordinovat. Existují např. Domovy důchodců, u kterých je známá angažovanost v EVVO (pořádání besed – DD Chlumecko, DD Ústí nad Labem – Severní Terasa, DD Krásná Lípa), aktivně se zapojují do různých akcí i Dětské domovy (pobyty v přírodě s výkladem), řadu aktivit vyvíjí i kulturní zařízení – především pak knihovny.
- Realizaci EVVO ve zmiňovaných zařízeních je možné na úrovni krajské samosprávy pomoci především informačně, metodicky, nabídkou přednášek a besed i koordinací, případně finanční podporou některých environmentálně zaměřených akcí.

2.1.5 Nevládní neziskové organizace (NNO)

Nevládní neziskové organizace jsou významnou skupinou v oblasti EVVO. Jsou často tím, kdo uvádí do všech oblastí ekologické výchovy nové trendy, nápady i aktivity. Jejich role je v oblasti EVVO nezastupitelná. Souvisí to především s jejich vysokým nasazením, obětavostí a flexibilitou. Mezi NNO můžeme zařadit především občanská sdružení, obecně prospěšné organizace, nadace a nadační fondy.

Skupina NNO má v Ústeckém kraji významné postavení. To dokládá i skutečnost, že ona sama zahájila práce na koncepci EVVO v Ústeckém kraji ještě před zadáním oficiálního požadavku ze strany krajské samosprávy. Účastníci se shodli na potřebě tuto oblast zpracovat a předložit ji zastupitelům kraje.

NNO se mohou dělit dle oblastí svého zájmu. Pro potřeby dotazníkového šetření proto byly osloveny především ty organizace, u kterých se dali předpokládat nějaké aktivity v oblasti životního prostředí a práce s mládeží. O jakési hierarchii zde můžeme hovořit pouze u několika organizací, které můžeme považovat za zastřešující pro určitou skupinu NNO: **1. Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje (ANOÚK), Ústecká krajská rada dětí a mládeže (ÚKRDM), Sdružení středisek volného času dětí a mládeže v Ústeckém kraji, Krajská rada humanitárních organizací (KRHO) a 4. Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Tilia Krásná Lípa – regionální centrum ČSOP pro Ústecký kraj.**

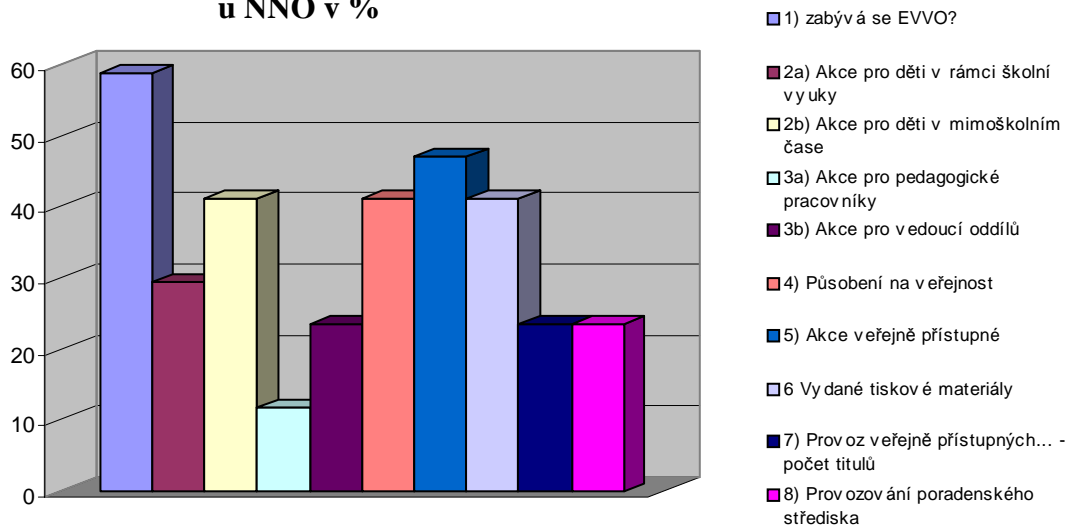
Na základě výše nastíněného výběru bylo prostřednictvím dotazníků **osloveno celkem 98 organizací.**

Výsledky dotazníkového šetření

Z několika tisíc NNO v Ústeckém kraji bylo vytipováno a osloveno 98 organizací z nichž se **aktivně zapojilo zhruba 17 %**. Nízká účast u takto, z hlediska systému EVVO, významné skupiny je způsobena zřejmě tím, že neziskový sektor je velmi nepříznivě naladěn vůči jakýmkoliv průzkumům, což vyplývá z faktu, že každoročně probíhá několik desítek podobných průzkumů a dotazníkových šetření.

Z výsledků dotazníkového šetření vyznívá, že téměř **60 % organizací, které se aktivně zapojily do průzkumu, se nějakým způsobem věnuje EVVO**. Téměř třetina se dále věnuje práci s dětmi a 40 % působí na veřejnost. Obdobná část vydává tiskoviny pro veřejnost a pořádá osvětové akce.

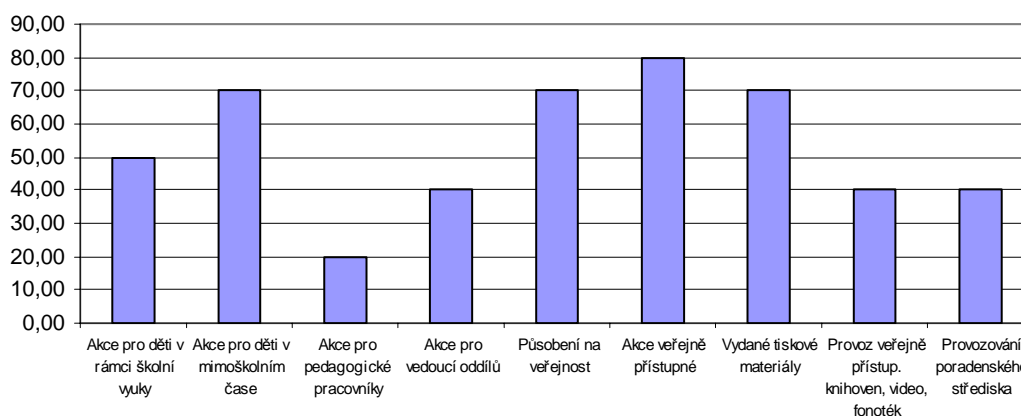
Graf 2/10 – Výsledky dotazníkového šetření u NNO v %

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Mezi spolupracující organizace či partnery uvádějí nejčastěji města v nichž působí, a dále ZO ČSOP Tilia Krásná Lípa, domy dětí a mládeže, Správu NP České Švýcarsko a další.
- Nejčastějším zdrojem financí jsou pro NNO města a obce, dotace z ústředních orgánů – MŠMT, vlastní zdroje, sponzoři, účastnické poplatky a další.
- Nejčastěji se mezi faktory, které omezují jejich činnost, vyskytuje nedostatek finančních prostředků, absence ochotných osob apod.
- EVVO se věnují především dětské a mládežnické organizace typu Junák – Český skaut, Pionýr, ČSOP, ATOM a další – provádějí pravidelnou zájmovou činnost s dětmi a mládeží ve volném čase, včetně soutěží, víkendových pobytů a táborové činnosti.

Graf 2/11 – Hlavní aktivity NNO v oblasti NNO

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Osvětu veřejnosti provádějí především organizace jako je Hnutí Duha, Slunečnice, Přátelé přírody, ČSOP, Sever Litoměřice, Tilia a další (jedná se o akce typu Den Země, Uklidme svět, Světový den životního prostředí, Den bez aut apod.).
- Z výsledků průzkumu vyplývá, že v Ústeckém kraji je nedostatek NNO, které EVVO provádějí a je tudíž potřebné je podporovat a rozvíjet.

Shrnutí současného stavu

- Současný stav v oblasti NNO není plně vyhovující. Bylo by potřebné vytvořit grantové příležitosti tak, aby se NNO mohly ucházet o víceleté granty (prostředky např. na 3 roky) a mohly tak stabilizovat svou finanční situaci. Pak by jim jistě zbývalo více času na vlastní tvorbu nových forem práce i na zlepšení metodiky, na vytváření pomůcek a zkvalitnění práce. NNO nemají žádné příjmy jisté a musí každý rok „bojovat“ o přežití.
- Nejdůležitější jsou pro NNO především prostory, prostředky a lidé. Prostory mohou poskytnout obce a města, prostředky Ústecký kraj a další instituce. V oblasti lidského potenciálu by mohly sehrát dobrou roli úřady práce (VPP, absolventská místa) a také dobrovolníci.
- NNO jsou na systém EVVO v Ústeckém kraji velmi dobře připravené a je potřebné jejich potenciál využít právě k prosazování principů MA 21, stejně jako k rozvoji celokrajské EVVO.
- Stejně důležité jsou legislativně – rozvojové dokumenty, koncepce, v rámci kterých bude EVVO důrazně a systematicky prosazována a ekonomicky podporována (grantové okruhy na několik let).

2.1.6 Ekocentra (Střediska ekologické výchovy)

Ekocentra (SEV) mají a do budoucna budou mít největší vliv na rozvoj EVVO. Je to dáno jejich zaměřením a činností. Ekocentrum je zařízení pro výchovnou, vzdělávací, osvětovou a poradenskou činnost v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. Jeho hlavní náplní je EVVO. V Ústeckém kraji existuje několik ekocenter a několik ohnisek EVVO z nichž mohou ekocentra vzniknout. Část ekocenter je soustředěna v síti ekocenter Pavučina (Sever Litoměřice – cca 30 ekocenter v ČR) a část v síti ekocenter ČSOP (cca 40 v ČR). Potencionálních organizací, které by mohly provozovat ekocentra bylo vytipováno celkem 43. Fungující a známá ekocentra v Ústeckém kraji jsou: Sever Litoměřice, Tilia Ústí nad Labem, Slunečnice Děčín, Ekocentrum města Děčín, Terénní základna pro EV Buk Krásná Lípa, o.p.s. České Švýcarsko, Středisko ekologické výchovy Netopýr Varnsdorf, Meluzína Děčín, Ciconia Roudnice nad Labem, Energie o.p.s. Meziboří, EC Most pro Krušhohoří, Viana Litvínov, Přátelé přírody Ústí nad Labem a další.

Vzhledem ke svému zaměření, znalostem a zkušenostem je postavení EC v Ústeckém kraji v rámci systému EVVO dominantní a nenahraditelné. Síť ekocenter je v kraji zatím nedostačující a je nutné uvažovat o jejím rovnoměrném rozložení a o podpoře a rozvoji stávajících, již fungujících subjektů – nositelů EVVO.

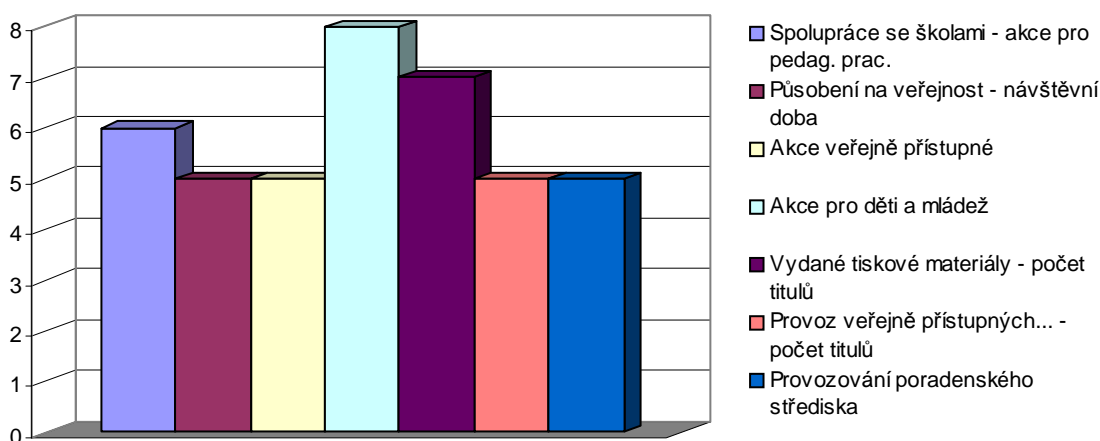
V České republice existují 3 sítě EC: síť ekocenter ČSOP, síť ekocenter Pavučina a síť ekologických poraden STEP. Existují také ekocentra, která nejsou v žádné ze tří sítí. Hierarchie ekocenter neexistuje a postavení ekocentra závisí na jeho nabídce činnosti i na jeho postavení. V rámci ČSOP existuje síť regionálních center. Tato ekocentra nejsou nadřazena jiným ekocentrům ČSOP, ale mají určité krajské specifické funkce. Územní působnost ekocenter je dána jejich rozsahem činností – např. Sever nebo Tilia mají celokrajské a často i republikové aktivity a zatímco např. Netopýr má působnost především místní.

V rámci dotazníkového šetření byly osloveny jak subjekty, které již jako ekocentrum fungují, tak subjekty, které mohou potenciálními ekocentry být a mají tudíž k problematice velmi blízko. **Celkem bylo osloveno 43 různých organizací.**

Výsledky dotazníkového šetření

V Ústeckém kraji bylo vytipováno a osloveno celkem 43 organizací, která jsou buď ekocentry, nebo jsou ohnisky EVVO. Z nich **odpovědělo celkem 9 organizací tj. 21 %**. Z výsledků šetření **vyplývají následující zjištění:**

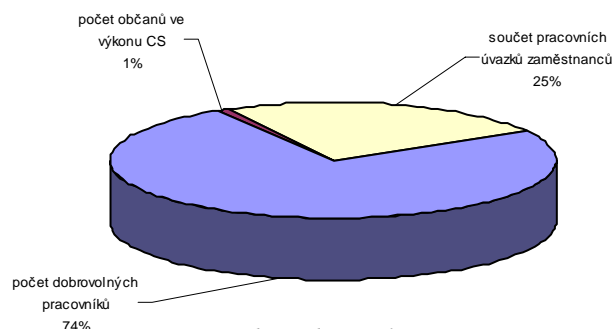
Graf 2/12 – Vyhodnocení dotazníkového šetření u ekocenter

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Více než 50 % ekocenter působí ve vlastních prostorách (5), 4 EC v pronajatých. Více než polovina – 7 EC působí nejen místně, ale i na krajské úrovni. Některá EC koordinují projekty i celorepublikově (Sever, Ciconia, Tilia). Řadě ekocenter chybějí odpovídající prostory, což významně omezuje jejich činnost.
- V EC pracuje více než 100 dobrovolných spolupracovníků, více než 30 interních pracovníků a také „civilkářů“. Pracovníků, kteří jsou kmenovými zaměstnanci je málo a situace se řeší za pomoci úřadů práce tzv. veřejně prospěšných prací. Takovýto stav je však z dlouhodobého hlediska neudržitelný.
- EC jsou vybavena tak, aby mohla plnit základní funkce (počítače, kopírky apod.), technika a vybavení je však zpravidla starší a neodpovídá současným potřebám.
- EC provozují i ekologické poradenství, avšak pouze EC Sever je jako jediné v Ústeckém kraji členem STEP.

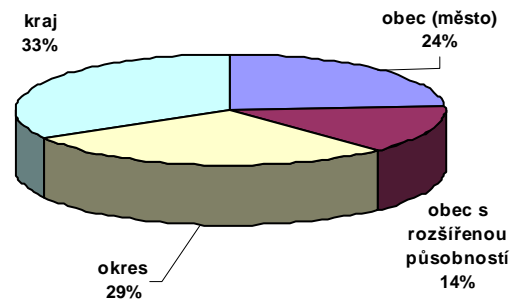
Graf 2/13 – Personální zabezpečení provozu ekocenter

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Ekocentra organizují akce pro veřejnost, programy pro školy, programy pro děti a mládež ve volném čase, soustředění a prázdninovou činnost, víkendové pobyty, soutěže, hry, výstavy, seminářem, školení, konference, setkávání, výměny zkušeností, mezinárodní aktivity, workshopy, kulaté stoly, přehlídky, dílny, průzkumy, práce v terénu a zájmové kroužky.
- Školní programy realizují především Sever Litoměřice, Tilia Krásná Lípa společně s o.p.s. České Švýcarsko a se Správou NP České Švýcarsko, Viana Litvínov a další.
- Velké akce pro veřejnost zajišťuje prakticky většina EC (typu Den Země, jarmarky...).
- Na mimoškolní aktivity se nejvíce zaměřuje Tilia Krásná Lípa, Slunečnice Děčín, Viana Litvínov, Sever Litoměřice apod.
- Správnými řízeními se nejvíce zabývají Přátelé přírody a Slunečnice.
- EC mají zájem rozšiřovat svou činnost především v oblasti služeb pro školy i pro veřejnost.
- Činnost EC nejvíce limituje nedostatek prostředků, nedostatek pracovníků a nepochopení významu EVVO na školách.
- Nejčastějšími finančními zdroji jsou ústřední orgány státní správy (např. MŽP).
- Významnými zdroji jsou dále nadace, prostředky z vlastní činnosti a od sponzorů. EVVO podporuje také provincie Jižní Holandsko.

Graf 2/14 – Územní působnost ekocenter

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

Shrnutí současného stavu

- Současná, existující ekocentra jsou velmi aktivní a činorodá, nemohou však plně pokrýt zájem i potřeby Ústeckého kraje v oblasti EVVO. Bylo by velmi potřebné v první fázi podpořit stávající ekocentra tak, aby neměla existenční problémy a mohla fungovat pro školy i veřejnost a ve druhé fázi se zaměřit na pokrytí území Ústeckého kraje dalšími subjekty, které se budou EVVO pravidelně zabývat.
- Nejtěživější potřebou většiny ekocenter jsou dlouhodobé prostředky, které by přispěli k jejich stabilizaci a dále je nutné řešit na úrovni kraje informovanost a vzdělávání dalších osob, které se EVVO budou věnovat v obcích, na školách a ve školských zařízeních.
- Vzhledem k tomu, že EVVO zahrnuje i MA 21 je jisté, že se tato oblast ještě rozšíří, a že se některých aktivit chopí i řada obcí. Stávající skupina EVVO má dobrý pracovní potenciál i velkou šíři odbornosti a může být vhodným odborným garantem EVVO pro Ústecký kraj. Jistě by měla mít jisté profesní zázemí vytvořené ÚK stejně jako jasně vymezené kompetence. Měla by mít možnost ovlivňovat vypisování grantových okruhů apod. (poradní orgán Rady ÚK). Ústecký kraj by měl najít možnost jak tuto skupinu rozumně institucionalizovat, aby mohla být výkonným rádcem Rady kraje a aby se radní nemuseli zabývat detaily v oblasti EVVO.

2.1.7 Podniková sféra

Podnikatelé a podniková sféra se svým charakterem podstatně vymyká klasickým představitelům realizujícím EVVO. Do této skupiny organizací je možné zahrnout veškeré subjekty, jejichž činnosti jsou zaměřené na aktivity spojené produkcí zemědělských a průmyslových výrobků a s poskytováním služeb komerčního charakteru.

Ačkoliv je velice pravděpodobné, že hlavní náplní činnosti podnikatelů a podnikatelských subjektů zpravidla nejsou aktivity v oblasti ekologického vzdělávání a osvěty, můžou se stát tyto organizace důležitou součástí systému a to především čtyřmi možnými způsoby:

- Finanční podpora organizací realizujících EVVO, či přímo projektů a aktivit, v rámci kterých se EVVO realizuje.
- Vlastní realizace EVVO jako vedlejší činnosti, jejíž pozadím je především budování pozitivního obrazu společnosti v očích veřejnosti.
- Minimalizace negativních dopadů vlastní činnosti na životní prostředí, případně finanční účasti na projektech, jejichž cílem je zlepšení stavu životního prostředí v regionu, čímž daný subjekt opět pozitivně působí na veřejnost, které dává vzor ekologického chování.
- Ekologickým vzděláváním vlastních zaměstnanců v rámci školení o bezpečnosti práce.

Na základě evidence Registru ekonomických subjektů **působí v Ústeckém kraji cca 108 000 podnikatelských subjektů**. Vezmeme-li v potaz, že v tomto registru je evidována řada osob, které mají sice živnostenský list, ale podnikatelskou činnost fakticky nevykonává nebo ji vykonává jen vedle svého zaměstnání, je skutečný počet podnikatelských subjektů potenciálně začlenitelných do systému EVVO výrazně nižší, pohybující se v rozmezí desítek, maximálně několika stovek.

Pro potřeby dotazníkového šetření bylo **osloveno celkem 112 podnikatelských subjektů** působících v Ústeckém kraji. Při výběru dotazovaných subjektů bylo využito jednak hledisko velikostní, a jednak hledisko oborové. Na základě těchto indikátorů bylo osloveno **37 největších podniků** (dle počtu zaměstnanců) a **70 podnikatelských subjektů**, které se podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností zabývají aktivitami, které mají určitou vazbu na životní prostředí (zemědělská výroba, komunální služby, sběr a zpracování odpadů, zdravotnická hygienická služba, atd.). Rozdělení všech respondentů dle OKEČ a návratnost dotazníků je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 2/1 – Počet oslovených respondentů dle OKEČ a návratnost dotazníků

OKEČ	Počet oslovených	Počet odpovědí	Návratnost
Energetika	4	4	100,0 %
Těžba surovin	2	2	100,0 %
Komunální služby, sběr odpadu	15	5	33,3 %
Práce v rostlinné a živočišné výrobě	35	10	28,6 %
Provoz mlékáren	2	0	0,0 %
Správa vodních toků	2	1	50,0 %
Údržba lesních porostů	1	1	100,0 %
Distribuce plynu	1	0	0,0 %

OKEČ	Počet oslovených	Počet odpovědí	Návratnost
Chemická výroba	6	4	66,6 %
Stáčení minerálních vod	2	0	0,0 %
Těžba dřeva	2	0	0,0 %
Textilní výroba	7	1	14,3 %
Výroba skla	4	2	50,0 %
Vodárenské služby	2	2	100 %
Vodní doprava	1	0	0,0 %
Výroba hutních výrobků	1	1	100,0 %
Výroba pryžových výrobků	1	0	0,0 %
Výr.pekárenských a cukrářských vyr.	4	1	25,0 %
Papírenská a dřevařská výroba	3	1	33,3 %
Stavebnictví	3	1	33,3 %
Zdravotnická hygienická služba	14	2	14,3 %
Celkem	112	38	33,0 %

Pozn.: Některé OKEČ byly pro přehlednost sloučeny do jedné kategorie

Výsledky dotazníkového šetření

Prostřednictvím dotazníkového šetření byly zjištěny skutečnosti, které je možné shrnout do několika bodů:

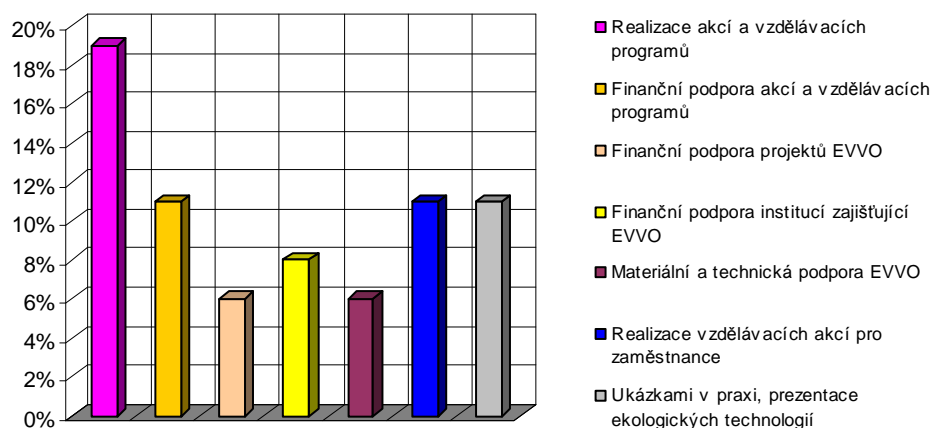
- Potvrdil se fakt, že v podnikatelské sféře se vlastní EVVO zabývá poměrně úzká skupina subjektů. Z došlých dotazníků pouze 12 organizací (32 % je sice poměrně vysoké číslo, ale je nutné si uvědomit, že výzkum byl zaměřen na předem vybrané organizace, u kterých se předpokládaly určité aktivity v EVVO) uvedlo, že EVVO realizují nebo jej nějakým způsobem podporují.

Kladnou odpověď na tuto základní otázku uvedly následující společnosti:

- Spolek pro chemickou a hutní výrobu, a.s.,
- Severočeské vodovody a kanalizace, a.s.,
- OVO-FRUKT, s.r.o.,
- Povodí Ohře, s.p.,
- SETUZA, a.s.,
- Elektrárny společnosti ČEZ, a.s. – Ledvice, Tušimice, Prunéřov a Počerady,
- Severočeské doly, s.p.
- Mostecká uhelná společnost, a.s.
- Lesy ČR, s.p.

- Podniky, které dle dotazníků EVVO nějakým způsobem podporují či realizují, nejčastěji uvádějí, že v EVVO realizují jak vlastní akce a vzdělávací programy, tak finančně podporují další akce, projekty, vzdělávací programy, stejně jako instituce, které se EVVO zabývají.

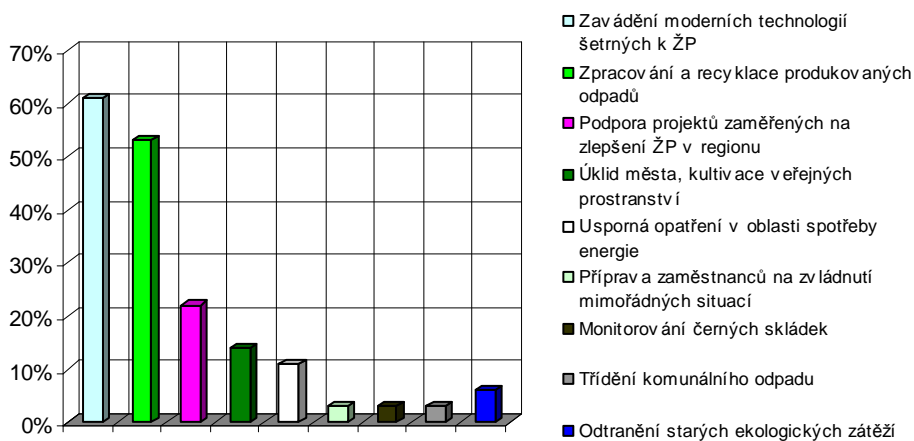
Graf 2/15 – Způsoby realizace EVVO u podnikatelských subjektů

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Je velice problematické posoudit, jaké množství finančních prostředků podniky vynakládají na oblast EVVO. Většina podniků, včetně těch největších tuto položku samostatně neeviduje. Ti, kteří byly schopni tyto náklady vyčíslit, nejčastěji vynakládají každoročně částku řádově v desítkách tisíc korun. Na mimořádné akce jsou uvolňovány i finanční prostředky přesahující částku 1 mil. Kč (např. Severočeské vodovody a kanalizace, a.s. v roce 2002 – 1 300 tis. Kč).
- Většina podnikatelských subjektů (78 %) se snaží přispívat ke zlepšování životního prostředí v regionu a to především zaváděním moderních technologií šetrných k životnímu prostředí, či snahou o třídění, či přímo recyklaci produkovaných odpadů.

Graf 2/16 – Aktivity realizované podniky za účelem zkvalitnění životního prostředí

Zdroj: dotazníkové šetření - červen 2003

- Náklady vynakládané na ochranu životního prostředí tvoří nezanedbatelnou část celkových investičních nákladů řady podniků. U společností s významnými negativními dopady na ŽP představuje tato kapitola částku několika desítek až stovek milionů Kč (např. Setuza, Spolchemie, Lovochemie, Severočeské doly, apod.).

- Přestože většina organizací nevlastní certifikát ISO 14001 (69 %), řada z nich jej plánuje v nejbližších letech získat (36 %). Příznivě lze hodnotit i fakt, že firem, které zavádějí systémy environmentálního řízení, každoročně přibývá.
- Problematická je situace u zemědělských subjektů (27 % došlých dotazníků), které mají zájem podílet se na projektech zaměřených na zlepšení životního prostředí, nicméně se neustále potýkají s nedostatkem finančních prostředků na zajištění vlastní výroby, a tudíž nemají možnost se těchto aktivit jakýmkoliv způsobem účastnit.
- Organizace, které nějakým způsobem EVVO podporují nebo přímo realizují, spolupracují v této oblasti zejména s UJEP Ústí nad Labem, Scholou Humanitas Litvínov, CHKO Labské pískovce, CHKO Lužické hory, CHKO České středohoří a NP České Švýcarsko. V oblasti ochrany ŽP pak především s odbornými firmami (Aquatest, a.s., Praha, SVS, a.s., Celio, a.s. Litvínov, P-EKO Ústí nad Labem a další).
- Instituce zajišťující hygienický dozor se EVVO nezabývají, ale pořádají semináře pro studenty a pedagogické pracovníky zaměřené na problematiku zdravé výživy a zdravého životního stylu. V této činnosti by chtěli dále pokračovat a zároveň ji rozšiřovat.

Shrnutí současného stavu

Šetřením bylo zjištěno, že účast podnikatelské sféry v systému EVVO je zatím poměrně nízká. V současné době se jej významnějším způsobem účastní pouze větší podniky, které provádějí tuto činnost buď jako jakousi formu kompenzace negativních dopadů vlastní výroby, nebo se jedná o podniky, jejichž činnost velmi úzce souvisí se životním prostředím či s některou z jeho složek (vodárenské společnosti, správci vodních toků), a pro které je všeobecně akceptovaným a podporovaným principem řízení ohled na tvorbu, ochranu a obnovu životního prostředí při každodenní činnosti.

Většina podnikatelských subjektů má zájem na minimalizaci negativních dopadů vlastní činnosti na životní prostředí. Podpora dalších projektů, jejichž cílem je zlepšení životního prostředí v regionu, je však dle získaných dotazníků minimální a odráží se zde tak obecně nepříznivé ekonomické podmínky současného podnikatelského prostředí.

Z hlediska využitelnosti podnikatelské sféry v systému EVVO je důležité kontaktovat a zapojit do systému především následující subjekty:

- podniky zabývající se ochranou ŽP hlavně v důsledku tlaku povinností nařízené právními předpisy;
- podniky, které již ochranu ŽP integrují do řízení celého podniku;
- podniky, které ochranu životního prostředí mají přímo jako jeden z hlavních předmětů podnikání (nakládání s odpady, dodavatelé technologií pro čištění ovzduší a vody, atd.);
- podniky sponzorsky podporující či přímo realizující EVVO.

Je možné konstatovat, že v kraji existuje potenciál podnikatelské sféry, která má zájem se účastnit EVVO, či přinejmenším ekologických projektů, nicméně do té doby než se výrazně nezlepší hospodářská situace jak jejich vlastní, tak celé ekonomiky, zůstane podpora EVVO pouze na největších a ekonomicky nejsilnějších subjektech regionu.

2.2 Místní agendy 21

Významným apelem z mezinárodní konference o životním prostředí, konané v Rio de Janeiru v roce 1992, je vytváření **příznivého společenského prostředí a podmínek**, podporujících všestranně ekologickou výchovu a ekologické chování podniků, institucí, občanů, a rovněž tak co nejširší účast občanů na rozhodování. Cílem a smyslem tohoto úsilí je vzbudit v občanech zájem o prostředí, v němž žijí, o přírodu, s níž jsou v denním kontaktu a vyvolat tak jejich dobrovolnou účast a aktivitu při ochraně životního prostředí.

V základním dokumentu zmíněné konference AGENDA 21 je vedle důrazu na řešení globálních ekonomických, ekologických a sociálních problémů Země silně zvýrazněna **úloha národních, regionálních a lokálních orgánů a místních samospráv při tvorbě a realizaci tzv. lokální (místní) Agendy 21.**

Místní Agenda 21 je chápána jako strategický a akční plán rozvoje určitého místa (obce, okresu, regionu), respektující principy trvale udržitelného ekologického a sociálně-ekonomického rozvoje společnosti.

Z důvodu jednostranně pojaté transformace společnosti po roce 1992 s důrazem na ekonomiku, privatizaci, monetární politiku, nebyla v ČR těmto aktivitám věnována potřebná pozornost. Až koncem devadesátých let je opět frekventován a akcentován pojem „trvale udržitelný rozvoj (život)“ v celostátních koncepcích životního prostředí, ale i na komunální úrovni. Ve zprávě o „Státní politice životního prostředí“, schválené vládou ČR v roce 1999 se říká :

„Uplatnění Agendy 21 v ČR výrazně zaostává. Rada vlády pro udržitelný rozvoj nepracuje, národní program udržitelného rozvoje neexistuje a program místních Agend 21 se rozvíjí pomalu a rozpačitě. Ve většině členských zemí EU představují Agendy 21 základní princip participace obyvatel na rozvojových programech obce, sídla či regionu. Např. ve Velké Británii přistoupilo k procesu místní Agendy 21 již cca 96 % správ. Pro uplatnění principu udržitelného rozvoje v ČR budou mít místní Agendy 21 (jako iniciativa zdola) velký význam a zasluhují všemožnou podporu. Představují celistvý pohled na řešení problematiky rozvoje a zlepšování kvality života, propojení ekonomické a sociální oblasti s problematikou životního prostředí, otevřený typ spolupráce různých společenských skupin a účast veřejnosti na plánování i realizaci rozvoje území a celé společnosti.“

„Je žádoucí a aktuální zahájit proces místní Agendy 21 minimálně ve 2 % obcí, případně okresů a regionů (celkem 130 lokalit) do roku 2003 a alespoň v 10 % obcí, případně okresů a regionů (celkem cca 630 lokalit) do roku 2005“.

Tento proces skutečně probíhá, metodicky je velmi dobře řízen Českým ekologickým ústavem při MŽP Praha a provedený průzkum ve městech a obcích severních Čech nám to rovněž potvrdil. Zjistili jsme i „první vlaštovky“ pozitivních změn v přístupu místních samospráv k uplatňování pojmu „trvale udržitelný rozvoj“. Jako téměř vzorový příklad mohou sloužit obce Boží Dar a Jindřichovice pod Smrkem.

Lokální Agenda 21 je aplikací obecných zásad „trvale udržitelného rozvoje“ ve specifických podmínkách občanských komunit (regionů), měst a obcí. Jde o proces,

v němž místní reprezentace ve spolupráci s podnikateli, zájmovými skupinami a jednotlivými občany plánují a realizují akce, kterými chtějí podpořit tyto principy v obci.

V první fázi zavádění nebo připravování místní Agendy 21 jsou hledáni partneři a zkoumány názory podnikatelů, státní správy a samosprávy na zlepšení životního prostředí v kontextu rozvoje města, obce. Na základě poznatků, anket, průzkumů, kulatých stolů je připravován a sestaven koncept místní Agendy 21. Vlastní zpracování „**Strategického plánu rozvoje**“ vzniká na základě názorů zástupců státní správy, samosprávy, podnikatelů, občanů žijících v daném regionu, ekologických hnutí, institucí a dobrovolných občanských organizací. Obsahem Strategického plánu regionu, města, obce je hlavně souhrn reálných možností řešení otázek Agendy 21 a časové možnosti jejich řešení.

V Ústeckém kraji probíhala na Děčínsku LA 21, jako součást pilotního projektu, který byl koordinován MŽP a ČEÚ a byl součástí pilotního projektu podpořeného Velkou Británií. Výstupy projektu ukázaly, že principy LA 21 je možné nejlépe uplatňovat na menším území. Okres Děčín byl pro praktickou realizaci příliš velký a dopravně málo dostupný. Přesto je velmi důležité některé aktivity a činnosti koordinovat a také se pravidelně vyměňovat zkušenosti, a to lze dobře právě z úrovně kraje. Dílčí projekty jsou uvedeny v příloze.

Významnou úlohu má **zastupitelstvo a rada města, obce** a jimi pověřený **koordinátor místní Agendy 21** jako člověk znalý problematiky, který má dostatečný potenciál (kreativita, flexibilita, adaptabilita), aby mohl racionálně a efektivně koordinovat proces začlenění místní Agendy 21 do života obce či regionu. Dalším důležitým aspektem je schopnost učinit místní Agendu 21 atraktivní pro sponzory a investory, neboť finance jsou spolu s racionálním uvažováním významnou podmínkou úspěchu Agendy 21.

Vzorové příklady Místních agend 21 jsou uvedeny v Příloze č. 2.

2.3 Zmapování aktivit v rámci EVVO

2.3.1 Přehled institucí s potenciálem pro EVVO

Kromě samotné krajské samosprávy jde zejména o tyto okruhy institucí:

- **Instituce státní ochrany přírody:** Velmi významné je, že na území kraje leží **několik CHKO (CHKO České Švýcarsko, CHKO Labské pískovce, CHKO Lužické hory, CHKO Kokořínsko)** a **nejmladší národní park v ČR (Národní park České Švýcarsko)**. Všechny tyto instituce mají ve svých povinnostech propagovat ochranu přírody a tuto činnost skutečně dělají. Někteří mají svá oddělení zaměřená na ekologickou výchovu, vzdělávání a osvětu. EVVO realizuje především v oblasti publikační činnosti **Agentura ochrany přírody**.
- **Střediska ekologické výchovy, ekocentra, ekologické poradny a organizace specializované na EVVO:** V kraji funguje **několik profesionálních specializovaných zařízení pro EVVO**. Další potenciální ekocentra fungují zatím na dobrovolné bázi. V kraji je **jediný člen celorepublikového sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina (SEVER)**. Jedinou (a začínající) **ekologickou poradnou** (členem celorepublikového sdružení ekologických poraden STEP) v kraji je zatím středisko SEVER. V kraji jsou využívány i **služby některých středisek a organizací zaměřených na EVVO sídlících**

mimo kraj – jmenovitě byly uváděny Tereza a KEV. V Ústeckém kraji fungují celkem 3 ekocentra v síti ČSOP – Tilia, Ciconia a Netopýr.

- **Další specializované výzkumné, vzdělávací a osvětové organizace:** V kraji působí i další specializované organizace, které se věnují EVVO zčásti - např. tři **ZOO, Pedagogické centrum**. Rozsáhlé možnosti mají i muzea – aktivně ji využívá např. **Okresní muzeum Litoměřice**. Obdobně lze využívat i **galerie a výstavní síně**. Mimořádný potenciál pro osvětu veřejnosti na základní úrovni, pro prvotní kontakt veřejnosti s problematikou životního prostředí představují **knihovny**.
- **Vysoké školy:** V kraji působí **vysoká škola** (Univerzita J.E.Purkyně s fakultami životního prostředí, pedagogickou, sociálně ekonomickou a užitého umění). V oblasti vysokého školství se nejvíce se EVVO věnuje Fakulta životního prostředí. Na FŽP se vyučuje předmět Ekologická výchova a každoročně je v této oblasti zpracovávána řada bakalářských i magisterských prací. EVVO se v určitém rozsahu věnuje zejména **Pedagogická fakulta**.
- **Základní a střední školství:** V kraji je 264 **základních škol, 182 středních škol**. Základní školy navštěvovalo v kraji 74 960 žáků, střední odborné školy a gymnázia 41 072 studentů. **Přes 70 z těchto škol projevuje trvalý zájem o EVVO** (viz projekt M.R.K.E.V., projekty Terezy, KEV).
Tendence a rozvojový potenciál EVVO ve školách:
Přibývá škol věnujících se EVVO. Rozvíjí se síťování, vzájemná výměna zkušeností mezi školami. Objevují se školy poskytující služby jiným školám a vznik středisek EV při školách (viz ZŠ Jirkov, SZeŠ Meluzína, ZŠ Na Valech Litoměřice).
- **Školská zařízení:** Pro EVVO představují významný potenciál zejména **domy dětí a mládeže a jiná střediska volného času**. Zaměření na EVVO je v nich však někdy nestabilní, závislé na proměňujícím se konkrétním personálním obsazení. Některá SVČ hrají v současné době i při omezených kapacitách **důležitou roli v EVVO v určitém městě či regionu** (např. DDM Ústí nad Labem).
- **Nevládní neziskové organizace:** Dle adresáře ANOUK je v kraji minimálně 104 **nevládních neziskových organizací – z toho přibližně 6 se vztahem k EVVO, přičemž se systematickou ekologickou výchovou zabývá minimum organizací, většina se zaměřuje spíše na volný čas (převážně jde o místní organizace ČSOP, Duhy, Arniky, Děti Země a Přátel přírody** (pozn. některé organizace se věnují jak ochraně přírody a zvířat, tak výchově a vzdělávání aj.). Viz též výše - střediska ekologické výchovy a ekocentra. NNO se také věnují správním řízením a prací s veřejností např. provozování informačních center. Jsou často nositeli myšlenek MA 21 a propagují spolupráci na zásadách partnerství.
- **Podnikatelské subjekty (výrobci ekologicky šetrných výrobků a bio-produktů, držitelé ISO 14000, firmy s výrobním programem zaměřeným na životní prostředí či na místní a obnovitelné zdroje, sponzoři ekologických aktivit):** Velký potenciál pro EVVO představuje označování ekologicky šetrných výrobků a technologií ("ecolabeling"). V České republice probíhá Národní program označování výrobků ochrannou známkou "Ekologicky šetrný výrobek" zajišťovaný Českým ekologickým ústavem. V kraji sídlí celkem 3 **firmy, jejichž výrobky byly oceněny známkou EŠV** (z 58 v celé ČR). Dále do této oblasti patří **zemědělské firmy dodávající organickou produkci - bio-produkty** (dle seznamu svazu Pro-Bio 5 subjektů v kraji) a částečně také **systém jednotných evropských norem ISO**.

Pro EVVO jsou významné také **firmy s výrobním programem zaměřeným na životní prostředí**. V praktické podpoře EVVO zatím největší roli sehrávají **Lesy ČR, s.p.**, příležitostnou podporu poskytují některé další firmy. Významnou roli mohou sehrát firmy zaměřené na vodní hospodářství, nakládání s odpady, zpracování tradičních surovin apod.

- **Města a obce (Místní Agenda 21, Zdravá města, podpora EVVO):** Dle databáze České brány pro 21. století je v kraji **nejméně 7 obcí a měst realizujících Místní agendu 21. Podobný počet je zapojen v Národní síti Zdravých měst** - významné síti zaměřené na zvyšování kvality života ve městech a udržitelný rozvoj. Negativní dopad na stav EVVO má v některých regionech **zánik okresních úřadů**. Na těchto okresních úřadech totiž fungovala určitá podpora EVVO (pověření pracovníci - zakázky na osvětu veřejnosti, spoluorganizátorství některých akcí) a **města a obce třetího stupně tuto oblast zatím prakticky nepřevzaly**.
- **Regionální média:** V některých částech kraje existují vcelku dobré zkušenosti s využitím některých všeobecně zaměřených médií (Český rozhlas Sever, Deníky Bohemia, zpravodaje měst a obcí). Lepší využití by si zasloužily **regionální a místní televize**.
- **Sít' videopůjčoven MŽP:** Ministerstvo životního prostředí již několik let vytváří síť půjčoven filmů o životním prostředí (Videotéka MŽP). V kraji působí zatím asi 4 Sever, Tilia... **videopůjčovny ekologických filmů**, což je podprůměrný stav.

2.3.2 Příklady aktivit EVVO v jednotlivých městech kraje

Město	Realizátor	Činnosti:	Pozn.	kontakt
Bílina	MěU	studentské stáže		417 810 810 tajemník p. Janouch
Česká Kamenice				412 382 432
Děčín	MěU			412593194 šk.
	Ekocentrum	Dny Země, výukové programy, soutěže, přednášky		412510065 sl. Ludvigová
	Arnika	Den Země, informační kampaně o problémech ŽP, přednášky pro děti a veřejnost aj.		
	DDM			
	ZOO			
	SCHKO Labské pískovce	Tematické akce pro děti a veřejnost (Den Země aj.), výukové progr. a přednášky pro školy		412 518202 / 287

Město	Realizátor	Činnosti:	Pozn.	kontakt
		Exkurzní a přednášková činnost, publikování do časopisů		
Duchcov	MěÚ DDM	Výukové progr. MŠ 1. st. – pravidelně, např. toulky po Africe, zážitky, povídání, diapozitivy, Den Země, Den Zvířat - i pro starší děti Naučné stezky Osek – využívají 1x ročně, Lyžaři okolo Bouřnáku – s Tpc DDM – stezka rodiče a dětí aj.	Spolupráce s Lipkou (metodická) a s Teplickým DDM	417835731 417 836 078
Chomutov	Městský úřad Podkrušnohorský zoopark Muzeum	Informování v tisku o změnách zákona, EVVO si dělá na školách – sběr PET, Svoji organizaci Podkrušnohorský zoopark (viz níže) Naučný areál „Statek“ – ukázka starých plemen, zemědělských strojů aj. Mnoho tematických akcí např. na Den Země, Pohádkový les aj. Jak pro určité skupiny, tak i pro veřejnost	Úřad podporuje sběr PETu na školách aj.	474637111 474 629 917 474651570
Jirkov	Město	Jen podpora kulturních akcí na Den Země aj., dále spolupráce s lesoparkem Chomutov	Jedna ZŠ zaměřená na ekologickou výchovu	474659884
Kadaň	Město	Nic za město orientují se na památky Naučná stezka kolem Stolové hory		474 319553 p. Frait ing Hybner 675 š.kult. 676 sekr.

Město	Realizátor	Činnosti:	Pozn.	kontakt
Klášteřec n. O.	DDM			474319711 474376202 474375872
Krásná Lípa	NP České Švýcarsko Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko Spolek přátel NP ČSOP Tilia	Přednášky a exkurze, udržování naučných stezek, publikační činnost, soutěže (fotografické, výtvarné, vědomostní aj.), výstavy, besedy, Oslavy Dne Země, Dne stromů, Dne NP apod. Uklidíme svět, výukové programy pro školy, školení k MA 21, péče o studánky, budování naučných stezek, soutěž Náš Národní park České Švýcarsko	Většina akcí probíhá ve spolupráce se Spolkem přátel Národního parku, o.p.s. České Švýcarsko a ČSOP Tilia Krásná Lípa	412555016
Litoměřice	SCHKO DDM SEVER Muzeum	Přednášky, exkurze Olympiády, EVVO Výstavy		
Litvínov	MěÚ Schola Humanitas	Tematické akce: voda, dřeva, odpady, podpora ekol. vých. zejm. na MŠ (Dánský model) Mnoho vzdělávacích aktivit v regionu Litvínovský choroš	Dělal ref. Žp. bývalého OkÚ, teď se to bude dělat na MěÚ	476 767 890 p. Janeček Doušová 476767885 – bude dělat ekol. vých. v obci 476671226
Louny	MěÚ Muzeum ČSOP Launencia	Předávání infomateriálů dalším org. Podporují ekol. výchovu, (Skauti)	Pozemkové spolky, aj.	415621111 Vlačiha @pf.ujep.cz 606500749
Most	Magistrát Ekologické centrum DDM	Články v tisku, osl. Dne Země, Dne stromů, zejm. poradenství a sledování ŽP, přírodovědné kroužky, soutěže, terária, olympiády, i v rámci výuky,	Připravují výuk. programy	p. Levická 476448445; 476448304 476703992, 800195342 476441969

Město	Realizátor	Činnosti:	Pozn.	kontakt
		osl. Dne Země aj.		
Podbořany	MěÚ	Články do časopisů – o vodě, odpady, stromy (regionálních), spolupráce se ZŠ a SŠ v regionu		415237500 p. Klouček 533 Mgr. Zdenka Lněničková 415 237 531
Roudnice n.L.	MěÚ Stanice ekologické výchovy při ČSOP Diferent Life DDM	Spolupráce s ČSOP Kvapil (finanční a materiální) Zejm. monitoring ptactva, přednášky, akce pro děti a veřejnost Informační kampaně o probl. ŽP, přednášky Zájmové kroužky, výlety	Vyvěšování informačních plakátů o ŽP (spolupr.s Městským úřadem)	416850183 ing. Brož Mgr. Chvapil St - 416837603
Rumburk	MěÚ	Podpora sběru PET na školách, spolupr. s EKOKOMEM		412 356 289 ž.p.Latislav
Štětí	MěÚ			416811027 ŽP 416 812470 šk
Teplice	Magistrát DDM Junák	podporuje různé organizace Přírodovědné kroužky, př. tábory, organizování olympiád, soutěží a tematických akcí Tábory, aj.		417510430 šk. 417537185
Ústí n. Labem	Magistrát Muzeum SDM Tilia, COP Tilia Ústí n.L. Inspekce ZP Duha	Přednášková činnost Tábory, výlety, Správa a údržba naučných stezek, informační materiály, Den Země, Zelená škola, Uklidme svět, besedy pro školy a školská zařízení, výstavy, soutěže a hry Indiánská stezka, Ekologická olympiáda Kampaně o ŽP, výstavy,		475209465 info o ŽP 475 259 458

Město	Realizátor	Činnosti:	Pozn.	kontakt
	Přátelé přírody Agentura OPK	Kampaně o ŽP, výstavy, přednášky		
Varnsdorf	Město DDM Netopýr – ekocentrum pod ČSOP Tilia	Spolupracují s Netopýrem a DDM Pestré akce občas i oslavy Dne země aj., v rámci dnu dětí ekologická stezka o třídění odpadů - 1x ročně čištění řeky Mandavy - pečování v údolí Mířky o naučnou stezku, uvažují o vybudování dalších - tábory, monitoring		412 372 241, ing Brzák Juda Jakub – sevnetopyr@volny.cz 607663958
Žatec	Město Skauti Tur. odd. Šanani ČSOP Hasina	Přednášky pro střední školy, Péče o klidovou zónu zeleně Péče o okolí hradu Naučná stezka – údolí Hasiny u Lipence	Podporují i finančně aktivní organizace (několik tisíc za rok) Kosení luk, značení stezek, záměr udělat ekocentrum v údolí (srub)	415710048 Bělohoubek – AOPK 475220525;604956991, belohoubek@aopk.cz p. Janda – MěÚ Louny

2.4 Analýza potřeb a problémů, se kterými se EVVO v kraji potýká

2.4.1 Průřezové problémy a potřeby

Z výsledků celostátního průzkumu SSEV Pavučina (prováděného v r.2002) ve srovnání s ostatními kraji pro Ústecký kraj vyplývají tyto slabé stránky a problémy:

- **Problém: Pozdní přijetí koncepce EVVO**
Potřeba: Přijetí, pravidelná aktualizace a důsledná realizace koncepce EVVO
- **Problém: Zatím není vytvořen systém financování EVVO v kraji jako celku a v městech a obcích (zatím chybí vhodné grantové programy na podporu EVVO)**
Potřeba: Vznik krajského grantového programu pro oblast EVVO a systému příspěvků a zakázek kraje, nasměrování státních a evropských zdrojů na rozvíjení EVVO v kraji, motivace města a obcí k financování EVVO

- **Problém: Zatím neustálené a nedostatečné personální zajištění oblasti EVVO** v rámci KÚ, zcela chybějící personální zajištění ve většině velkých měst
Potřeba: Určení odpovědných pracovníků na úsecích OŽP a školství, příp. v dalších úsecích v rámci kraje, motivace samospráv velkých měst (minimálně bývalá okresní města, optimálně všechny obce s rozšířenou působností) k personálnímu zajištění EVVO.

Z výsledků analýzy aktivit EVVO uvnitř kraje dále vyplývají následující problémy:

- **Problém: Málo rozvinutá síť „otevřených“ středisek ekologické výchovy a ekologických poraden** – tj. středisek schopných poskytovat služby v EVVO napříč sektory ostatním subjektům (školám, obcím, podnikům, NNO) a občanům. Je zde sice dost iniciativ s určitým potenciálem pro tuto činnost, ale jejich zdroje a know-how jsou zatím velmi omezené, jsou mnohdy závislé jen na dobrovolnících a činnost většiny je nesystematická a spíše příležitostná (srovnej např. Liberecký, Zlínský či Jihomoravský kraj). Ve značné části kraje tak chybí střediska ekologické výchovy a ekologické poradny schopná trvale poskytovat zázemí pro konzultace, metodické poradenství, programy EVVO pro školy a veřejnost, půjčovnu pomůcek a literatury aj. služby.
Potřeba: Stabilizace sítě středisek ekologické výchovy a ekologických poraden v kraji – s využitím:
 - školicích akcí pro jejich pracovníky (např. k ekologickému poradenství, k výukovým programům, k účasti veřejnosti, Místní Agendě 21...)
 - krajských zakázek na určitý objem služeb v EVVO, příp. příspěvků a grantů
 - motivace měst k obdobným zakázkám či příspěvkům a grantům
- **Problém: Jednotlivé akce k EVVO jsou na území kraje nerovnoměrně rozložené, nekoordinované a chybí jim většinou ve výchově nezbytná systematická a delší doba působení.**
Potřeba: Podpora vybraných aktivit ze strany kraje:
 - podpora pilotních akcí rovnoměrně na území kraje
 - možnost víceleté podpory
 - podpora pravidelného informačního servisu (zpravodaje) pro EVVO, který by informoval o aktivitách různých subjektů a propojoval je.

2.4.2 Problémy a potřeby v jednotlivých sektorech

Školství

- **Problém: EVVO není vnímána jako samozřejmá součást obecného vzdělání.** Jen jedna třetina z oslovených škol jednoznačně deklaruje, že EVVO realizuje nebo se jí hodlá věnovat. Část z část škol dokonce odpověděla, že EVVO na škole nerealizují ani o jejím zavedení neuvažují, ačkoli by tak dle závazných dokumentů měly činit všechny školy.
Potřeba: Větší pozornost a poptávka po začlenění EVVO do školních vzdělávacích programů ze strany zřizovatelů a partnerů škol a školských zařízení.
- **Problém: Nedostatek dostupných finančních zdrojů a příležitostí k získání dodatečných finančních prostředků pro EVVO,** které by doplnily ty, které mají školy standardně k dispozici (není možné realizovat projekty, výukové programy atd.,

v porovnání se situací v jiných krajích, kde existují grantové programy EVVO dostupné pro školy).

Potřeba: Vznik krajských a městských grantových programů a příspěvků, dostupných školám pro EVVO

- **Problém: Nedostatečný a nerovnoměrně rozložený servis pro školy** oproti jejich poptávce – např.:
 - nedostatečná nabídka vzdělávacích akcí pro pedagogické pracovníky (poptávka je zejména po krátkodobých, organizovaných v různých částech kraje, ne jen v krajském městě)
 - nerovnoměrné rozmístění institucí zajišťujících semináře k EVVO
 - zcela chybějící (Teplicko, Lounsko) nebo jen příležitostná (Chomutovsko, Ústecko, Mostecko) nabídka programů a materiálů k EVVO v některých regionech
 - v celém kraji je pak nedostatek programů a materiálů pro vyšší stupně škol a zejména pro nematuritní středoškolské obory.
 - nedostatek vhodných metodických a informačních materiálů, např. regionálně vlastivědných učebních textů

Potřeba: Školy a školská zařízení potřebují trvalou a systematickou metodickou pomoc, informace, pomůcky k EVVO. Iniciace a trvalá podpora sítě podpůrných a poradenských středisek EVVO v jednotlivých regionech kraje (včetně škol poskytujících služby jiným školám) – cca jednoho na 50 škol. Systematická podpora dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v EVVO, zejména „decentralizovaných“ akcí v jednotlivých regionech a na jednotlivých školách. Podpora rozšíření intenzivních forem EVVO na školách (účasti v celostátních projektech, vlastní projekty škol, výukové programy středisek ekologické výchovy, zvláštní předmět a vícedenní kurzy). Trvalá podpora síťování, vzájemné výměny zkušeností mezi školami.

- **Problém: Nedaří se příliš ekologizovat provoz škol,** resp. je většinou redukován jen na třídění odpadů

Potřeba: Služby ekologického poradenství pro školy

- **Problém: Veřejnost a tedy i žáci, studenti a rodiče přikládají malou prioritu ekologickým tématům a problémům**

Potřeba: Osvěta široké veřejnosti. Systém ohodnocení škol nadstandardně se věnujícím EVVO - (viz Pardubický kraj – kritérium úrovně zajištění EVVO jako složka odměňování ředitelů)

Podniky

- **Problém:** V podnikatelské sféře se vlastní EVVO zabývá minimum subjektů.
Potřeba: Motivace podniků k větší angažovanosti v EVVO (např. prostřednictvím důrazu na jejich image, PR) – a to jak vlastních akcí a vzdělávacích programů, tak podpory dalších akcí, projektů, vzdělávací programy, stejně jako instituce, které se EVVO zabývají.
- **Problém:** Nedostatek vzdělávacích environmentálních programů pro pracovníky v podnikové sféře
Potřeba: Zpracování vzorových environmentálních programů pro pracovníky v podnikové sféře.

- *Problém:* Nedostatek finančních prostředků zejména u malých a středních podniků a soukromých zemědělců na EVVO – jak pro vlastní zaměstnance, tak pro veřejnost
Potřeba: Podpora programů EVVO v oblasti ekologicky šetrných výrobků, ekologického zemědělství apod. ze strany kraje, resp. měst a obcí.
- *Problém:* Nedůvěra veřejnosti a NNO vůči podnikům a naopak
Potřeba: Propagace příkladů dobré spolupráce podniků a NNO

NNO

- *Problém:* Nerovnoměrné rozmístění služeb a aktivit EVVO na území kraje
Potřeba: Podpora služeb a aktivit NNO v EVVO – rovnoměrně v rámci kraje
- *Problém:* Absence grantové podpory EVVO pro NNO s rozložením do několika let.
Potřeba: Pravidelně vyhlašovat grantové řízení pro oblast EVVO pro NNO s víceletou působností např. na 3 roky tak, aby mohlo docházet ke stabilizaci práce NNO, ke zlepšení nabídky jejich činností v oblasti EVVO
- *Problém:* Nedostatečná vzájemná koordinace a komunikace
Potřeba: Podpora společných aktivit a projektů více NNO, podpora projektů zaměřených na rozvoj koordinace a komunikace NNO v EVVO
- *Problém:* Nevyvážená nabídka aktivit zaměřených na EVVO pro jednotlivé skupiny obyvatelstva
Potřeba: Cílená podpora aktivit NNO zaměřených na málo oslovované cílové skupiny obyvatelstva (např. formou vypsání určitých grantových témat či zakázek)
- *Problém:* Nezájem médií poskytovat informace z oblasti EVVO
Potřeba: Zvýšení mediální přitažlivosti vybraných akcí v EVVO zapojením či záštitou kraje.
- *Problém:* Nevládní neziskové organizace nemají odpovídající zázemí (prostorové, technické, finanční ani personální), aby mohly efektivně působit na veřejnost, realizovat projekty a programy EVVO a být partnery veřejné správě.
Potřeba: Podpora nejen služeb a aktivit, ale i budování kapacity NNO pro služby v EVVO.

Veřejná správa

- *Problém:* Nedostatečná koordinace a nekoncepční podpora EVVO ze strany samospráv
- *Problém:* Nízká úroveň ekologického vědomí veřejnosti a úředníků, vzdělávání pracovníků veřejné správy a dalších poskytovatelů služeb EVVO, nedostatečné podmínky pro celoplošné vzdělávání činitelů veřejné správy
- *Problém:* Relativně nízká úroveň spolupráce orgánů státní správy a samospráv s nevládními neziskovými organizacemi a školami na poli EVVO
- *Problém:* Neuspokojivý proces komunikace s veřejností nevede a nemotivuje ke zvýšení podílu na rozhodování

- *Problém:* Nedostatečná podpora EVVO ze strany obcí

2.5 Analýza nejsilnějších a nejslabších článků EVVO, stávající tendence a potenciál EVVO

2.5.1 Nejsilnější články EVVO

- Poměrně hustá síť institucí, které mají zájem a mohou potenciálně realizovat EVVO: SEV, Správy CHKO + NP, ZOO
- Započatá a institucionalizovaná vzájemná komunikace subjektů činných v EVVO (pracovní skupina EVVO)
- Podpora Provincie Jižní Holandsko pro EVVO
- Existence odborných škol zaměřených na ekologickou a environmentální problematiku (Schola Humanitas, FŽP UJEP)
- Existence základních a středních škol schopných poskytovat servis v EVVO ostatním (SZeŠ Děčín – Libverda, 1. ZŠ Litoměřice, ZŠ Jirkov)
- Existence některých funkčních středisek ekologické výchovy (SEVER, Meluzína, Tilia, Ekocentrum Děčín, VIANA Litvínov)
- Zkušenost s Místní agendou 21 v některých komunitách (Děčínsko, Litoměřice)
- Fungující síť škol zajímajících se o EVVO (M.R.K.E.V. – 70 ZŠ a SŠ, KEV)
- Tradice krajských konferencí k EVVO – „Kapradí“
- Příklad některých podniků podporujících EVVO (Spolek pro chemickou a hutní výrobu, a.s., Severočeské vodovody a kanalizace, a.s., Lesy ČR, s.p., atd.)

2.5.2 Nejslabší články EVVO

- Malá kapacita institucí, které mohou potenciálně realizovat EVVO: SEV, Správy CHKO + NP, ZOO
- Zpoždění v přijetí a realizaci koncepce EVVO oproti jiným krajům, zatím chybějící systém financování
- Nedostatek kapacit na vzájemnou komunikaci a koordinaci subjektů činných v EVVO
- Malá pozornost věnovaná EVVO ze strany měst a obcí
- Malý počet podniků vykazujících aktivity v EVVO
- Nedostatek financí, který by vedl ke stabilizaci subjektů provádějících EVVO v Ústeckém kraji

2.5.3 Tendence a rozvojový potenciál EVVO:

Obecně

- Zlepšuje se vzájemná komunikace a společné projekty subjektů činných v EVVO
- Postupně vzniká síť středisek ekologické výchovy a ekologických poraden. Doporučuje se, aby tato střediska nevznikala „shora“, ale výhradně cílenou podporou vytipovaných stávajících aktivit v daných regionech. V návaznosti na to vytvořit dlouhodobý systém podpory otevřených středisek EVVO v jednotlivých regionech kraje (vznik sítě zařízení pro EVVO) formou pravidelných zakázek (příp. příspěvků) na určitý standardní objem služeb.

Jde o dva základní typy služeb, které by měly být dostupné v každém regionu (cílový stav – cca 1 středisko ekologické výchovy na cca 50 škol, resp. 1 ekologická poradna na 100 000 obyv.):

- 1) služby EVVO pro děti, mládež a pedagogy pro školní i mimoškolní výchovu – metodické a poradenské centrum pro ekologickou výchovu
- 2) služby EVVO pro veřejnost – informační a poradenské centrum pro oblast životního prostředí

Kraj by měl iniciovat, podílet se finančně, ale zároveň motivovat příslušná města a obce k podpoře:

- Zakotvení v dokumentech: Zajistit vzájemné provázání krajských strategických a programových dokumentů v oblasti EVVO, zajistit začlenění EVVO do dalších dokumentů (Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání, Program OH a KEVVO, Koncepce OP, doplnění při aktualizaci KRCR, doplnění priority B. Lidské zdroje při aktualizaci PRK)
- Začlenění témat EVVO do přeshraniční spolupráce
- Aktualizace Koncepce EVVO v letech 2005/2006
- Určení pracovníka odpovědného za EVVO i na odboru školství KÚ, a to zejména na jeho pedagogickém úseku
- ***Udržování aktuální informační báze: Využít a doplňovat databázi subjektů EVVO a podchytit další subjekty EVVO – zejména z podnikatelské sféry, obcí (např. obce realizující Místní agendu 21 ap.), příspěvkových organizací (např. muzea, galerie, knihovny ap.), osobností z oblasti EVVO v kraji. Trvalá aktualizace databáze.***
- *Vytvoření systému finanční podpory EVVO v kraji určením objemu financí a směřováním programů grantového řízení kraje i směřováním přímé podpory tam, kde bude posílen celkový systém EVVO v kraji jako celek.*
 - **grantové řízení vypsát již v začátku či ještě před začátkem kalendářního roku, aby žadající organizace měly čas pro kvalitní realizaci svých projektů**
 - **zjistit možnosti, jak podporovat dlouhodobé projekty a investiční náklady**
 - **oddělit zakázky na systematické činnosti vyplývající z koncepce a granty na jednorázové aktivity**
 - **iniciovat grantovou podporu měst a obcí!!!**
- *Zajištění vzájemné informovanosti různých subjektů o aktivitách v oblasti EVVO různými formami: krajský periodický zpravodaj EVVO, speciální webové stránky pro oblast EVVO jako součást webových stránek kraje, vydání krajského adresáře organizací a osobností pro oblast EVVO aj.*

V oblasti veřejné správy

- Města zřizují nebo pravidelně podporují zařízení pro EVVO (viz Děčín, Litoměřice)
- Zavedení příkladného ekologicky šetrného provozu KÚ a jím zřizovaných institucí, obdobně na úrovni měst a obcí
- *Motivace měst a obcí k podpoře aktivit EVVO působících na jejich území.*
- Inicie zpracování koncepcí EVVO pro města, příp. mikroregiony kraje.

V oblasti školství

- Přibývá škol projevujících zájem o EVVO
- Sítování, vzájemná výměna zkušeností mezi školami

- Školy poskytující služby jiným školám a vznik středisek EV při školách (viz ZŠ Jirkov, SZeŠ Meluzína, 1.ZŠ Litoměřice)
- *Kvalitou nabízených služeb a ohodnocením ze strany kraje lze zvyšovat počet škol s ustavenými koordinátory EVVO, počet škol zapojených do projektů EVVO a do sítí EVVO a počet účastníků kurzů v rámci DVPP.*
- *Vhodnými školeními/kurzy lze přesvědčit vedení škol o významu a potřebnosti zavádění EVVO do praxe škol a uvolňování pedagogů na akce DVPP.*
- *Pravidelné setkávání a komunikace učitelů – „ekopedagogické kluby“ v jednotlivých regionech kraje.*

V oblasti zapojování a osvěty veřejnosti

- *Cílená podpora šíření MA21 (např. grantový program)*
- *Přenos know-how k ekologickému poradenství do kraje formou seminářů a školení*

V oblasti spolupráce s NNO

- *Cílená podpora NNO, které se EVVO zabývají a jejich postupná profesionalizace*
- *Pravidelné vyhlašování víceletých grantů*
- *Síťování NNO a podpora již vytvořených sítí tak, aby mohly dosáhnout na významnější prostředky z fondů EU*
- *Koordinace spolupráce NNO a veřejné správy v Ústeckém kraji*

V podnikatelském sektoru

- Řada firem plánuje v nejbližších letech získat certifikát ISO 14000 (30 % respondentů). Firem, které zavádějí systémy environmentálního řízení, každoročně přibývá a jedná se o trvalý trend.
- Zemědělské subjekty mají zájem podílet se na projektech zaměřených na zlepšení životního prostředí, za předpokladu zajištění financování z vnějších zdrojů.
- Do systému EVVO je důležité zapojit především následující podnikatelské subjekty:
 - podniky zabývající se ochranou ŽP hlavně v důsledku tlaku povinností nařízené právními předpisy;
 - podniky, které již ochranu ŽP integrují do řízení celého podniku (ISO 14000, výrobci EŠV, ekologičtí zemědělci, podnikatelé ve venkovské turistice apod.);
 - podniky, které ochranu životního prostředí mají přímo jako jeden z hlavních předmětů podnikání (nakládání s odpady, dodavatelé technologií pro čištění ovzduší a vody, atd.);
 - podniky již sponzorsky podporující či přímo realizující EVVO.

2.6 Analýza finančního krytí EVVO v kraji

2.6.1 Analýza financování EVVO

Státní program EVVO (us. vl. ČR č. 1048/2000) a jeho Akční plán na léta 2001-2003 vymezil zatím nejpodrobněji cíle, aktivity a úkoly v oblasti EVVO, které mají **závazný** charakter vůči státní správě a doporučující charakter vůči **samosprávě**. Vedle řady konkrétních věcných úkolů lze vydedukovat i **povinnost podílet se na financování této činnosti** na všech úrovních státní správy a samosprávy.

Podpora EVVO na nižších článcích veřejné správy má v severních Čechách poměrně dlouhou tradici, i když existovaly a existují velké regionální rozdíly. Významnou úlohu do současné doby sehrávaly na mnoha místech okresní úřady, v některých případech i iniciativa obcí a měst, zejména větších. Kraje vzhledem ke své poměrně krátké existenci zatím nemohly do podpory EVVO podstatněji zasáhnout.

Největší nestabilitou podmínek pro EVVO za posledních deset let se vyznačoval rok 2001, což vyplývalo z probíhající reformy veřejné správy (např. faktický zánik podpory EVVO ze strany okresních úřadů, teprve se konstituující krajské orgány, nejasné budoucí financování krajů, očekávaný vznik pověřených obcí namísto dosavadních okresů). Logickým důsledkem jsou značné rozdíly mezi regiony, které je třeba překonat vzájemnou výměnou informací.

Určitý negativní dopad na financování EVVO má ukončení činnosti okresních úřadů. Na OkÚ totiž dlouhodobě fungovala určitá podpora EVVO, i když regionálně značně diferencovaná. Šlo např. o finanční příspěvky na osvětu pro veřejnost, spolupřátelství některých ekologických akcí apod. Touto činností byly pověřeni pracovníci odborů ŽP na částečný (většinou minimální) úvazek.

Okresní úřady v Ústeckém kraji věnovaly pozornost pouze do té míry, která byla nutná. Mezi okresy, které nejvíce podporovaly EVVO patřil okres Litoměřice (finanční podpora akcí a činností), Děčín (zaměření na MA 21, získané prostředky na pilotní projekt) a okres Most (metodická pomoc). Ostatní okresy měly k EVVO poměrně daleko a jejich aktivity byly spíše charakteru morální podpory. Na okresních úřadech byl zpravidla určen pracovník, který měl v náplni práce (často minimálním úvazkem) stanovenou odpovědnost za EVVO. Výstupem bylo např. rozesílání informací MŽP o grantech. Pro rozvoj EVVO byla činnost okresních úřadů spíše menší. V ČR existovaly okresní úřady, v nichž měli pracovníka na plný úvazek pro EVVO a jejich aktivity byly výrazně větší než v jiných okresech.

Po ukončení činnosti Okresních úřadů k 31.12.2002 je nutné, aby věcná a finanční podpora EVVO zajišťovaná na úrovni okresů postupně přešla v optimální dělbě na **úroveň kraje a pověřených obcí.**

V Ústeckém kraji (stejně jako v dalších krajích) jsou relevantními odbory pro EVVO **odbor životního prostředí a odbor školství**, mezi nimiž probíhá vzájemná komunikace, stejně jako komunikace s dalšími partnery na krajské úrovni (Pedagogické centrum, středisko ekologické výchovy). Pedagogické centrum v Ústí n.L. pověřilo konkrétní pracovníky odpovědností za EVVO.

Vzhledem k tomu, že se kraj a jeho orgány konstituovaly v roce 2001, vykazoval v letech 2001-2002 poměrně málo aktivit a výdajů do oblasti EVVO. Kvalitativní změna nastává v roce 2003, kdy KÚ zadal a financuje vypracování studie „Koncepce environmentální/ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty Ústeckého kraje“. Její dokončení se předpokládá do konce října 2003.

2.6.2 Komplexní systém financování EVVO

Přes všechny výše uvedené změny zatím však není vytvořen ucelený systém financování EVVO v kraji jako celku, v územních celcích pověřených obcí a v ostatních městech a obcích. Chybí vhodné grantové programy pro EVVO, systém příspěvků a zakázek z rozpočtu kraje, systém získávání příspěvků ze státních a evropských zdrojů, zejména ze zdrojů na přeshraniční spolupráci, motivace měst a obcí k financování EVVO.

Tento systém by měl být zaměřen v první řadě na financování:

- aktivit celokrajského významu, EVVO (např. krajská setkání/konference k EVVO, databáze EVVO v kraji)
- pro grantové programy či obdobné programy podpory konkrétních regionálních a místních aktivit v EVVO, a to **vyváženě ve vztahu ke všem cílovým skupinám** (děti a mládež, veřejnost, veřejná správa, podnikatelský sektor, ekologičtí odborníci a aktivisté).
- pro vzdělávací, metodickou a konzultační činnost krajských zařízení pro EVVO v pověřených obcích a v dalších městech a obcích v kraji.

Velmi diferencovaný přístup k podpoře a financování EVVO je mezi městy a obcemi. Jimi vyčleněné prostředky se pohybují v řádu několika tisíc až desítek tisíc (např. Litoměřice 100 tisíc Kč v roce 2001), ale nechybí ani kladné příklady poměrně malých obcí (viz. MA 21). Ukazuje se i velká rozdílnost názorů zastupitelů obcí, co považovat za EVVO a úlohu obce v ní.

Nejobvyklejší formou v systému financování EVVO by mělo být přímé financování – zejména publikací a tištěných materiálů, v menším rozsahu pak různých příležitostných aktivit (akce pro školy zřizované obcí – např. soutěže, volnočasové aktivity pro děti a mládež, konference a semináře, akce ke Dni Země). Města, která jsou zřizovatelem či spoluzřizovatelem zařízení pro EVVO, zpravidla přispívají na provoz takových zařízení. Obdobně města, která služby takového městského zařízení zajišťují smluvně, vyčleňují každoročně srovnatelnou částku na provoz tohoto zařízení. Specifický systém je zaveden v městě Litoměřice – **město hradí poplatky za ekologické výukové programy** ve středisku ekologické výchovy za všechny MŠ a ZŠ z města.

Inspirativní zkušenosti pro města Ústeckého kraje může být **založení zvláštních fondů** – jako je Fond ekologické výchovy v Pardubicích (200 000,- Kč v roce 2001) a Ekofond v Liberci od r. 2000 (780 000,- Kč pro EVVO a praktickou ochranu přírody v roce 2001).

Z předběžných požadavků i ze situace v oblasti EVVO lze odhadovat přibližnou potřebu na financování projektů EVVO v Ústeckém kraji na částku **cca 5 mil Kč ročně**.

Další prostředky by vynakládali zřizovatelé přímo. Žadatelé o prostředky z grantových řízení by vždy měli prokázat schopnost vícezdrojového financování projektu v minimální výši 10 %.

Významným zdrojem financování EVVO na celorepublikové úrovni může být Státní fond životního prostředí, konkrétně dotační titul 8.1. Program neinvestiční podpory environmentálního vzdělávání a osvěty. Tento program je jediným programem zaměřeným přímo na neinvestiční podporu EVVO. Jeho cílem je realizace ekologických, vzdělávacích a osvětových programů na celostátní, krajské, regionální nebo městské úrovni, podpora

konkrétních akcí, připravovaných jednotlivými středisky EVVO, a vydávání odborných publikací s ekologickou tematikou.

V rámci SFŽP je dále EVVO podporována dotačním titulem 8.2. Program investiční podpory EVVO, který je zaměřený na zabezpečení funkční sítě středisek EVVO, tj na výstavbu, opravy a rekonstrukce nemovitostí a vybavení těchto středisek a ekologického poradenství.

Dalším důležitým zdrojem financování EVVO je částka, vyčleněná v rámci rozpočtu kraje. Toto je upraveno vyhláškou Ministerstva financí č. 323/2002 Sb. o rozpočtové skladbě, kde se nachází oddíl 3792 – Ekologická výchova a osvěta.

Dále MŽP pravidelně (s ohledem na finanční prostředky) vyhlašuje výběrové řízení v rámci programu Národní síť středisek EVVO, kde mohou získat finanční podporu střediska a centra EVVO. Nezanedbatelným zdrojem pro financování EVVOO jsou pak různé grantové programy.

2.7 Začlenění EVVO do strategických a programových dokumentů Ústeckého kraje

2.7.1. Strategické rozvojové dokumenty Ústeckého kraje

Nejvýznamnějšími komplexními dokumenty zpracovávané pro území Ústeckého kraje “**Strategie rozvoje Ústeckého kraje**” a na ni navazující “**Program rozvoje Ústeckého kraje**” (dále PRÚK).

- **Program rozvoje Ústeckého kraje, 2000**

Jedná se o taktický dokument, který konkretizuje strategické cíle a rozvojové aktivity ve formě konkrétních opatření a projektů, určuje jejich nositele a stanoví způsob financování a implementace. (viz. kap. 1.2.4)

- **Strategie rozvoje kraje, 1999**

Jedná se o základní strategický dokument, který orientuje další rozvoj kraje na vymezené období. Pro Ústecký kraj byl zpracován v březnu 1999.

Dalšími programovým dokumentem ovlivňujícím situaci v Ústeckém kraji je **Regionální operační program Regionu soudržnosti severozápad (ROP)**

- **Regionální operační program Regionu soudržnosti severozápad, 1999**

Byl zpracován pro léta 2000 - 2006, jako taktický dokument na úrovni regionů NUTS 2, který rozpracovává ty části strategií, pro které je možno požádat o spolufinancování ze zdrojů EK. Pilotní ROP pro NUTS II - Severozápad je zpracován od dubna 1999. Na základě doporučení EK pro období 2004-2006 předložit za ČR jediný regionálně orientovaný operační program zahrnující rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti ČR, které mohou být napojeny na strukturální fondy EU v rámci Cíle 1 jsou priority regionu NUTS 2 Severozápad v současné době zapracováván do tohoto společného programu

Oblasti EVVO se v SRÚK, PRÚK i ROP dotýkají zejména cíle resp. problémové okruhy **Lidské zdroje a Životní prostředí**. Z hlediska současných podmínek pro EVVO v Ústeckém kraji má význam zejména PRÚK, který je koncipován jako dokumenty konkrétnější a pro bližší

časový horizont (dokument "programový"). V rámci Programu je možno hledat řešení problematiky EVVO, i když velmi vzdáleně, především v Prioritě č. 3 – Revitalizace a ochrana ŽP a rozvoj infrastruktury a konkrétně v Opatření 3.4 – Ochrana a obnova přírodních území a prvků v krajině. Cílem tohoto opatření je udržení a zvýšení ochrany stávajícího území a zvýšení ekologické stability a atraktivita území, čemuž by EVVO měla významně napomoci.

2.7.2 Související koncepční dokumenty Ústeckého kraje

- **Koncepce odpadového hospodářství ÚK**

Koncepce vytváří podkladový materiál pro Plán odpadového hospodářství Ústeckého kraje (povinnost jeho zpracování vyplývá z návrhu nového Zákona o odpadech) a poskytuje podklady o Ústeckém kraji, jeho cílech a potřebách pro zpracování národní Koncepce a plánu, které tak zohlední „zájmy“ Ústeckého kraje. EVVO je v Koncepci přiřazen prioritní cíl č. 1.4 – *Podpora rozvoje osvěty, vzdělávání a školení vedoucího ke zvýšení odpovědnosti k životnímu prostředí*, přičemž tento cíl by měl být naplňován šesti opatřeními (*Vybudováním komplexního fungujícího systému EVVO v ÚK a Podporou vzdělávání, výchovy a osvěty k udržitelnému odpadovému hospodářství nestátních neziskových organizací* konče).

- **Integrovaný krajský program snižování emisí tuhých znečišťujících látek, oxidu siřičitého a oxidu dusíku Ústeckého kraje**

V rámci programu úzce souvisí s EVVO především jeden z nástrojů informačních, jehož název je „*Informování veřejnosti, výchova a osvěta*“. Cílem nástroje je reálně a korektně informovat veřejnost o přijatých rozhodnutích předmětných k ochraně ovzduší a to formou např. veřejných vyhlášek na úředních deskách, zpráv ve sdělovacích prostředcích apod.. Dále je jeho cílem provádět průběžnou osvětu různými dostupnými formami, např. organizací odborných seminářů, besed, vydávání tematických publikací apod.

- **Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělání ÚK**

Dlouhodobý záměr vzdělávání rozvoje výchovně vzdělávací soustavy Ústeckého kraje byl zpracován na základě ustanovení § 6 odst. 2 a § 12 odst. 5 zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství ve znění pozdějších předpisů. Struktura dlouhodobého záměru byla v souladu s § 6 odst. 2 zákona č. 132/2000 Sb., kterým je novelizován zákon č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství, stanovena MŠMT ČR přípisem čj. 30 015/2001-20. Cílem Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a výchovně vzdělávací soustavy Ústeckého kraje je vytvoření moderní a efektivní vzdělávací soustavy, jejíž struktura a objem bude v souladu s celkovým rozvojem a potřebami Ústeckého kraje.

- **Globální plán revitalizace pánevních oblastí severozápadních Čech**

Globální plán revitalizace pánevních oblastí severozápadních Čech (GPR) schválený vládou usnesením vlády č. 122 dne 2.2.2000 je programem pro kriticky postižené pánevní okresy na dobu 10 let a představuje politický konsensus pro společnou strategii rozvoje regionu. Priority určené především v letech 2003-2004 rozpracovává Dodatek č. 2 (GPR-2). Problematika ekologické výchovy je zde řešena v rámci priority 3.4 *Životní prostředí*, kde jedním z cílů je: *Podpora zavádění ekologických manažerských systémů v průmyslových podnicích a zavádění vzdělávacích, informačních a záchranných systémů souvisejících s problematikou životního prostředí*.

Přehled koncepčních materiálů zpracovávaných nebo uvažovaných pro území Ústeckého kraje na úseku Životního prostředí

Koncepční materiál	Odkaz na právní předpis	Stupeň rozpracovanosti	Termín dokončení	Priorita ³⁾
Plán rozvoje vodovodů a kanalizací Ústeckého kraje	zák. č. 274/2001 Sb., § 4	dosud nezadáno, předpokládá se zadání ve 4. čtvrtletí 2003	31.12.2004 ¹⁾	1.
Plán odpadového hospodářství Ústeckého kraje	zák. č. 185/2001 Sb., § 43	rozpracovány podklady	1.7.2004/ 31.3.2004 ²⁾	1.
Povodňový plán Ústeckého kraje	zák. č. 254/2001 Sb., § 71	zadáno zpracování dílčích podkladů	30.6.2004	2.
Plán opatření proti povodním	zák. č. 254/2001 Sb.	podkladové studie v rozpracovanosti	30.6.2005	2.
Koncepce ochrany přírody a krajiny Ústeckého kraje	zák. č. 114/1992 Sb. § 77a, odst. 2	rozpracováno a zadáno zpracování některých dílčích podkladů pro analytickou část	31.12.2004	2.
Koncepce snižování emisí	zák. č. 86/2002 sb.	před dokončením	31.12.2003	1.
Energetická koncepce Ústeckého kraje a její změny	zák. č. 406/200 Sb., nařízení vlády č. 195/2001 Sb.	před dokončením	31.12.2003	1.
Koncepce rozvoje včelařství ÚK	rozhodnutí Rady ÚK č. 20/68/2003	dosud nezadáno	30.6.2004	3.
Plán rozvoje lesů ÚK a program opatření v lesním hospodářství	vládní usnesení č. 53/2003	dosud nezadáno	31.12.2004	3.

¹⁾Uveden je termín stanovený právním předpisem ke zpracování příslušné koncepce na krajské úrovni

²⁾Před lomítkem je uveden termín stanovený právním předpisem ke zpracování příslušné koncepce na krajské úrovni ; za lomítkem je uveden termín skutečného zpracování příslušné koncepce na krajské úrovni

³⁾Pod prioritu 1. jsou zahrnuty všechny koncepční materiály, jejichž termín zpracování je dán právním předpisem

Pramen: KÚ ÚK

2.7.3 Způsob začlenění EVVO v rozvojových dokumentech ostatních krajů ČR

Sonda v ostatních krajích ukázala, že úroveň začlenění EVVO do rozvojových dokumentů je velmi rozdílná – od úplné absence problematiky EVVO přes stručné zmínky či jednotlivé aktivity EVVO v rámci širších opatření (např. opatření “Ekologie krajiny, ochrana území a protipovodňová opatření” – v PRK Královéhradeckého kraje, opatření “Prosazení zásad trvale udržitelného rozvoje v ochraně a tvorbě kulturní krajiny” – v PRK Vysočina) až po **samostatné opatření k EVVO**, které bývá v dosavadní praxi začleněno v problémovém okruhu Životní prostředí (“Podpora systému ekologické výchovy a osvěty” - PRK v Jihomoravském kraji, “Rozvoj systému EVVO a Agenda 21” - aktualizovaný PRK v kraji Vysočina, “Zavedení vzdělávacích, výchovných, osvětových a informačních systémů” – PRK v Libereckém kraji, SRK v Královéhradeckém kraji, ROP v NUTS II Severovýchod).

V některých PRK byly při zpracování původní verze v roce 2000 zahrnuty **vzorové projekty (projektové fiše) zaměřené na EVVO**. V Královéhradeckém kraji se jednalo o projektovou fiši “Regionální systém ekologické výchovy a vzdělávání v Královéhradeckém kraji”, v kraji pardubickém o fiši “Centra ekologické výchovy a osvěty v Pardubickém kraji”.

2.7.4 Doporučení k zakotvení EVVO v programových a strategických dokumentech kraje

Po srovnání dosavadního přístupu krajů k začlenění EVVO do SRK, PRK, ROP a dalších dokumentů, považujeme za aktuální zejména **začlenění EVVO do PRÚK a ROP**, přičemž jako optimální způsob se po srovnání využitých forem začlenění EVVO jeví **samostatné opatření** v problémovém okruhu Životní prostředí a zároveň **příslušné aktivity** v adekvátních opatřeních problémového okruhu Lidské zdroje.

3. SWOT analýza

SWOT analýza je jedním z možných postupů systematického a přehledného zachycení poznatků o objektu analýzy, mnohokrát úspěšně prověřeného praxí. Proti obvyklým analytickým metodám prezentuje vyváženě pohled na minulost a současnost (ex-post) a pohled na budoucnost (ex-ante) analyzovaného objektu.

Analytická část každé práce může mít několik cílů, resp. několik možností využití výsledků. Tou základní je shromáždění a následné vyhodnocení údajů (dat), s nimiž lze dále pracovat. Mohou tvořit základnu pro návrhovou část dokumentu, podklady pro řízení (management) analyzované oblasti, nebo se například stát součástí informačního systému. Aby výsledky analýzy mohly sloužit zejména pro první z uvedených cílů je potřeba je zjednodušit, zpřehlednit, jednoduše řečeno formalizovat.

Pro takovou formalizaci se může použít několik postupů, SWOT analýza je pouze jedním z nich. Jednotlivá významnější analytická zjištění se rozmístí podle svého charakteru do čtyř kvadrantů, označených jako **Silné stránky**, **Slabé stránky**, **Příležitosti** a **Ohrožení**. Zjednodušeně řečeno, silné a slabé stránky charakterizují pozitivně či negativně současný stav, příležitosti a ohrožení negativní či pozitivní šanci do budoucna.

Důležité je, že SWOT analýza není výčtem všech zjištění, ale jen těch významných. Základním kritériem významnosti je posouzení, zda v návrhové části dokumentu (koncepte) lze ke každému uvedenému bodu SWOT analýzy navrhnout takové opatření (aktivitu, opatření, projekt), které

- využije pozitivního potenciálu silné stránky, resp. využije šance, kterou dávají příležitosti
- eliminuje slabou stránku, resp. ohrožení

Pro potřeby koncepce a charakteru EVVO byly zpracovány samostatné SWOT analýzy pro všechny hlavní skupiny, prostřednictvím kterých by se EVVO měla realizovat.

- **veřejná správa**
- **vzdělávací instituce**
- **NNO**
- **podniková sféra**

Vzhledem k tomu, že řada faktorů působí v rámci všech skupin a není tedy možné je nějakým způsobem striktně zařadit do některé ze zvolených oblastí, byla dodatečně zpracována samostatná SWOT analýza, tzv.

- **průřezová SWOT analýza**

SWOT analýza – Veřejná správa

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • výrazná motivace politiků pro podporu EVVO vyplývající horšího stavu ŽP v kraji • výrazná místní potřeba zapojit mládež a obyvatelstvo do zlepšování ŽP • zkušenosti s místní MA 21 v některých obcích (Děčínsko, Litoměřicko) • zájem o EVVO ze strany některých představitelů veřejné správy • existence stále pracovní skupiny k EVVO z řad státní správy, samosprávy, nevládních neziskových organizací a škol v Ústeckém kraji • aktivní kontakt s lokálními médii • možnost vydat vyhlášku nebo nařízení 	<ul style="list-style-type: none"> • alarmující nedostatek prostředků • rozpor mezi sliby a praktickými činy • relativně nízká úroveň spolupráce orgánů státní správy a samosprávy s NNO a školami na poli EVVO • nedostatečná koordinace a nekoncepční podpora EVVO ze strany samospráv • nízká úroveň ekologického vědomí veřejnosti a úředníků • nedostatečná podpora EVVO, včetně deklarovaných priorit, ze strany obcí • nedotažený systém financování EVVO • absence EVVO ve vzdělávacích systémech prac. veřejné správy a volených zástupců veřejnosti
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • možnosti využití přeshraniční podpory a spolupráce • Integrace EVVO jako jednoho z principů regionálního rozvoje • využití stávajících struktur a programů • cílená a kvalitní spolupráce mezi veřejnou správou, školskými zařízeními, NNO a podnikatelskou sférou • zvýšení motivace a zájmu lidí o problémy životního prostředí a EVVO zapojením veřejnosti do řešení problémů ŽP v kraji • Příkladný ekologicky šetrný provoz KÚ a jim zřízených institucí, obdobně na úrovni měst a obcí 	<ul style="list-style-type: none"> • vzájemná nedůvěra mezi veřejnou správou a veřejností, NNO a podniky • nedostatek finančních prostředků v rozpočtech zejména malých obcí • zneprůhlednění legislativy a přijetí nepopulárních opatření - zdiskreditování ochrany ŽP a EVVO v očích veřejnosti • nedostatečná či ne zcela fungující spolupráce a koordinace s krajskými, státními a evropskými organizacemi působícími v oblasti ŽP a EVVO • vnímání aktivní veřejnosti a NNO jako rizika ze strany veřejné správy • přetrvávající spory ekologických organizací a krajské samosprávy (D8, plavební stupně na Labi)

SWOT analýza – Vzdělávací instituce

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • sít' škol v projektu M.R.K.E.V., KEV • existence odborných škol zaměřených na ekologickou a environmentální problematiku (Schola Humanitas, FŽP UJEP, Střední lesnická škola Šluknov) • zkušenosti s výchovou a vzděláváním dětí, mládeže eventuálně dospělých • existence základních a středních škol schopných poskytovat servis v EVVO ostatním (SZeŠ Děčín – Libverda, 1. ZŠ Litoměřice, ZŠ Jirkov) • mimoškolní zájmová činnost prezentovaná středisky volného času dětí a mládeže • zahrnutí EVVO do osnov řady předmětů (Biologie, OV, Ze) • silná tradice spolupráce neziskových organizací a školských zařízení • rozvoj vysokoškolského ekologického vzdělávání na katedrách FŽP UJEP 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek dostupných finančních zdrojů a příležitostí k získání dodatečných finančních prostředků, které by doplnily ty, které, které mají školy standardně k dispozici • nezájem ze strany žáků, studentů i rodinného zázemí • nedostatek vhodných metodických a informačních materiálů • nerovnoměrné rozmístění institucí zajišťujících semináře k EVVO • absence/nedostatek zázemí pro EVVO (např. SEV, ekologické poradny, ekologicky hospodařící zemědělci) • nedostatečné promítnutí systému EVVO v celoživotního vzdělávání • nedostatek regionálně vlastivědných učebních textů
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • sít'ování, vzájemná spolupráce a výměna zkušeností mezi školami • vznik středisek EV při školách, poskytování služeb EVVO jiným školám • možnost účasti v dotačních programech při realizaci projektů zaměřených na životní prostředí • ochota pedagogů k dalšímu vzdělávání v oblasti EVVO • napojení na mezinárodní síť a projekty • propagace moderních forem životního stylu 	<ul style="list-style-type: none"> • nezájem veřejnosti a celkový přístup společnosti k životnímu prostředí a udržitelnému rozvoji – špatný vzor • odchod kvalifikovaných pedagogů z oblasti aplikace EVVO • snížování časových dotací ve vyučování pro přímý kontakt dětí s přírodou • nedostatečné využití potenciálu školství v rámci EVVO • rozpory reality a proklamovaných zásad trvalé udržitelnosti, nekonzumního života (interiér i okolí škol, školní zahrady)

SWOT analýza – NNO

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • tradiční akce (např. Den Země, Den bez aut, 30 dní pro občanský sektor) • existence a působení nevládních a neziskových organizací v oblasti EVVO • konání akcí pro všechny cílové skupiny EVVO většinou místního a regionálního významu • existence stěžejních dokumentů v oblasti EVVO (Státní program EVVO, Bílá kniha, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Metodický pokyn MŠMT k EVVO) • vytvořené síťové organizace NNO (ANOÚK, ÚKRDM...) 	<ul style="list-style-type: none"> • nerovnoměrné rozmístění služeb a aktivit EVVO na území kraje • ne zcela vyvážená nabídka aktivit zaměřených na EVVO pro jednotlivé skupiny obyvatelstva • nezájem médií poskytovat informace z oblasti EVVO nedostatečné využití potenciálu v lidských zdrojích • nedostatečná koordinace a komunikace
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • podpora vzniku SEV/CEV EVVO v kraji • zvýšení atraktivity akcí EVVO • propagace moderních forem životního stylu • zvýšení ekologického vědomí veřejnosti • efektivnější využití souvisejících podmínek vstupu do EU 	<ul style="list-style-type: none"> • neexistence systému EVVO a nedostatek finančních prostředků pro jeho fungování • vnímání aktivní veřejnosti a NNO jako rizika ze strany veřejné správy • nedostatek financí • postupné vyčerpávání aktivních pracovníků v oblasti EVVO, absence nástupců • nedostatečná komunikace mezi NNO, prosazování individuálních zájmů na úkor spolupráce

SWOT analýza – Podniková sféra

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Existence velkých podniků podporující EVVO (např. Spolchemie, Severočeské vodovody a kanalizace, Lesy ČR, a další) • prostředky vynaložené na zlepšování stavu ŽP z důvodů minimalizace negativních dopadů z vlastní činnosti • relativně velké množství podniků aplikující dobrovolné nástroje environmentálního managementu • přítomnost průmyslových podniků majících k dispozici prostředky na ochranu a zlepšování ŽP • finanční možnosti pro pořádání osvětových akcí pro veřejnost • částečná existence pořádání školení, kurzů, osvěty u vlastních zaměstnanců 	<ul style="list-style-type: none"> • existenční problémy části podniků potlačující zájem o EVVO • nedostatek finančních prostředků zejména u MSP a soukromých zemědělců na EVVO • nedůvěra veřejnosti a NNO vůči podnikům a naopak • málo vzdělávacích environmentálních programů pro pracovníky v podnikové sféře • úzký počet podniků vykazující aktivity v EVVO
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • zájem o zavádění systému environmentálního řízení, o certifikaci EŠV, produktů ekologického zemědělství apod. • vhodná ekonomická politika kraje, která podpoří podnikatelské subjekty s vyspělou ekologickou osvětou svých zaměstnanců • možnosti rozvoje další spolupráce nejen se specializovanými školami (např. - Schola Humanitas) a firmami (CELIO, a.s. – odpady) • rozvoj dobrovolných nástrojů EVVO v podnikové sféře motivovaný zvýšením konkurenceschopnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • konkurenceschopnost na evropském trhu po vstupu do EU • negativní působení prosazování investičních projektů s potenciálními závažnými dopady na životní prostředí na veřejnost • nedostatek finančních prostředků u MSP a zemědělců pro účely EVVO

Průřezová SWOT Analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • poměrně hustá síť institucí, která mají zájem a potenciál realizovat EVVO (SEV, Správy CHKO + NP, ZOO) • podpora Provincii Jižní Holandsko v oblasti EVVO • existence některých funkčních středisek ekologické výchovy (SEVER, Meluzína, TILIA, Ekocentrum Děčín, VIANA Litvínov) • započatá a institucionalizovaná vzájemná komunikace subjektů činných v EVVO (pracovní skupina EVVO) • tradice krajských konferencí k EVVO – „Kapradí“ 	<ul style="list-style-type: none"> • zatím chybějící systém financování • nedostatek kapacit na vzájemnou komunikaci a koordinaci subjektů činných v EVVO • nízká úroveň ekologického vědomí veřejnosti malá kapacita institucí, které mohou potenciálně realizovat EVVO (SEV, Správy CHKO + NP, ZOO) • zpoždění v přijetí a realizaci koncepce EVVO oproti jiným krajům
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> • začlenění témat EVVO do přeshraniční spolupráce • vznik sítě středisek ekologické výchovy a ekologických poraden • přenos know-how k ekologickému poradenství do kraje formou seminářů a školení • snížení rizika sociálně-patologických jevů společnosti jako důsledek cílené, aktivní a motivační politiky EVVO 	<ul style="list-style-type: none"> • ohrožení výsledků EVVO konkurencí konzumního stylu života, atraktivního pro velkou část populace • nedostateční a nesystémová podpora EVVO • vzájemná nedůvěra části veřejné správy, veřejnosti, NNO a podniků • ztotožnění EVVO s jednou či s několika cílovými skupinami nebo přístupy • nedostatečná úroveň podpory při získávání financí zejména z fondů EU